

कृषि जर्नल

जल, जमीन र जंगल हात्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८३ शैशाख (krishijournal-2026, (April-May)

□ एण्टिबायोटिक प्रतिरोध (Antibiotic

Resistance) नियन्त्रणमा कृषकको भूमिका

□ कृषिप्रतिको आकर्षण पचास/पचास छ ।

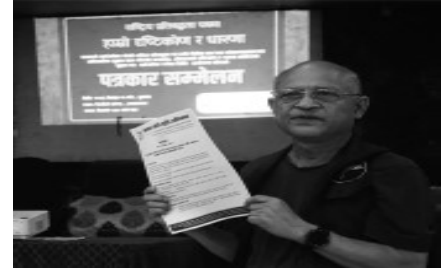
सुननया रोकामा : कृषि शिक्षक

□ Everything you ever wanted to know about rangelands

यस अङ्कमा

१. एण्टिबायोटिक प्रतिरोध (Antibiotic Resistance) नियन्त्रणमा कृषकको भूमिका ३
२. कृषिप्रतिको आकर्षण पचास/पचास छ । :
सुननया रोकाय कृषि शिक्षक ६
३. तीनै तहबीच समन्वयको खाँचो: मन्त्री चौधरी ९
४. सात रुपैयाँको प्रति कोशा केरा, कसरी ११
५. खाद्य तथा गुण नियन्त्रणलको अनुगमन,
कारवाही, जरिवाना १२
६. खाद्य पदार्थमा रङको प्रयोग र जानकारी १५
७. खाद्यका लागि कृषि अभियानले
सरकारलाई बुझायो प्रतिवद्धता पत्र : १६
८. स्वास्थ्यलाई राम्रो बनाउने प्राचीन अन्नहरू २०
९. गाईभैंसीमा लाग्ने थुनेलो रोगको संक्रमण
र त्यसका राकथाम (Mastitis) २४
१०. राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ २७
11. Everything you ever wanted
to know about rangelands 29
12. The heat is on Four examples 31
13. How refugees and host
communities are building food
security in Chad 33
14. Youth can lead transformation 35
15. FAO Congrats to Minister
Gita Chaudhari 36

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागवजार २८, टोखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

प्रस्तुत २०८३/०८४ को बजेटमा कृषिलाई प्राथमिकता कति ?

सम्पादकीय

सरकारले २०८३/०८४ को बजेट लेखन गरिरहँदा कृषि क्षेत्रको उन्नयन हुने गरि बजेट लेखिनु पर्छ ।

नेपाल अझै पनि कृषि प्रधान देश हो । कृषि प्रधान भएको देशमा कृषिलाई पहिलो प्राथमिकता बजेटमा पर्नु पर्छ । नेपालमा धेरै दलहरुले सरकार बनायो । किसान र मजदुरहरुको पार्टी भनेर चिनिने दलहरुले सरकारभन्दा बाहिर बस्दा एउटा कुरा गर्ने र सरकारमा गएपछि अर्को कुरा गर्ने गर्दै आयो । तर कृषि क्षेत्रको सुधारको लागि भने कसैले जोडदिएन । सरकारमा बसेका राजनीतिक पार्टीहरुले सरकारमा बस्दा पनि, नेपालको कृषि क्षेत्रको अवस्था देख्दा पनि कृषि क्षेत्रको सुधार गर्न भने कहिल्यै अगाडि सरें ।

रासायनिक मलले देशको खेतीयोग्य जमीन अम्लियपन भएर कृषि उत्पादन घट्दो छ । तर त्यहि रासायनिक मलमै भुलेर नेपालको पशुपालन गर्न छोड्ने नेपालको माटो विगाडै उत्पादन घटाउने विदेशी खाद्य वस्तुहरु खरीद गरि ल्याउने, उद्योग धन्दाको विकास गर्न स्वदेशी उत्पादनलाई बेवास्ता गर्ने, विदेशी उत्पादन नेपालमा ल्याउने व्यापारीहरुलाई व्यापार गर्न सहज वातावरण खडा गरिदिने जस्तो कामहरु गर्न छोडे । कृषि क्षेत्रकै कुरा गर्ने हो भनेपनि नेपाली उद्यमीहरुलाई निरुत्साहित गरिरहने । दलाल र नोकरशाही प्रकारको पुँजीपतिहरुलाई प्रोत्साहन दिइरहने । स्वदेशी उद्योग र व्यापारलाई कमजोर बनाउने । विदेशी वस्तु भित्र्याउने अनेक प्रपञ्च रचेर उद्यमीहरुलाई निरुत्साहित बनाउने जस्ता कार्यहरु कृषि क्षेत्रमा भइरहेको छ ।

त्यति मात्र होइन नेपालको हावापानी विश्वकै राम्रो हावापानी मानिन्छ । तर केही दशकदेखि कृषि उत्पादन बढाउने नाममा खर्बौंको रासायनिक विषादी, र विदेशी विउविजन भित्र्याउने गर्दै आएको छ । यसले नेपालको खाद्य सम्प्रभुक्तामा ठूलो घात भएको छ ।

खाद्य सम्प्रभुक्ता कार्यन्वयनको खिलाफमा नेपालको बजेट आएको आयो भने । कृषि क्षेत्र भनेको यसको क्षेत्र विशाल आशालाई तहसनहस बनाउने छ । अरु देशले विदेशमा समेत व्यापार गर्न सक्छ भने नेपालले किन सक्दैन । नेपालको चिया, कपि, अलँची

लगायत केही सीमित उत्पादन बाहेक विदेशमा नेपालको उत्पादन पुग्दैन । कृषिमा अथाह सम्भावना हुँदा-हुँदै कृषिमा केही सरकारले कृषिको बजेट आकार ठूलो बनाउनु पर्छ । अन्य नपुग भएको रकम रकमान्तरण गर्न सकिन्छ । तर थोरै भयो भने कहाँबाट ल्याउने कसरी पूरा गर्ने भन्ने हुन्छ । बजेट बढी भयो भने अन्य शिर्षकमा रकमान्तरण गर्न सकिन्छ । बढी हुँदा केही फरक पर्दैन । बजेटको आकार सानो भयो भने छुट्याएको बजेटको घेरामित्र रहेर काम गर्नु पर्छ ।

विदेशी धूलो दूध ल्याएर उपभोक्तालाई घोलेर खुवाउने, सरकार आफै विचौलियाको काम गर्ने सीमित पुँजीपति व्यापारी घरानाहरुलाई खुशी पार्ने काम बजेटको रुपरेखा बन्नु हुँदैन ।

सरकारले आयत प्रतिस्थापन गर्न स्वादेशी उत्पादन बढाउनु पर्छ । हाम्रो देशमा सबभन्दा बढी सम्भावना वोकेको क्षेत्र भनेको कृषि नै हो । ५० औं खर्बको खाद्य वस्तु आयत भइरहेको अवस्थामा प्रतिस्थापन गर्न पनि ५० औं अर्बको उत्पादन हामीले हाम्रो देशमा गर्नु पर्छ । अनि मात्र प्रतिस्थापन भयो भनेर बुझिन्छ ।

नेपालको कृषिलाई कसैले पनि प्राथमिकता दिएको देखिदैन । नेपाल सरकारका तर्फबाट हालै संघीय संसद्मा प्रस्तुत आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को बजेटको आकार देशको कूल गार्हस्थ्य उत्पादन (जीडीपी) मा २५ प्रतिशतभन्दा बढी योगदान दिने र ६० प्रतिशतभन्दा बढी जनसंख्या आश्रित रहेको कृषि क्षेत्रलाई वर्तमान बजेटले सम्बोधन नहुने स्थिति आउनु देशको कृषिलाई गम्भीर धक्का पुग्न सक्छ । कृषि क्षेत्रको बजेटलाई उपेक्षा गरेर उत्पादनका स्रोतहरुलाई संकुचित गर्न खोजियो भने वर्षेनी अबौं व्यापार घाटालाई थग्न सक्दैन । कृषि बजेटमा चरम संकुचन र संघीयताको मर्म विपरीत: गत आर्थिक वर्षको तुलनामा कृषि बजेट संघीय सरकारले स्थानीय तहमा जाने कृषिको सशर्त, समपूरक र विशेष बजेटमा व्यापक कटौती गरी बजेटलाई केन्द्रमै थुपार्ने खालको आउनु हुँदैन । वर्षेनी छुट्याएको बजेटमा आधा बजेट रासायनिक मलको आयातमा मात्रै खर्च हुन्छ । यसमा मन्त्रालयको प्रशासनिक खर्च

समेत जोड्दा बजेटको आकार खुम्चेको अवस्थामा पाउन सकिन्छ । कृषि उत्पादन वृद्धि, आधुनिक प्रविधि र साना किसानलाई प्रोत्साहन गर्न जम्मा सानो आकारको बजेटले केही पनि गर्न सक्दैन । यति न्यून रकमले कृषि रूपान्तरण र आर्थिक वृद्धिमा सहयोग पुग्दैन ।

सहकारीको पुँजी परिचालनमा नीतिगत शून्यता: गाउँ-गाउँमा छरिएर रहेको र सोभै किसानहरूसँग जोडिएको सहकारी क्षेत्रको अबौंको पुँजीलाई कृषि उत्पादन, संकलन र प्रशोधनमा जोड्ने कुनै पनि स्पष्ट योजना वा ठोस प्रस्ताव यस बजेटमा आउनु पर्छ ।

कृषि विजुलीमा भ्याट (मूल्य अभिवृद्धि कर साना किसानलाई ठूलो घात: तराई तथा भित्री मधेशका साना र सीमान्तकृत किसानहरू सिँचाईका लागि पूर्ण रूपमा विद्युत मोटरमा निर्भर छन् । यो बजेटले कृषि मिटर र कृषि क्षेत्रमा प्रयोग हुने विद्युतमा थप भ्याट (मूल्य अभिवृद्धि) वा करको दायरा बढाएर लागत महँगो बनाइदिनु हुन्न । कृषिमा लागत बढ्दै गरेको अवस्थामा घटाउने कसरी भन्नेतिर सरकार लाग्नु पर्छ । आयात प्रतिस्थापन गर्ने सरकारको पहिलो प्राथमिकता हुनु पर्छ ।

विगतका संघीय बजेटका यी नीतिगत र व्यावहारिक त्रुटिहरुलाई सच्याउँदै कृषि मार्फत देशभित्रै सम्मानजनक रोजगारी सिर्जना गर्न र राष्ट्रिय अर्थतन्त्र बलियो बनाउन संसद्बाट बजेट पारित हुनु अगावै निम्न लिखित माग र सुझावहरू सम्बोधन गरिनुपर्दछ ।

उत्पादनमा आधारित अनुदान आजको आवश्यकता हो । किसान मैले कृषि उत्पादन गरेपछि खाएर बाँकी रहेको कृषि उपज बेच्न मन लाग्यो भने बेच्न पाउने अधिकार सहितको व्यवस्था हुनुपर्छ । यही त्यसो गर्न सकेन भने किसानले किन धेरै दु:ख गर्ने भन्ने अवस्थामा पुग्न सक्छ । खाद्य सुरक्षाको जोखिममा त नेपाल पहिलेदेखिनै पर्दै आएको छ । बजेटमा समेत ख्याल नगर्ने हो भने नेपाल अझै खाद्य असुरक्षाको जोखिममा पर्न सक्छ ।

एण्टिबायोटिक प्रतिरोध (Antibiotic Resistance) नियन्त्रणमा कृषकको भूमिका

बजारमा उपलब्ध भएका सबै औषधि उपचार प्रयोजनको लागि प्रयोग भइरहेका छन्। यो तथ्याङ्कले नेपालमा पशुपालन क्षेत्रमा एण्टिबायोटिकको प्रयोग उच्च रहेको देखाउँछ। पशुपालनमा भएको व्यवसायिक विकास यसको मुख्य कारण हुन सक्छ।

धनबहादुर मगर

नेपालमा पशुपालन व्यवसायले व्यवसायीक रूप लिइरहेको छ। केही वर्ष अगाडिसम्म निर्वाहमूखी रहेको पशुपालन व्यवसायले हालैका वर्षहरूमा ठूलो लगानी आकर्षण गर्नुका साथै रोजगारीका अवसरहरू पनि सिर्जना गरिरहेको छ। कुखुरा पालन व्यवसायमा मात्रै करिब १ खर्बको लगानी तथा २ लाख भन्दा बढीले रोजगारी पाइरहेका छन्। यस्तै गाईपालन, बाछ्यापालन, बंगुरपालन र माछापालनमा पनि वर्षेनी कृषक व्यवसायीहरूको आकर्षण बढिरहेको छ।

नेपालीहरूमा पशुपन्छीजन्य उत्पादन उपभोग गर्ने प्रवृत्ति बढिरहेको छ। नेपालीहरूको खर्च गर्ने क्षमतामा भएको विकास, स्वास्थ्य तथा पोषणको ज्ञानमा वृद्धि, उत्पादनहरूको सहज उपलब्धता तथा उत्पादनहरूको विविधिकरण लगायतका कारण पशुपन्छी तथा मत्स्यजन्य उत्पादनहरूको माग र खपत उत्साहजनक रूपमा बढिरहेको छ। पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार पशुपन्छी तथा मत्स्यजन्य उत्पादनहरूको माग वार्षिक करिब १० प्रतिशतले बढिरहेको छ। बढ्दो मागलाई पूर्ति गर्न व्यवसायिक रूपमा पशुपालन गर्दा पशुपन्छीहरूमा विभिन्न रोगहरू लाग्ने सम्भावन बढेर जान्छ। यस्ता रोगहरूको उपचार र रोकथामको लागि एण्टिबायोटिकको प्रयोग गर्ने गरिन्छ। सामान्यतया जीवाणुबाट लाग्ने रोगहरूको उपचारमा एण्टिबायोटिक प्रयोग गरिन्छ भने विषाणुका कारण लाग्ने रोगहरूमा जीवाणुको संक्रमण रोक्न एण्टिबायोटिक प्रयोग गरिन्छ। पशुपालन व्यवसायमा विशेषत कुखुरा तथा बंगुरपालन व्यवसायमा एण्टिबायोटिक औषधिको प्रयोग हुने गरेको छ।

एण्टिबायोटिक के हो र केका लागि प्रयोग हुन्छ? सन् १९२८ मा अलेक्जेन्डर फ्लेमिङले पेनिसिलिन नामक एण्टिबायोटिक विश्व मै पहिलो पटक आविष्कार गरेका हुन्।

मानिसमा जीवाणुबाट लाग्ने रोगहरूको उपचारमा प्रयोग हुने यो औषधिलाई चमत्कारिक गोली (बनध्र दगाभिन्त) भन्ने गरिन्थ्यो किनभने जीवाणुबाट लाग्ने धेरै रोगहरू पेनिसिलिन एण्टिबायोटिक प्रयोगका कारण निको हुने गरेका थिए। यसकारण लाखौं मानिसको जीवन बच्न सकेको थियो। एण्टिबायोटिकको प्रयोग

मानिस जस्तै पशुपन्छीमा पनि हुन्छ। विश्वमा मानिसको तुलनामा पशुपन्छी उत्पादनमा अत्याधिक मात्रामा एण्टिबायोटिकको प्रयोग गरेको तथ्याङ्क पाइन्छ। विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनको तथ्याङ्क अनुसार विश्वमा १ किलोग्राम मासु उत्पादनको लागि १६८.७ मिलिग्राम एण्टिबायोटिकको प्रयोग हुने गरेको छ। मुख्यतया: रोगको रोकथामको लागि नियमित प्रयोग र पशुपन्छी (विशेषत: कुखुरा र बंगुरपालनमा छिटो शारिरीक वृद्धि / विकासका (गोथ प्रमोटर लागि दानामा एण्टिबायोटिक मिश्रण गरेर खुवाउने प्रचलन विश्वव्यापी रूपमा रहेको छ। रोग लगाउने जीवाणु अनुसार फरक(फरक एण्टिबायोटिक औषधिको प्रयोग हुन्छ अर्थात रोग उत्पन्न

गराउने जीवाणु तथा एण्टिबायोटिकहरू बीच एक प्रकारको तालमेल हुनु आवश्यक रहन्छ। विगतका दशकहरूमा एण्टिबायोटिकको विकास तिब्र रूपमा हुने गरेको भएता पनि हालका दशकहरूमा नयाँ एण्टिबायोटिकको विकास हुन सकेको छैन। नयाँ एण्टिबायोटिकहरू विकास हुन नसकेको अवस्थामा सबै सरोकारवालाहरूको चिन्ता बढेको छ।

नेपालमा एण्टिबायोटिक प्रयोगको अवस्था कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, पशु सेवा विभाग अन्तर्गतको भेटेरिनरी गुणस्तर तथा औषधि नियमन प्रयोगशालाले नेपालमा पशुपन्छीका औषधिहरूको प्रयोग सम्बन्धमा अध्ययन गरेको छ। अध्ययन अनुसार

पशुपन्छी तथा मत्स्य क्षेत्रमा ३३ प्रकारका एण्टिबायोटिकहरू प्रयोग भइरहेको तथा वार्षिक रूपमा करिब ५० हजार किलो एण्टिबायोटिकको सक्रिय पदार्थ (Active Pharmaceutical Ingredient) आयात भएको देखिन्छ। बजारमा उपलब्ध भएका सबै औषधि उपचार प्रयोजनको लागि प्रयोग भइरहेका छन्। यो तथ्याङ्कले नेपालमा पशुपालन क्षेत्रमा एण्टिबायोटिकको प्रयोग उच्च रहेको देखाउँछ। पशुपालनमा भएको व्यवसायिक विकास यसको मुख्य कारण हुन सक्छ।

नेपालका सबै स्थानहरूमा पशुपन्छीको उपचारको लागि एण्टिबायोटिकहरूको प्रयोग हुने गरेको छ। सहज रूपमा औषधि तथा प्राविधिक सहायताको उपलब्धताको कारण

तराई तथा शहरी क्षेत्रहरूमा यसको प्रयोग उच्च रहेको छ ।

एण्टिबायोटिक प्रतिरोध भनेको के हो र कति संवेदनशिल छ ?

एण्टिबायोटिकको अनुपयुक्त प्रयोग एण्टिबायोटिक विरुद्धको प्रतिरोध क्षमता विकास हुने जोखिम बन्छ कुनै जीवाणु विरुद्ध पहिला प्रभावकारी रहेको एण्टिबायोटिकले त्यो जीवाणुलाई नष्ट गर्न सक्दैन । अर्थात् जीवाणु प्रतिरोधात्मक क्षमता विकास गर्दछ । यो प्रक्रियालाई एण्टिबायोटिक प्रतिरोध भनिन्छ । एक पटक जीवाणुहरूले प्रतिरोधात्मक क्षमता विकास गरेपछि एण्टिबायोटिकहरूले काम गर्न छोड्छन् जसका कारण विरामी मानिस वा पशुपन्छीको सफल उपचार हुन सक्दैन । जीवाणुमा विकास हुने एण्टिबायोटिक प्रतिरोध विद्यमान रूपमा मानव र पशु स्वास्थ्यको लागि बढ्दो खतरा र ठूलो चुनौती बनेको छ । विभिन्न अध्ययनहरूको निचोडको आधारमा सन् २०५० सम्ममा एण्टिबायोटिक प्रतिरोधका कारण विद्यमान एक करोड भन्दा बढी मानिसको मृत्यु हुनसक्ने प्रक्षेपण गरिएको छ । साथै प्रतिरोधी जीवाणुका कारण पशुपन्छीजन्य उत्पादनमा ठूलो गिरावट हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ । यस्तै एण्टिबायोटिक प्रतिरोधलाई नियन्त्रण गर्नका लागि खर्ब रुपैयाँ खर्च हुने अनुमान गरिएको छ । नेपालजस्ता विकसित राष्ट्रहरूमा एण्टिबायोटिक प्रतिरोधका कारण ठूलो क्षति हुनगई राष्ट्रिय गार्हस्थ उत्पादनमा नकारात्मक असर पर्न जान्छ ।

एण्टिबायोटिक प्रतिरोधी जीवाणु पशुपन्छीबाट मानिस र मानिसबाट पशुपन्छीमा समेत सर्न सक्दछन् । प्रतिरोधी पशुबाट मानिसमा विभिन्न माध्यमबाट सर्न सक्दछन् ।

(ख) पशुपन्छीजन्य उत्पादन जस्तै मासु तथा अण्डा मार्फत :

प्रत्यक्ष सम्पर्क र पन्छीजन्य उत्पादनहरू मार्फत यस माध्यमलाई सबैभन्दा महत्वपूर्ण मानिन्छ । पशुपन्छीसँग सिधा सम्पर्कमा रहने किसानहरू संक्रमणको सबैभन्दा जोखिममा हुन्छन् । तसर्थ कृषकहरू एण्टिबायोटिक प्रयोग सम्बन्धमा सचेत रहनुपर्दछ ।

एण्टिबायोटिक प्रतिरोध किन बढिरहेको परजीवाहरूमा एण्टिबायोटिक प्रतिरोध बढ्नुमा विविध कारणहरू रहेका छन् । ती मध्ये केही निम्न रहेका छन् ।

(मानिस तथा पशुपन्छीमा एण्टिबायोटिकको अधिक प्रयोग न्यून प्रयोग तथा दुरुपयोग

पशुवस्तुहरूलाई संक्रमणबाट जोगाउन भेटेरिनरी डाक्टर वा पशु स्वास्थ्यकर्मीको सल्लाहमा पशुधनीहरूले स्वास्थ्य योजना, व्यवस्थापन योजना बनाउनु पर्दछ । एण्टिबायोटिकको प्रयोग तथा प्रयोगशाला रिपोर्टको अभिलेख अद्यावधिक राख्नुपर्दछ ।

हुनु ।

-फार्मसी/ एनेटबाट डाक्टरको सिफारिस विनै सजिलै एण्टिबायोटिक किन्न पाइनु, हस्पिटलमा संक्रमण नियन्त्रणका योजना कमजोर हुनु, रोगको निदान विना नै औषधिको प्रयोग गरिनु, रोगनिदान सेवा उपलब्ध नहुनु ।

फार्ममा जैविक सुरक्षाको व्यवस्था :

-सुरक्षाका उपायहरू अवलम्बन नगरिनु, रोगहरूको प्रकोप धेरै हुनु, एण्टिबायोटिक प्रतिरोध तथा एण्टिबायोटिकको बारेमा मानिसहरूमा जनचेतनाको कमी हुनु, सरकारको अनुगमनमा कमी हुनु,

-नयाँ एण्टिबायोटिकको आविष्कारमा सुस्तता आउनु कमजोर फोहोर व्यवस्थापन, गुणस्तरीय भेटेरिनरी सेवाको उपलब्धता नहुनु आदी ।

एण्टिबायोटिक प्रतिरोधको प्रक्रियालाई रोकन कृषकले के गर्न सक्छन् ?

रोग रोकथामको लागि अवलम्बन गरिने असल अभ्यास, जैविक सुरक्षा र खोपले बयानमा एण्टिबायोटिकको आवश्यकता कम गर्दछन् । रोग विरुद्धको लडाईंमा एण्टिबायोटिकलाई अन्तिम अवस्थाको रूपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

केही देशहरूले पशुपन्छीमा रोग रोकथामको लागि नियमित रूपमा एण्टिबायोटिकको प्रयोगमा समेत प्रतिबन्ध लगाएको र यस्ता प्रतिबन्धहरूले पशुपन्छीको उत्पादकत्वमा कुनै कम नल्याएको कारण नेपाली व्यवसायीहरूले पनि एण्टिबायोटिक रहित उत्पादनमा जोड दिनुपर्दछ । यसो गर्दा एण्टिबायोटिक विरुद्ध विकास हुने प्रतिरोधलाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । यसका साथै तल उल्लेख गरिएका शर्तहरूको पालना गरिएमा पशुपन्छीमा एण्टिबायोटिकको न्यून प्रयोग तथा प्रभावकारितालाई कायमै राख्न सकिन्छ ।

पशुपालक कृषक तथा व्यवसायीहरूले जानकारी गर्नुपर्ने कुराहरू :

भेटेरिनरी डाक्टर भेटेरिनरी एण्टिबायोटिक

सिफारिस गर्ने अधिकार प्राप्त अन्य तालिम प्राप्त व्यक्तिको सिफारिसमा मात्र एण्टिबायोटिकको प्रयोग गर्नुपर्दछ । सबै संक्रमणको उपचारका लागि एण्टिबायोटिकको प्रयोग जरुरी हुँदैन ।

एण्टिबायोटिकको आवश्यकतालाई न्यून गराउनु पर्दछ । एण्टिबायोटिकको आवश्यकतालाई न्यून गराउन रोग नियन्त्रणका प्रमुख तीन उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ ।

असल पशुचलन अभ्यास जस्तै: गुणस्तरिय दाना तथा पानी, पर्याप्त हावाको सञ्चार प्रभावकारी स्वास्थ्य जाँच प्रभावकारी जैविक सुरक्षा आवश्यकता पर्दछ ।

फार्मबाट मात्रै पशु खरिद गर्ने, फार्ममा स्वस्थ व्यवहार अवलम्बन गर्ने :

खोप नियमित रूपमा खोप लगाउनाले पशुलाई विभिन्न संक्रामक रोगहरूबाट बचाउँछ र औषधि प्रयोग गर्नु पर्दैन (जस्तै: सारे पि पि आर रानिखेत) भेटेरिनरी डाक्टरको सल्लाह अनुसार नै औषधिको उचित मात्र प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

पशुवस्तु निको भएको जस्तो देखिए पनि भेटेरिनरी डाक्टरको सिफारिस बमोजिम नै उपचार पूरा अवधि गर्नुपर्दछ । आम नेपालीहरूमा औषधिको उचित प्रयोग सम्बन्धमा न्यून ज्ञान रहेको छ र यसमा कृषक व्यवसायीहरूमा अनभुति छैनन् । जुनसुकै प्रयोग गर्ने निश्चित मात्रा हुन्छ । जस्तै: एण्टिबायोटिकहरू ५ देखि ७ दिनसम्म प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । तोकिएको समय भन्दा बढी वा घटी एण्टिबायोटिकको प्रयोग भएमा एण्टिबायोटिक प्रतिरोधको सम्भावना उच्च हुने गर्दछ ।

गुणस्तरको सुनिश्चितताका लागि आधिकारिक स्रोतबाट मात्रै एण्टिबायोटिक प्राप्त गर्नुपर्दछ । औषधिको गुणस्तरले त्यसको प्रभावकारित निर्धारण गर्ने हुँदा कृषकले आफूले कस्तो औषधि प्रयोग गर्दै छु भनेर स्वयम जिज्ञासु हुनु आवश्यक छ ।

पशुवस्तुहरूलाई संक्रमणबाट जोगाउन भेटेरिनरी डाक्टर वा पशु स्वास्थ्यकर्मीको सल्लाहमा पशुधनीहरूले स्वास्थ्य योजना, व्यवस्थापन योजना बनाउनु पर्दछ । एण्टिबायोटिकको प्रयोग तथा प्रयोगशाला रिपोर्टको अभिलेख अद्यावधिक राख्नुपर्दछ । (रोगको रोकथामको लागि एण्टिबायोटिकको प्रयोग (जस्तै पानामा) गर्नुहुँदैन ।

(प्रयोग नभएका एण्टिबायोटिकको उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । जथाभावी रूपमा

कृषि र दुग्ध क्षेत्रमा नीति तथा कार्यक्रम अपुरो : दाहाल

प्रल्हाद दाहाल, अध्यक्ष:
नेपाल डेरी एसोसिएसन

एण्टिबायोटिक फाल्दा यसले वातावरणमा रहेका जीवहरूमा प्रतिरोधको विकास गर्दछ।
सारांश:

एण्टिबायोटिक आवश्यकता पठाउन सक्ने तत्व जस्तै प्रोबायोटिकको प्रयोग गर्नु पर्दछ। उपचार भन्दा रोकथामका उपायहरूमा जोड दिनु पर्दछ।

मानव तथा पशु स्वास्थ्य र कल्याणको सम्बर्द्धनका लागि एण्टिबायोटिकहरूको उपलब्धता तथा प्रभावकारिता संरक्षण गर्न हामी सबैको प्रयास अत्यावश्यक छ। नयाँ समूहका एण्टिबायोटिकको अधिकार हुन नसकेको अवस्थामा हाल उपलब्ध एण्टिबायोटिकहरू निरन्तर उपलब्धता प्रभावकारिता कायम राखी भावी पुस्ता समेतका लागि सुरक्षित राख आवश्यक छ। विश्व स्वास्थ्य संगठनले एण्टिबायोटिक प्रतिरोधलाई निकट भविष्यमा आउने सबैभन्दा ठूलो संकट घोषणा गरिसकेको अवस्थामा यस प्रति सबै सरोकारवालाहरू सचेत र जिम्मेवार हुन आवश्यक छ।

यस्तै, पशुपंक्षी (मानव समेत)को स्वास्थ्य तथा कल्याणका लागि एण्टिबायोटिक प्रतिरोध चुनौतीको रूपमा रहने निश्चित छ। राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डहरू अनुरूप जिम्मेवारी पूर्वक तथा विवेकसम्मत रूपले यी अमूल्य औषधिहरूको उपयोग गरी यिनीहरूको प्रभावकारिता तथा उपलब्धता कायम राख्नु पर्नेछ। एण्टिबायोटिक प्रयोगकर्ताको हैसियतले कृषक व्यवसायीहरूले एण्टिबायोटिक प्रतिरोध नियन्त्रणका कार्यहरूमा जैविक सुरक्षा, फार्मलाई रोगको संक्रमणबाट बचाउने वा रोक्ने हो।

जैविक सुरक्षाका उपायहरूले फार्ममा संक्रमण :

तपाईं जैविक सुरक्षा भनिन्छ र यो रोग निको सस्तो र प्रभावकारी ल्याउँछ र यस विना कुनै पनि रोग नियन्त्रणका कार्यक्रम सफल हुन सक्दैन। विभिन्न फार्महरू बनाउन र उपचारले निकै महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछन्। आफ्नै पशुपंक्षीलाई रोगबाट मुक्त राख्न सकेमा एण्टिबायोटिकको प्रयोगमा कमी ल्याउन सकिन्छ। हरेक कृषक आफ्नो फार्ममा जैविक सुरक्षाका उपर अनिवार्य रूपले अभ्यास गर्नुपर्दछ।

(छरछिमेक, पशु स्वास्थ्यकर्मी वा खाने व्यक्ति आदिको भएमा जुत्ता कपडा फेरेर तथा बाँकी २१ पृष्ठ

आज प्रस्तुत नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को नीति तथा कार्यक्रममा कृषि क्षेत्रलाई उत्पादनमुखी, आधुनिक, व्यावसायिक र प्रतिस्पर्धी बनाउने विषयलाई प्राथमिकताका साथ उठाइएको छ। कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण, यान्त्रिकीकरण, बजार सुनिश्चितता, युवा सहभागिता, सहूलियत वित्तीय पहुँच तथा कृषि बीमाजस्ता विषय समेटिनु सकारात्मक पक्ष हुन्। साथै बाँझो जमिनको उपयोग, करार खेती, सामूहिक खेती, कृषि प्रशोधन उद्योग, खाद्य सुरक्षा तथा कृषकको आम्दानी वृद्धि जस्ता विषयहरूले कृषि क्षेत्रलाई रूपान्तरण गर्ने संकेत गरेका छन्।

नीति तथा कार्यक्रममा कृषि क्षेत्रलाई केवल उत्पादनसँग मात्र नभई पोषण, प्रविधि, डिजिटल सेवा, अनुसन्धान तथा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यसँग जोड्ने प्रयास गरिएको देखिन्छ। कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) को पुनर्संरचना, मल कारखाना स्थापना, गुणस्तरीय उत्पादन तथा खाद्य सुरक्षा प्रमाणीकरण जस्ता विषयले दीर्घकालीन कृषि सुधारतर्फ संकेत गरेको देखिन्छ। साना तथा मझौला किसानलाई सहूलियत ऋण पहुँच, परियोजनालाई नै धितो मानी वित्तीय सुविधा दिने व्यवस्था तथा न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण गर्ने विषय पनि सकारात्मक रूपमा आएका छन्। यो अत्यन्तै राम्रो कुरा हो।

दुग्ध क्षेत्रलाई हेर्दा नीति तथा कार्यक्रममा प्रत्यक्ष रूपमा विस्तृत कार्यक्रम उल्लेख नभए पनि पशुपंक्षी, कृषि प्रशोधन, बजार सुनिश्चितता तथा किसान आय वृद्धिका विषयभित्र दुग्ध क्षेत्र समेटिएको देखिन्छ।

दूध तथा दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादन वृद्धि, पशुपंक्षी क्षेत्रको आधुनिकीकरण, दाना तथा नश्ल सुधार, बीमा, प्रयोगशाला सुदृढीकरण, उत्पादनको बजार सुनिश्चितता तथा सहकारी र निजी क्षेत्र साभेदारीका विषयले दुग्ध क्षेत्रलाई केही हदसम्म सम्बोधन गर्न खोजेको देखिए पनि निजी डेरी उद्योगको विषयमा भने यसले खासै समेटेको देखिदैन। कृषि र किसानका विषय धेरै समेटिए पनि कृषि उद्योग, विशेष गरी डेरी उद्योगको संरक्षण, प्रवर्द्धन र दिगोपनका विषय पर्याप्त रूपमा आउन नसकेको अनुभूति भएको छ। दुग्ध क्षेत्र केवल किसानसँग मात्र सम्बन्धित विषय होइन। यो किसान, उद्योग, बजार, रोजगार, आर्थिक गतिविधि सँगै उपभोक्ताबीच जोडिएको समग्र आर्थिक चक्र हो। डेरी उद्योग बलियो नभई किसानको दूधले बजार पाउँदैन, उचित मूल्य पाउँदैन र उत्पादन पनि टिकाउ बन्न सक्दैन। त्यसैले दुग्ध उद्योगको विकास विनाको किसान हित कार्यक्रम दीर्घकालीन हुन सक्दैन। आज दुग्ध क्षेत्रले भोगिरहेका मुख्य चुनौतीहरूमा उत्पादन लागत वृद्धि, बजार संकुचन, भुक्तानी समस्या, आयातित दुग्धजन्य पदार्थको दबाव, उद्योग सञ्चालन खर्च वृद्धि तथा उपभोग घट्दो अवस्था रहेका छन्। यस्ता विषयलाई लक्षित गर्दै विशेष राहत, कर, भ्याट सहूलियत, विद्युत् महसुलमा छुट, दुग्ध उपभोग प्रवर्द्धन अभियान, विद्यालय दूध कार्यक्रम, निर्यात प्रवर्द्धन तथा उद्योग पुनरुत्थान कार्यक्रम जस्ता स्पष्ट नीति आउन आवश्यक थियो। तर नीति तथा कार्यक्रममा यी विषयहरू स्पष्ट र प्रभावकारी रूपमा समेटिन नसक्दा दुग्ध क्षेत्रका उद्योगी तथा किसान दुवै पक्षले अपेक्षित अनुभूति गर्न सक्दैनन्। कृषि क्षेत्रको वास्तविक सुदृढीकरण तब मात्र सम्भव हुन्छ, जब उत्पादनसँगै प्रशोधन उद्योग, बजार प्रणाली र उपभोग संरचना, बजारको उधारी उठाउने नीति पनि समान रूपमा समेटिएको भए अझ बलियो हुनसक्ने थियो। किसानको उत्पादन उद्योगसम्म, उद्योगको उत्पादन बजारसम्म र बजारको विश्वास उपभोक्तासम्म पुग्ने चक्रलाई र जयले नीति स्तरबाट स्पष्ट रूपमा संरक्षण गर्न आवश्यक छ। दुग्ध क्षेत्र त्यही चक्रको महत्वपूर्ण आधार हो।

कृषिप्रतिको आकर्षण पचास / पचास

छ : सुननया रोकाय कृषि शिक्षक

यो अब नेपालको मात्र केश होइन । विदेशमा पनि उस्तै छ । एमबीए गरेको, कोही डाक्टर भइसकेको, कोही इन्जिनियर भइसकेको मान्छे फेरि कृषिमा फर्किनु भएको छ । किनभने उहाँहरूले के देख्नुभयो छ भने विदेशमा पढ्दै गर्दा पनि विदेशमा बजार देख्नु भएर होइन ?

कृषि विषयक शिक्षाको अवस्था, कृषि पढेका विद्यार्थीहरूको अवस्था र पढी सकेपछि हुने अवसर, चुनौतीहरू, किसानहरूले भोग्नु पर्ने अवस्थाको विषयमा श्री माहेस्वरी मावि गडाराय बभाङमा ९ देखि १२ कक्षासम्मका विद्यार्थीहरूलाई कृषि प्रशिक्षक भएर कृषि शिक्षा पढाईरहनु भएकी शिक्षक सुननया रोकायसँग कृषि जर्नल मासिकका लागि धनबहादुर मगरले गरेको कुराकानीको प्रस्तुत अंश:

अध्ययन चाहीं कुन शिक्षालयमा गर्नु भयो ?

कृषि तथा वन विज्ञान विश्व विद्यालय रामपुर चितवनबाट ५ वर्षे अध्ययन पूरा गरि स्नाकोत्तर गरेकी छु । र सँगसँगै अध्ययन पूरा गरेपछि शिक्षण पेशामा पनि प्रवेश गरेकी छु ।

कृषि शिक्षा रोज्नुको कारण बताइदिनुहोस् ?

शुरुमा १२ सकिने वित्तिकै कुन फ्याकल्टी लिन भनिरहेका थिएँ । चिकित्सक बन्ने कि, के पढ्ने भनेर सोचीरहेकी थिएँ । मलाई सर्जरी मन पर्दैन त्यसपछि एकाउन्टेन्ट पढ्ने कि के पढ्ने भनेर सोचिरहेको थिएँ । सिएमा पनि दोस्रो वर्ष ग्याप २ मा चाहीं मोष्ट मान्छेहरू चाहीं कठीनाई हुन्छन् भनेको सुनियो । त्यसपछि १ जना बुभाङके चिराइतो खेतीको लागि बिउ लिन आउनु भएको थियो । त्यसपछि ममिले पनि सोध्नु भयो ।

के पढाउनु पर्ला छोरीलाई भनेर सल्लाह गर्नुभयो । त्यसपछि उहाँले कृषि पढाउनु भनेर भन्नु भयो । त्यसपछि उहाँलाई मैले उहासँग कृषिको स्कोप बारेमा बुझे । म भन्दा पनि अर्को विज्ञ हुनुहुन्छ । अहिले उहाँ कृषि मन्त्रालय काम गरिरहनु भएको छ भन्नुभयो । उहाँको नाम तोयानाथ जोशी थियो । अनि उहाँलाई मैले प्रश्नहरू सोधें । उहाँले भन्नुभयो कृषि फिल्ड मोष्ट व्याचलरको स्कोप छ भनेर भन्नुभयो । उहाँ रामपुर चितवनमा पनि पढ्दै हुनुहुन्थ्यो । त्यतिबेला कृषिमा मास्टर्स गरेका विद्यार्थीहरूलाई स्कोप ठूलो छ भन्नुभयो । यो ग्राण्ड फिल्ड हो । त्यसपछि आफूलाई पनि लाग्यो अरु फिल्डको स्कोप घट्ला, तर खान खानलाई त मान्छेले कहिले छाड्दैनन् । त्यसपछि यो फिल्डमा राम्रो लागेर अध्ययन शुरू गरेकी हुँ ।

तपाईं यसरी स्नाकोत्तर पढिसकेपछि कहिले देखि बभाङमा गएर कृषि पढाउनु भयो ?

मैले मास्टर्स थेसिस गर्दै थिएँ । त्यतिबेला ठ्याक्कै दशैंको बेला थियो । दशैं मान्नु गाउँमा गएँ । यहाँ कृषि प्राविधिक शिक्षकको पद खुल्दै छ भन्ने थाहा भयो । त्यो जानकारी पाइसकेको पछि आफ्नो पढाईको कागजात सहित निवेदन पेश गरें । केही समयपछि नै पढाउने शिक्षकको रूपमा नाम निस्कियो । ९ देखि १२ कक्षासम्म कृषि पढाउने कृषिका वार्षिक कार्यक्रम थियो । मलाई त्यसपछि मेरो जागिर त्यहिवाट शुरुको भयो । मलाई पनि गाउँतिर काम गर्न इच्छा थियो । किनभने शहरमा त पाइन्छ, तर वास्तविक कृषि गाउँमै हुन्छ त्यही भएर वास्तविक कृषि ज्ञानको लागि पनि गाउँमा नै गएकी हुँ ।

तपाइले मास्टर्स डिग्री गरेपछि एउटा सैद्धान्तिक पढाई पछि आउने अभ्यास ओजीटी भनिन्छ त्यसको अभ्यास गर्न

कुन विषय छान्नु भयो ?

व्याचलरको आठौँ सेमेस्टरमा हामीलाई लिभ प्रोग्राम भन्ने हुन्छ । लिभ प्रोग्राम चाही लर्निङ्ग ग्रुप इन्टरप्रेनरशिप एक्सपेरिन्स भनेर भनिन्छ । त्यो पढ्दै गर्दा जतिबेलामा लिभ कार्यक्रम अन्तर्गत कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यक्रम नेपालभरि विभिन्न जिल्लामा पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोनमा विद्यार्थीहरूलाई पठाइको थियो । म ६ महिनाको लागि त्यो कार्यक्रम अन्तर्गत नुवाकोट आलु जोनमा परेको थिएँ । त्यतिबेला हामीले फिल्डको सर्भे गर्नुपर्ने थियो । त्यसै मास्टर्सको बेलामा थेसिस बुझाउनु पर्छ । त्यो थेसिसको क्रममा मैले फापरमा मौरी र वोरन भन्ने को विषयमा छनौट गरे । हो, यो मौरी र वोरनले गर्दा फापरको उत्पादन बढ्छ भनेर अनुसन्धान गरेको थियो । हो त्यो रैथानै बाली पनि हो । त्यसमा ओजिटीको काम गरे ।

तपाईंको त्यो गहिरो अध्ययन पछि त्यसको परिणाम के थियो ?

त्यसको परिणाम फापर भनेको अहिले पनि रैथाने हो । यो बाली 'इन्डिजिनियस् बाली' हो । भनेर एकदमै व्यापक रूपमा सुपरफाष्ट फूयचर भनेर लिन सकिने बाली भएकाले यसको लागि उत्पादन कसरी बढाउन सकिन्छ ? उत्पादन बढाउन पोलिनेशन नभइकन उत्पादन बढ्दैन । किनभने सेल्फ पोलिनेशन कर्म भनिन्छ । आफैले फूलको पोलिनेशन बनाउँछ । त्यसले स्टिड उत्पादन बढाउन एउटा फुलवाट अर्को फुलमा स्टिड लाग्नु पर्ने हुन्छ । त्यसका लागि सबैभन्दा प्रभावकारी भनेको सेल्फ प्राकृतिक पोलिनेशन नै हो । त्यसमा पनि मौरी भयो भने, मौरीको भिजिटरहरू काउन्ट हुन्छ । खासमा भन्ने हो भने ५ चोटी त्यही फुलाई भिजिट गरिसकेपछि उत्पादन बढ्छ । त्यस्तै १० चोटी भयो भने फलन बढी उत्पादन बढ्छ । मौरीको कारणले प्रजननभई दानाहरू लागेर उत्पादन बढ्छ । त्यसरी उत्पादन बढाउन अर्को वोरनको पनि ट्रिटमेन्ट भयो भने फलन उत्पादन बढ्छ । १ किलो प्रति हेक्टरको दरले वोरन हाल्दा उत्पादन एकदमै राम्रो आउने भयो । त्यसरी अध्ययन गरियो ।

तपाईं महेस्वरी माविमा कृषि पढाइरहनु भएको छ। अहिले तपाईंको स्कुल माविमा विद्यार्थीहरूको आकर्षण कृषि शिक्षा प्रति कस्तो छ ?

कृषि प्रतिको आकर्षण ५०/५० प्रतिशत छन् । कस्तो हो भने कृषि प्रधाननै ठाउँ भएको हुनाले कृषि त हामीले गरिराखेकै छौं त । पढ्न पो किन पढ्नु भन्ने सोच बुवाआमा देखि लिएर बालबच्चा सबैको हुन्छ । त्यही भएर हामीले के भन्ने भयौं भने कृषि प्रधान देश भएकै कारण त्यसमा कृषिमा आधुनिकीकरण ल्याउनका लागि व्यवसायिक रूपमा कृषिमा लाग्नु पर्छ । आफूले व्यापार गर्न पैसा कमाउन पनि सकिन्छ । भविष्यमा सरकारी गैरसरकारी संघ(संस्था)हरू एनजिओ आइएनजिओहरूमा काम गर्न हुन्छ । त्यसमा त्यहाँ पनि कृषिको भविष्य छ भनेर आकर्षण चाहीं ल्याऔं । तर ५० प्रतिशतलाई त्यति इच्छा छैन । किनभने अहिलेको शिक्षा प्रणाली नै कृषि पढेर के हुन्छ र ? आफूले पहिलै काम गरेकै कुरा हो भन्छन् । आफूले पढाएका विद्यार्थीहरू पछिसम्म उही मान्छे बस्छ भन्ने छैन । त्यसो गर्दा विदेशको आकर्षण बढी भएको कारण विद्यार्थीहरूले भन्छन् मलाई सर्टिपिकेट मात्रा चाहिने हो । यो पढाइको बारेमा केही मतलब छैन भनिन्छ । त्यही भएर ५०/५० भयो ।

बाहिर गएपनि यहाँ रहेपनि आखिरी काम चाही गर्नु नै पर्छ । तपाईंले नेपालको कृषिलाई तपाईं कृषि विद्यार्थी अति एउटा शिक्षा भएको नाताले कसरी हेरिरहनु भएको छ ?

म शिक्षक भएपनि मैले पढाईरहेको कुरा फिल्डमा एप्लाइ गर्दा १०० प्रतिशत लाग्नु हुन सक्दैन । हामीले विद्यार्थीलाई सिकाईरहेका हुन्छौं । फिल्डमा यसरी काम गर्नुपर्छ । प्रविधि अनुसार डिस्पेन्सिभ भनेका हुन्छौं । यति समयमा रोप्ने भन्ने हुन्छ । त्यसपछि हेरविचार गर्ने भन्ने हुन्छ । त्यही कुरा इन फिल्ड उनीहरू आफूले पनि गरिरहेको हुँदैन । किनभने बुवा आमाले जे सिकाएको हुन्छ त्यही अनुसार गरिरहेको हुन्छ । परिवर्तन आउन केही समय लाग्छ । त्यही भएर त्यो गाउँको एरियामा पनि त्यो परिवर्तन आउन अझै समय लाग्छ । त्यस्तै नेपाल कृषि प्रधान देश भएपनि कृषिमा ज्ञानसिप अझ पनि किसानसम्म पुगिसकेको छैन । पुग्नु पर्ने हो । हाम्रो पनि केही एकदमै

एमवीए गरेको, कोही डाक्टर भइसकेको, कोही इन्जिनियर भइसकेको मान्छे फेरि कृषिमा फर्किनु भएको छ ।

अगसर किसानहरू हुनुहुन्छ । उहाँहरूले गर्नु भएकै छन् । अब एक्सपोर्ट लेवलसम्म पुग्नु पर्ने हो । हामीले पनि फिल्डमा केहीमा एक्सपोर्ट लेभलसम्म पुग्नलाई गुणस्तरको कुरा गर्नुहुन्छ ।

अझ पनि नेपाल कृषि प्रधान देश हो । यहाँले जुन शिक्षा विद्यार्थीहरूलाई पाठ्यक्रम बनाई पढाईरहनु भएको छ । त्यो शिक्षाले नेपालको सन्दर्भमा पुगेको छ जस्तो लाग्छ कि लाग्दैन ? किनकी विद्यार्थीहरू कृषि पढिसकेपछि कार्यन्वयन गर्न एकदम कमी देखिराखेको अवस्था छ । यतिले मात्र पर्याप्त छ जस्तो लाग्छ ?

हामीले पढाएको कुरा शुरूमा भन्ने गरेको कुरा त्यति लाग्नु गर्न सकिएको छैन । कृषिको फिल्ड भनेको एकदमै भाष्ट छ । अब हामीले पढाएर नसकिने कुरा हो । सबै कुरा पढाएर सकिदैन अनि त्यसमध्ये पनि अहिले १२ को लेभलको जुन पाठ्यक्रम छ त्यो अझ पनि १२ को लागि जो विद्यार्थीहरू छन् उनीहरूलाई त्यो क्याच गर्न सक्ने अझै अवस्था छैन । अझै स्नातक लेभलमा जे पढाई हुन्छ त्यो पढाई ११/१२ मा पनि पढाउँछौं । मैले जे कुरा स्नातकमा पढे त्यो भन्दा पनि बढी ११/१२ को विद्यार्थीहरूलाई पढाउँदा बढी अध्ययन गर्नु परेको हुन्छ । किनभने यो उनीहरूको लेभल अनुसार ठूलो छ जस्तो लाग्दैन ।

कृषि भनेपछि अभ्यास र सैद्धान्तिक रूपमा लैजानु पर्ने विषय हो । दुबैलाई सँगै लानु पर्ने विषय हो यसको ग्याप कतिको पाउनु भएको छ ?

जतिबेला पढेलेखेका कृषि पढेका विद्यार्थीहरूले अब नेपालमा यतिकाम गर्न सकेन । खाली पढाईमा मात्र सीमित भयो । अभ्यास चाहीं कमजोर रह्यो भन्ने धेरै पटक सुन्ने गरेका छौं । हाम्रो देशको कृषि सोचे जस्तो बढाउन सकेन भनिरहेको अवस्था पनि छ ।

हामीले यही १२ कक्षाको मात्र कुरा गर्छौं भने पनि हामी पढाउँछौं । फिल्ड लिनको लागि दिनको ७ पिरियडमा २ पिरियड लिन्छौं । त्यो लिँदै गर्दा कृषि हुनाले त्यो

पिरियड भरिको समय नपुग्न सक्छ । अर्को कुरा भनेको हामीले फिल्डमा काम गर्दा धेरै काम गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यो गर्दै गर्दा अहिले लामोसमय पनि लाग्ने हुन्छ । तर, हाम्रो सन्दर्भमा एउटा सिजन आउँछ, त्यो सिजनभरिमा हामी पिरियड हुँदैन । किनभने त्यो हाम्रो चाड दशै विदा पर्छ कहिले असार विदा पर्छ । त्यही भएर निरन्तरता दिन एकदमै गाह्रो हुन्छ । अर्को अघि भनेकै जस्तो पाठ्यक्रम भएको कारण जाँचमा आधारित भएर पढाउनु हो । जाँचको लागि पढाउन पर्ने विषय धेरै नै भयो । त्यो समय हामीले सेद्धान्तिक भित्रकै अभ्यासमा दिने हो । त्यसलाई सन्तुलन मिलाउन गाह्रो छ । १२ कक्षाको कुरामा पनि त्यही हो । फिल्डवर्क धेरै हुँदैन । अझै पनि जो हामी सेमेस्टर प्रणाली पढ्दै गर्दा हामीलाई फिल्डमा हेल्प गरिदिनका लागि ओरेन्टलहरू चाहिन्छ । हामीलाई सहयोग गर्नको लागि उहाँहरू भैराख्नु हुँदैन । त्यो तरिकाले नेपालको सैद्धान्तिक अभ्यास आउने अझै गाह्रो छ ।

यहाँले अनुभव गरेको कुरा बताउनु भयो यी कुरा गर्दा हामीले नेपालको कृषिमा युवाहरू अहिले धेरैले छोडिसकेको अवस्था छ । कृषि गर्न भनेपछि धेरै कठिन भयो भन्ने अवस्था देखिन्छ । यहाँ एउटा शिक्षक भएको नाताले यसलाई कसरी हेरिराख्नु भएको छ ?

मुख्य कुरा कृषिमा मिहिनेत बढी छ । मिहिनेत अनुसारको परिणाम छैन । त्यही कारण विदेश पलायन हुने हो । अर्को कृषिमा भ्यालु बुफेर अरु फिल्डको मान्छेहरू आफ्नो फिल्ड छोडेर कृषिमा पनि आएका छन् । त्यो पनि सँग(सँगै) भैरहेको छ । यो अब नेपालको मात्र केश होइन । विदेशमा पनि उस्तै छ । एमवीए गरेको, कोही डाक्टर भइसकेको, कोही इन्जिनियर भइसकेको मान्छे फेरि कृषिमा फर्किनु भएको छ । किनभने उहाँहरूले के देख्नुभयो छ भने विदेशमा पढ्दै गर्दा पनि विदेशमा बजार देख्नु भएर होइन ? बजार पनि कुन बालीले कतिसम्म आम्रदानी गर्न सकिन्छ भनेर त्यो क्यालकुलेटिभ भएर आएको देखिन्छ । एभोकाडो उत्पादन गरेर वार्षिक करोड हुनसक्ने गरि कृषिमा स्कोप देखेर आउनु भएको छ । नेपालमा चाहीं के छ भने अब केही हुँदैन । आफूले मिहिनेत बढी गर्नु पर्छ । बजार भएको ठाउँमा अलिबढी ठूलो हुनेगरि उत्पादन गर्नुभयो भने स्कोप चाही धेरै नै छ ।

शिक्षिका भएर पढाइरहनु भएको छ । कृषि विषयलाई नै लिएर भविष्यमा यहाँको के योजना छ ? पढाउने हो, जागिर खाने अथवा विदेशतिर जाने के सोचिरहनु भएको छ ?

शुरुमै आफ्नो क्यारियरको शुरुवात गाउँबाटै गर्ने भनेर गाउँ गएको हुँ । खासमा पढाई गर्ने सिलसिलामा आफैले गर्न पनि गाउँ गएको हो । हुनसक्छ, सरकारी जागिर पनि गर्नु पनि सकिन्छ । साथ(साथै एउटै फिल्ड लाइफमा नजाने भएको कारण एउटा एक्सपेरिएन्स पढाइको पनि गरौं । त्यसपछि अफीस हुन्छ । नभए एउटा विजनेशतिर पनि मेरो इन्ट्रेस छे त्यो एउटा ट्रान्जिसनल फेज अहिले चलाइरहेको छु ।

अब विजनेश त भन्नु भयो, विजनेश धेरै प्रकारका छन् । जस्तै: कृषि बजार र व्यापार पनि विजनेश नै होनी होइनन् र ? तपाईं के रोज्नुहुन्छ ?

मलाई कृषि विजनेश मन पर्छ । जस्तै: हाई भ्यालु कर्पहरु हुनसक्छ । मेडिसिनल कर्पहरु हुनसक्छ । अलिकति मिहिनेत गर्नु नपर्ने भनेको मौरी पालन हो । च्याउखेती हो यसमा गम्भीर हुनुपर्छ ।

भविष्यमा कहीं जग्गा लिएर आफूसँग भएको स्रोतहरूसँगै बुबा(आमा पनि हुनुहुन्छ) एउटा रिटायर्ड पछिको जीवन कृषिमा एकदम राम्रो छ । जसको भ्यालु चाहीं बढी छ । त्यसरी नै विजनेश गर्ने मन छ ।

विद्यार्थीका साथै शिक्षक भएको नाताले हाम्रो देशको कृषि अगाडि नबढ्नुमा के(के तत्वहरुले काम गरिरहेको छ ?

अब कृषिमा राम्ररी अगाडि बढ्नको लागि कर्मसंयल स्तरमा जानुपर्छ । विभिन्न प्रकारको कार्यक्रमहरु आउँछन् । ती कार्यक्रमहरु वास्तविक किसानसम्म पुगेको पनि छैन । किसानहरुलाई नियमित अन्तरक्रिया तालिमहरु दिनुपर्छ । त्यसो हुन सकेको छैन । मुख्य कुरा भनेको बजारको समस्या छ । नेपालमा के छ भने उही किसानले खेती पनि गर्छ, उही किसानले बजार पनि हेर्छ । त्यही भएर कृषिमा अझै ठूलो रुपमा अगाडि बढ्न नसकेको हो । ठूलो स्तरमा कृषि गर्न लगानीको कुरा आउँछ । त्यसको लागि किसानहरुलाई कृषि कर्जाहरु चाहिन्छ । त्यो चाहीं सबै किसानहरु सम्म पुगिसकेको छैन । यही कारणले यो गाउँ स्तरमै माथि उकास्नको लागि ति सबै

स्तरको कामहरु गर्नु पर्ने हुन्छ ।

धेरैले भन्छन् केही पनि हुँदैन । अधिकांश मानिसहरु निराश देखिन्छ । नेपालको धेरै मानिसहरु विदेश पलायन भएका छन् । तपाईंले नेपाल कृषि क्षेत्रको भविष्य कस्तो देख्नु भएको छ, अरुलाई भन्दा विद्यार्थीहरुलाई पढाउँदा के भन्नु हुन्छ ?

अब कृषिको उत्तर धेरै नै छ । किन भने हाम्रो देशको अझ पनि आफुलाई वर्षभरि खान पुग्ने जति उत्पादन गर्न सकिरहेको छैन । आत्मनिर्भर नबनेसम्म स्कोप जति पनि छ नी अझै कृषि प्रधान देश भनेर भन्छौं । निर्यात गर्न सकिने कृषि उत्पादन त हामीसँग धेरै छन् । अब मैले विद्यार्थीहरुलाई कोर्षहरु पढाइराखेको हुन्छु । प्रत्येकले भन्न गरेको छ । नगदे बालीहरुबाट उत्पादन लिएर विदेशमा सप्लाई गर्ने हो । साथ(साथै मैले उखु पठाउँछु भने उखुबाट चिनीका साथै इथानोल पनि बनाउन सकिन्छ ।

इथानोल इन्धनहरुमा पेट्रोलियम उत्पादन गर्न सकिन्छ । पेट्रोलियमतिर पनि जान सकिन्छ । योगदान दिईसकेपछि त्यसबाट पेट्रोल आयत त घट्छ नि ? अर्को भनेको जुट बालीहरु, भनेको हामीलाई यो आर्गानिक कपडाहरु बनाउनका लागि प्रयोग गर्न मिल्छ । दुनियाँमा सिन्थेटिक भन्दा नेचुरलतिर जानु पर्छ भन्ने जुन कन्सेपको विकास भएका छन् । यसको स्कोप अझ पनि विदेशमा सप्लाई गर्न सकिन्छ । अब यसको कारखानाहरु खेलेर उत्पादन गर्नु भने पनि स्कोप धेरै नै छ । निराश हुनु पर्ने अवस्था छैन । निर्वाहमूखी भएरमात्रै बसेको कारण हो । कृषिबाट पनि आम्दानी हुन्छ है भनेर विद्यार्थीलाई पनि फिल्डमा अध्ययन गराएपछि स्थानीय बजारमा नै अगाडि बढाएर बेच्न लगाउँछौं । जो पैसा देख्छन् त्यो देखिसकेपछि यसो गर्नु भने पैसा कमाउन सकिदो रहेछ भनेर दिमागमा जब बसाउन सक्छौं नि हामी तबमात्र कृषिबाट आम्दानी हुनसक्छ । साथ(साथै हामीले थेउरी मात्र पढाउँदा यो कुराको बारेमा आँखा खुल्दैन । जब हामीले ओजीटी पढाउँदा यो वा व्याचलर भित्र कार्यक्रमको परिक्षा हुन्छ । त्यतिबेला फिल्ड देख्छौं नि फिल्डमा कृषि कस्तो हुन्छ त अब ? यसबाट आम्दानी कतिको हुनसक्छ । त्यसपछि मात्र यसो गर्न सकिन्छ ।

स्नातकको पढाई पछि लिभमा बस्ने भन्ने

हुन्छ । त्यो भन्दा अगाडि फिल्डमा ओजीटी पढ्न जानु पर्छ । म पनि आलु जोनमा गएर काम गरेको हुँ । कतिको उत्पादन हुन्छ भनेर किसानलाई सोधे ? आलुबाट आम्दानी कतिको हुन्छ ? त भन्दा अहं धेरै छैन भनेर भन्नुहुन्छ । किनभने आलु उत्पादन गरेर विक्री गर्दासम्म १६, १७, १८ रुपैयाँ किलोमा विक्री गर्नुपर्छ । पछि बजारमा आइसके पछि ४० रुपैयाँ प्रतिकिलोग्राम उपभोक्त वा ग्राहकले किन्नु पर्छ । त्यो भन्दा अगाडि किसानको खेतबारीबाट आउन ३/४ महिना समय लाग्छ । जो नियमित मिहिनेत हुन्छ । महिना(महिनामा तलब पाएको जस्तो त हुँदैन । किसानले श्रम गर्नु हुन्छ श्रम अनुसार पैसा पाउनु हुन्न । त्यो फ्रि अफ कष्ट हो । त्यसबाट आफ्नो पारिश्रमिक कटाउने हो भने नेगेटिभमा जान्छ । त्यही भएर यो निर्वाहमूखी खेतीबाट कर्मशियलमा जाने हो भने बल्ल अलि आम्दानी बढ्न सक्छ । महत्वपूर्ण र गम्भीर विषयमा धेरै छलफलको विषय बनेको छ । अन्तमा आफुलाई लागेको केही विषयहरु छुटेका छन् भने भनिदिनहोस् ?

कृषिबाट नेपाललाई अगाडि बढाउन सक्ने एउटा फिल्ड मध्ये कृषिको फिल्ड पनि हो । चाहे त्यो टिचिड होस्, स्थानीयले कर्मचारीहरु संघ, प्रदेश सबैतिरबाट एक आपसमा अन्तरक्रिया गरि गोष्ठी नियमित भइराख्यो भने अनुसन्धान र शिक्षादेखि यो एक्सटेन्सनसम्म पनि राम्रो हुन्छ । समस्याहरुको सेयरिङ्ग भयो भने तब मात्र यो कृषि फिल्ड अगाडि बढ्न सक्छ । एक्ला(एक्लै होइन । सबै मिलेर अगाडि बढ्यो भने हामीले किसानहरुलाई पनि हेल्प गर्न सक्छौं । विद्यार्थीहरुलाई पनि अग्रसर बनाउन सक्छौं । त्यही अनुसार उहाँहरुले एकअर्कासँग इन्ट्याक गरेर मात्र अगाडि बढ्न पर्छ । नत्र भने किसानको लागि हामीले जुन कार्य गरिसकेपछि उहाँहरुलाई सोध्यो भने कतिको प्रभावकारी थियो त भन्दा मैले जानीसक्यो भनेर भन्नुहुन्छ । हामी फिल्डको मान्छे पनि त हुन्छौं नि ? त्यही भएर प्रभावकारी बनाउँछु भनेर केही इन्पुट दिनसक्छौं । नत्र भने यस्तै अवस्थामा यस्तै(यस्तै भइरहन्छ । हातखुट्टा चल्छ तर मेरुदण्ड नभएको जस्तो भयो । अब व्याक वोन हुनुलाई सबैकुरा मिल्दै आउन पर्छ, तब मात्र कृषि अगाडि बढ्ने हो ।

सम्पादन सहयोगी

:सरस्वती मानन्धर

तीनै तहबीच समन्वयको खाँचो: मन्त्री चौधर

काठमाडौं, बैशाख २४, वन तथा वातावरण र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री गिता चौधरीले वन, वातावरण र कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित समस्याहरूको नीतिगत समाधानका लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य आवश्यक रहेको बताउनुभएको छ।

मन्त्री चौधरीले वनसँग जोडिएका साभा विषयहरू मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व, वन अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रणलगायतका मुद्दामा तिनै तहका सरकार मिलेर अगाडि बढ्नु पर्ने आवश्यकता औल्याउनु भयो।

वन क्षेत्रसँग सम्बन्धित विद्यमान कानूनहरू संशोधन गरी स्थानीय जनतालाई अधिकतम लाभ हुने गरी कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिँदै मन्त्री चौधरीले वन स्रोतको दिगो उपयोगमा जोड दिनुभयो।

छलफलमा सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारका उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्री शिवराज भट्टले प्रदेशको समग्र विकासका लागि प्रकृतिमा आधारित पर्यटन प्रवर्द्धन, जडीबुटी तथा वन पैदावारको समुचित उपयोगमा ध्यान दिनुपर्ने धारणा राख्नुभयो। उहाँले प्राकृतिक स्रोतसाधनको दिगो व्यवस्थापनमार्फत आर्थिक विकासलाई अघि बढाउनुपर्नेमा जोड दिनुभयो।

आज संघका वन तथा कृषि मन्त्री चौधरी र सुदूरपश्चिम मन्त्री शिवराज भट्ट, प्रदेश सचिव (वन) दीर्घनारायण कोइराला, प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका प्रदेश सचिव शंकर साह लगायतको उपस्थिति थियो।

खेतमै 'ल्याब' बनाउन मन्त्री चौधरीको निर्देशन

काठमाडौं, बैशाख १६, कृषि तथा पशुपन्छी विकास र वन तथा वातावरण मन्त्री गिता चौधरीले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) को केन्द्रीय कार्यालयमा आज अध्यक्षको रूपमा औपचारिक रूपमा पदभार ग्रहण गर्नुभएको छ।

पदभार ग्रहणपछि मन्त्री चौधरीले कृषि क्षेत्रमा नार्कले पुऱ्याएको योगदानको प्रशंसा गर्दै बदलिँदो राष्ट्रिय आवश्यकताअनुसार अभै धेरै काम गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउनु भयो। उहाँले कृषि अनुसन्धान मन्त्रालयको प्रमुख प्राथमिकता रहेको उल्लेख गर्दै नार्कलाई राष्ट्रिय 'थिंक ट्यांक' तथा प्राविधिक सहयोगको अग्रणी संस्थाका रूपमा अघि बढाउनुपर्ने बताउनुभयो।

चौधरीले कृषि अनुसन्धानलाई सरकारको उच्च प्राथमिकतामा राखिएको बताउनुभएको छ। परिषद्को अध्यक्षका रूपमा पदभार ग्रहणपछि आयोजित ब्रीफिङ तथा सम्बोधन कार्यक्रममा उहाँले यस्तो धारणा व्यक्त गर्नुभएको हो। मन्त्री चौधरीले नेपालमा कृषि क्षेत्रको अवस्था अपेक्षाअनुसार सन्तोषजनक नभएको उल्लेख गर्दै किसान पेशालाई सम्मानित र मर्यादित बनाउन अनुसन्धानमुखी कार्य आवश्यक रहेको बताउनुभयो। 'हामीमध्ये धेरै किसानका छोराछोरी हौं, तर आज किसानको सन्तान भएकोमा गर्व गर्न सक्ने अवस्था छैन,' उहाँले भन्नुभयो, 'यस अवस्थालाई बदल्ने जिम्मेवारी नार्कमाथि छ।'

उहाँले सरकारले कृषि क्षेत्रमा सुधारका लागि विभिन्न योजना अघि सारे पनि अनुसन्धानलाई प्राथमिकतामा नराखी कार्यान्वयन गर्दा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुन नसकेको उल्लेख गर्नुभयो। अबको नीति भने अनुसन्धानलाई केन्द्रमा राखेर अघि बढ्ने रहेको उहाँको भनाइ थियो। मन्त्री चौधरीले अनुसन्धानलाई प्रयोगशालामा सीमित नराखी किसानको खेतमै विस्तार गर्नुपर्नेमा जोड दिँदै किसानको खेतलाई नै ल्याब बनाउनु पर्छ भन्ने धारणा राख्नुभयो। साथै, विश्वविद्यालयहरूसँग सहकार्य गरी मानव स्रोतको उपयोग गर्नुपर्ने र अनुसन्धानमा समन्वय बढाउनुपर्ने

आवश्यकता औल्याउनुभयो।

उहाँले कृषि क्षेत्रमा जनचेतनाको कमी प्रमुख समस्याका रूपमा रहेको उल्लेख गर्दै मलको प्रयोगदेखि उत्पादन व्यवस्थापनसम्म किसानलाई प्रत्यक्ष रूपमा जानकारी पुऱ्याउने संयन्त्र विकास गर्न निर्देशन दिनुभयो। रासायनिक मलको अभावलगायत समस्याको दीर्घकालीन समाधान खोज्न अनुसन्धानलाई सुदृढ बनाउनुपर्नेमा पनि उहाँले जोड दिनुभयो।

उहाँले मन्त्रालय तथा सरकार आवश्यक स्रोत र सहयोग उपलब्ध गराउन प्रतिवद्ध रहेको बताउँदै कर्मचारीहरूलाई जिम्मेवारीप्रति गम्भीर भएर काम गर्न निर्देशन दिनुभयो। कार्यक्रममा परिषद्का वैज्ञानिक, प्राविधिक तथा प्रशासनिक कर्मचारीहरूको सहभागिता रहेको थियो। सरकारी संस्थानहरूमा वर्षौदेखि चल्दै आएको फजुल खर्चविरुद्ध कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री गिता चौधरीले कडा कदम चाल्नेभएको छ। दुग्ध विकास संस्थान (डीडीसी) का कर्मचारीहरूले सितैमा उपभोग गर्दै आएको दूध र घिउको सुविधालाई मन्त्री चौधरीले तत्काल रोक्न निर्देशन दिनुभएको हो।

डीडीसीका कर्मचारीहरूले नियमविपरीत र अनावश्यक रूपमा दैनिक दूध र मासिक रूपमा घिउ सितैमा घर लैजाने गरेका थिए। एकातिर संस्थान घाटामा जाने र अर्कोतिर किसानले दूधको भुक्तानी नपाएर सडकमा दूध पोख्नुपर्ने अवस्था रहेको बेला कर्मचारीहरूले भने राज्यको सम्पत्तिमा रजाई गरिरहेका थिए।

मन्त्री चौधरीको यो एकै निर्देशनले अब संस्थानको वार्षिक ७८ लाख रुपैयाँ जोगिने भएको छ। "संस्थान कर्मचारी पालनका लागि मात्र होइन, किसान र उपभोक्ताको सेवाका लागि हो," मन्त्री चौधरीले निर्देशनका क्रममा भन्नुभयो।

किसानको हितमा खर्च गरिने कर्मचारीको सुविधा कटौती गरेर जोगिएको यो ७८ लाख रुपैयाँ अब किसानहरूको बाँकी बक्यौता भुक्तानी र दुग्ध उत्पादन वृद्धिका कार्यक्रममा खर्च गरिने मन्त्रालयले जनाएको छ। वर्षौदेखि किसानको पसिनाको मूल्य नतिर्ने तर कर्मचारीले सितैमा घिउ(दूध खाने प्रवृत्ति अन्त्य भएको छ।

गहुँ खरिद हुँदा कैलालीका किसान खुसी

काठमाडौं, वैशाख १७, कैलाली जिल्लाका किसानहरूले सरकारले तोकेको न्यूनतम समर्थन मूल्यभन्दा बढी दरमा गहुँ बिक्री गर्न पाउँदा सन्तुष्टि व्यक्त गरेका छन् ।

खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, प्रादेशिक कार्यालय धनगढीले बुधवारदेखि टीकापुर क्षेत्रमा गहुँ खरिद कार्य सुरु गरेको हो । यसअघि धनगढीको मोहनपुरबाट पनि मङ्गलवारदेखि खरिद प्रक्रिया अघि बढाइएको थियो ।

खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, प्रादेशिक कार्यालय धनगढीले बुधवारदेखि टीकापुर क्षेत्रमा गहुँ खरिद कार्य सुरु गरेको हो । यसअघि धनगढीको मोहनपुरबाट पनि मङ्गलवारदेखि खरिद प्रक्रिया अघि बढाइएको थियो ।

कार्यालयका वरिष्ठ सहायक पुष्पराज बजगाईंका अनुसार सरकारले निर्धारण गरेको प्रति क्विन्टल ३,९४५ रुपैयाँ समर्थन मूल्यभन्दा माथि उठाएर कम्पनीले ४,२५० रुपैयाँमा गहुँ खरिद गरिरहेको छ । “किसानलाई प्रोत्साहन गर्न मूल्य बढाइएको हो, यसले उनीहरूलाई राहत दिएको छ,” उनले बताए ।

टीकापुरमा गहुँ बिक्री गर्न आएका किसान योगेन्द्र साउँदले बजारभन्दा राम्रो मूल्य पाएको भन्दै खुसी व्यक्त गरे । “पहिले केही किसानले कम मूल्यमा बेच्नुपथ्यो, तर अहिले भने उचित मूल्य पाइएको छ,” उनले भने ।

त्यस्तै, जोशीपुर गाउँपालिका-६ का किसान क्रिमलाल डङ्गौराले पनि तोकिएकोभन्दा बढी मूल्य पाउँदा सन्तुष्टि जनाए । उनले सरकारले समयमै समर्थन मूल्य घोषणा गरी खरिद प्रक्रिया पनि चाँडै सुरु गर्नुपर्ने सुझाव दिए ।

अर्का किसान रमेश चौधरीले खेतबाटै उत्पादन बेचेर घरखर्च, बालबालिकाको पढाइ तथा आगामी बालीका लागि बीउ(मल जुटाउने गरेको बताए । उनले किसानमैत्री नीति अझ प्रभावकारी बनाउन सरकारसँग आग्रह गरे ।

खाद्य कम्पनीले कैलाली जिल्लाबाट करिब १० हजार क्विन्टल गहुँ खरिद गर्ने लक्ष्य राखेको छ । योजना अनुसार प्रतिकिसान अधिकतम ७० क्विन्टल र सहकारीमार्फत अधिकतम ५०० क्विन्टलसम्म गहुँ खरिद गरिनेछ ।

समर्थन मूल्यभन्दा बढी दरमा खरिद सुरु भएपछि स्थानीय किसानमा कृषि पेशाप्रति थप हौसला बढेको देखिएको छ ।

सरकार प्रति सुकुम्वासी, अव्यवस्थित बसोवासी र भूमिहीन किसानहरू आक्रोशित

काठमाडौं, जेठ १७, वामपन्थी पार्टीहरू सम्बद्ध नेपालका ६ वटा किसान संगठनहरूले बालेन सरकार प्रति आक्रोशित भएका छन् । सुकुम्वासी, भूमिहीन किसान, अव्यवस्थित बसोवासी, प्रतिको रवैयाको विरोध गर्दै एक प्रेस वक्तव्य प्रकाशित गरि उक्त कुरा जनाएका हुन् ।

जारी वक्तव्यमा, क्रान्तिकारी किसान महासंघ नेपालका अध्यक्ष सीताराम तामाङ, अखिल नेपाल किसान महासंघ (अपफा) का अध्यक्ष भैरव रेग्मी, अखिल नेपाल प्रगतिशील किसान संघका अध्यक्ष दुर्गा प्रसाद जैसी, अखिल नेपाल प्रगतिशील किसान संघका अध्यक्ष राम दुलार महतो, अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठ, अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष बलदेव चौधरीले संयुक्त वक्तव्यमा हस्ताक्षर गरि उक्त कुरा जनाएका छन् । वक्तव्यमा

“नेपाली जनतालाई सुशासन, शान्ति र सुरक्षित भविष्य दिने भन्दै चुनावका बेला ठूलो आश्वासन दिएर सत्तारूढ भएको भन्डै दुई (तिहाई बहुमत प्राप्त राख्दा बालेन सरकारले सुकुम्वासीको सही, दीर्घकालीन समाधान नखोजी एकाएक उनीहरूमाथि दमन गर्ने, बिल्लीवाठ पार्ने, चिलविल तुल्याउने, त्यो घोर अमानवीय र खुल्लमखुल्ला संविधान विपरित भएको छ । उनीहरूले संयुक्त किसान संघर्ष समितिमा आवद्ध छ घटक किसान संगठनहरू यस दमनकारी र फासिस्ट अमानवीय प्रवृत्तिको जोडदार विरोध गर्दछौं । शान्तिपूर्ण र सहज तरिकाले सुकुम्वासी र गैर-सुकुम्वासी छुट्याउन सकिने र निराकरण गर्न सकिने समस्यालाई शत्रु देशको सेनालाई जस्तो सुकुम्वासी वस्तीमा एकाएक डोजर लगाएर दमन गर्ने अनि छानविनको नाटक गर्ने, यस प्रकारको फासीवादी चरित्रले देशभरि सुकुम्वासी, अव्यवस्थित बसोवासी र भूमिहीन किसानहरू अत्यन्तै असन्तुष्ट, त्रसित र आक्रोशित हुन पुगेका छन् ।

कुनै भरपर्दो र विश्वासलाग्दो वैकल्पिक व्यवस्था नगरी ठूलो संख्यामा तिनै अंगका सुरक्षाकर्मीहरू तैनाथ गरी सुकुम्वासी वस्तीलाई युद्धले आक्रान्त र ध्वस्त बनेको क्षेत्र जस्तो तुल्याउने गरी गम्भीर प्रश्न खडा भएको जनाएको छ ।

यस गम्भीरतम स्थितिमा हामी देश र जनताप्रति समर्पित निष्ठावान सबै राजनीतिक शक्ति, वर्गीय तथा सामाजिक अभियन्ता, व्यवसायी, शिक्षक, कानून व्यवसायी, चिकित्सक, युवा, विद्यार्थी, महिला, दलित, जनजाति, अल्पसंख्यक सीमान्तकृत सबै जनसमुदायमा निरीह तुल्याइएको किसान वर्ग खासगरी सुकुम्वासी, भूमिहीन र असुरक्षित किसानको समस्या समाधान गर्न एकजुट भएर खडा हुन न्यायपूर्ण आवाज उठाउन जोडदार आह्वान गर्दछौं भनिएको छ । किसानलाई उठिवास गराउने र लखेट्ने यो ज्वलन्त समस्याका साथै चौतर्फी रूपमा आकाशिएको महँगी, मलको अभाव र कालाबजारी लगायतका समस्या तथा आम किसानका ज्वलन्त राष्ट्रिय समस्याहरूलाई समेटलाई लिएर बृहत अन्तरक्रियाका साथ संघर्षमा उत्रन हामी बाध्य हुने कुरा सार्वजनिक गरेको छ ।

सात रुपैयाँको प्रति कोशा केरा, कसरी पुग्यो तीस ?

धनबहादुर मगर-घनश्याम अधिकारी
वैरागी जेठा

काठमाडौं, बैशाख ८, नेपाल केरा उत्पादक महासंघको आयोजनामा अनामनगरस्थित सिलौटो रेष्टुरेन्टमा केराको मूल्य एककासी आकासिनुको कारण खोज्दै पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरेको छ। पत्रकार सम्मेलनमा बोल्दै नेपाल केरा उत्पादक तदर्थ समितिका अध्यक्ष विष्णुहरि पन्तले देशभरका किसानहरूको साभा आवाज लिएर यहाँ उपस्थित भएका बताउनु भयो। पन्तले बजारमा केराको खुद्रा मूल्य प्रति दर्जन रु.३५० देखि ४०० सम्म पुगेको चर्चा भइरहेको कारण किसानहरूको कारण नभई अरु नै कारण भएकाले जानकारीको लागि पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरेको पनि बताउनु भयो।

यही केरा उपभोक्ताले ३५०-४०० रुपैयाँसम्ममा किन्नुपर्ने अवस्था छ। यसले बजारमा विचौलियाको अत्यधिक हस्तक्षेप भएको स्पष्ट देखाउँछ। नेपालको सन्दर्भमा केरा केवल फलफूल मात्र होइन। यो आत्मनिर्भर कृषिको आधार हो। आज बजारमा अर्धकांश फलफूल आयातित छन्, तर केरा यस्तो बाली हो जसमा नेपाल आत्मनिर्भर बन्न सक्ने बलियो सम्भावना बोको छ।

यसबीच, फ्युजारियम विल्ट (पानामा रोग) को खतरनाक भेरियन्ट ट्रपिकल रेस (४ (टीआर(४) को जोखिम अत्यन्त गम्भीर रहेको छ। यस्तो अवस्थामा चोरी पैठारीमार्फत विदेशी केरा भित्रिनु राष्ट्रिय जैविक सुरक्षामाथि सीधा खतरा हो। यसले भविष्यमा नेपालको केरा खेती नै नष्ट हुन सक्ने चिन्ता बढाएको छ।

नेपाल सरकारले जैविक सुरक्षा अपनाउँदै केराको आयातमा नियन्त्रण गर्नु भएको कदम सद्धान्तीय र प्रशंसनीय छ। यो निर्णयले देशको कृषि प्रणाली, किसानको भविष्य र दीर्घकालीन आत्मनिर्भरतालाई संरक्षण गर्ने महत्वपूर्ण आधार तयार गरेको पनि बताउनु भयो। हामी स्पष्ट रूपमा भन्न चाहन्छौं (अहिलेको २(३ महिना (बैसाख(असार) संक्रमणकालीन अवस्था मात्र हो। उत्पादन केही कम हुँदा बजारमा असन्तुलन देखिएको हो। तर यसपछि नेपाली किसानहरू पर्याप्त मात्रामा उत्पादन गरेर बजार आपूर्ति गर्न सक्षम हुनेछन्।

अहिले देशभर तीव्र रूपमा केरा खेती विस्तार

भइरहेको छ। देशभर ४० लाख केराको विरुवा विस्तार भइरहेको छ।

यसले के देखाउँछ भने किसानहरू उत्पादन बढाउन पूर्ण रूपमा प्रतिबद्ध छन्। यदि सरकारले सही नीति, निरन्तर संरक्षण र प्रभावकारी बजार व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्छ भने, नेपाल १(२ वर्षभित्रै केरामा पूर्ण आत्मनिर्भर बन्न सक्ने पनि बताउनु भयो। 'हामीलाई दृढ विश्वास छ।

साथै केरा उत्पादक महासंघले बजार अनुगमन प्रभावकारी बनाउने, केराको न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण गर्ने, कृषि विमा प्रणालीलाई सरल छिटो र प्रभावकारी बनाउने, गुणस्तरिय टिसुकल्चर विरुवाको व्यवस्था गर्ने,

रासायनिक मलको सरल आपूर्तिको व्यवस्था गर्ने जस्ता माग राखेर अधि बढेको बताउनु भयो। पछिल्ला केही हप्तादेखि काठमाडौं उपत्यकासहित देशको प्रमुख शहरहरूमा केराको खुद्रा मूल्य उल्लेख्य रूपमा बढेको छ। तर किसानले पाउने मूल्य भने स्थिर वा घट्दो अवस्थामा रहेको छ। यसले बजारमा 'मूल्य खेल' भइरहेको संकेत गरेको छ।

कृषि विज्ञहरूका अनुसार देशभित्रै पर्याप्त केरा उत्पादन नभएको, विशेषगरी तराईका जिल्लाहरूमा नै मालभोग केराको बोटमा रोगका कारण नष्ट हुँदै गएको, चितवन, नवलपरासी, कपिलवस्तु र मोरङ जिल्लामा केरा उत्पादनका मुख्य केराबारीहरूमा उत्पादन कम भएको छ। यतिखेर केराको अफ(सिजन चलेको, माग अनुसारको आपूर्ति नहुँदा बजारमा मूल्य आकासिएको, विचौलियाको विगविगी केरा खेतीमा पनि रहेको, केरा उत्पादक महासंघका अध्यक्ष विष्णुहरि पन्तले बताउनु भयो। पन्तका अनुसार आउने साउनदेखि मात्र बजारमा मागलाई पूरा हुने देखिन्छ।

नेपालमा विचौलियाको भूमिका: खेतदेखि बजारसम्म 'मूल्य उकालो'

केरा किसानबाट उपभोक्तासम्म पुग्ने प्रक्रियामा धेरै तहका व्यापारी, कामदार र ढुवानी संलग्न छन्। किसानबाट सस्तोमा

खरिद गरिएको केरा, ढुवानी र भण्डारणको नाममा चरणबद्ध रूपमा महँगो हुनेगर्छ। यो अन्तरले नै 'मूल्य असन्तुलन' देखाएको छ। कतिपय अवस्थामा कृत्रिम अभाव सिर्जना गरेर मूल्य बढाउने आरोप समेत व्यवसायीमाथि लाग्दै आएको छ।

नियमन कमजोर, सरकार मौन ?

सरकारी निकायहरूले बजार अनुगमन गर्ने दावी गरे पनि प्रभावकारी हस्तक्षेप देखिएको छैन। मूल्य निर्धारण, भण्डारण तथा आपूर्ति व्यवस्थापनमा स्पष्ट नीति अभाव हुँदा व्यवसायीहरूले मनपरी गर्न सक्षम भएको आरोप छ।

उपभोक्ता मारमा, किसान पनि लाभान्वित छैनन्। विश्लेषण गर्दा मुख्य तीन कारण देखिन्छन्: अव्यवस्थित आपूर्ति श्रृंखला: उत्पादनदेखि बजारसम्म समन्वयको अभाव र विचौलियाको निर्भरता: प्रत्यक्ष किसान(बजार लिंक कमजोर, नियमनको कमजोरी: अनुगमन, मूल्य नियन्त्रण र नीति अभाव रहेको देखाएको छ।

अब के गर्ने ?

विज्ञहरूका अनुसार समाधानका लागि केही तत्काल कदम आवश्यक छन्: किसानबाट सीधा बजारमा विक्रीको व्यवस्था, सरकारी स्तरमा मूल्य अनुगमन कडाइ तथा विचौलियाको भूमिका नियमन, भण्डारण र वितरण प्रणाली सुधार ल्याउनु जरुरी देखिन्छ। केरा बजारको वर्तमान अवस्था केवल मूल्यवृद्धि मात्र होइन, सम्पूर्ण कृषि बजारको संरचनात्मक कमजोरीको संकेत हो। जबसम्म आपूर्ति, वितरण र नियमन प्रणालीमा सुधार हुँदैन, यस्तो 'मूल्य बढ्ने क्रम' दोहोरिरहन्छ।

सरकारले चुप लागिरहने हो भने न किसानले उचित मूल्य पाउनेछन्, न उपभोक्ताले राहत। बजार भने केही सीमित व्यवसायीको नियन्त्रणमै रहने देखिन्छ।

खाद्य तथा गुण नियन्त्रणालको अनुगमन, कारवाही, जरिवाना

बागमती स्विट्स प्रा.लिमा चैत्र ३० गते खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभाग र जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंले संयुक्त रूपमा अनुगमन गरेको छ। उक्त अनुगमनमा काठमाडौंको त्रिपुरेश्वरस्थित बागमती स्विट्स प्रा.ली., काठमाडौं म.न.पा.(११, लाई बागमती स्विट्सबाट उत्पादन गरिएको खाद्य पदार्थमा रोक लगाएको छ। सरसफाइको अवस्था सन्तोषजनक नपाइएको, पेष्ट कन्ट्रोलको व्यवस्थापनको अवस्था सन्तोषजनक नरहेको, ड्राईफ्रुट्स प्याकमा प्रयोग गर्नका लागि तयारी अवस्थामा राखिएको बढाममा कीरा परेको पाईएको जनाएको छ।

बागमती स्विट्स प्रा.ली को तयारी खाद्य पदार्थ उत्पादन कारखानालाई अर्को आदेश नभाएसम्मका लागि कारखानाबाट हुने उत्पादन तथा विक्रीवितरण गर्नका लागि रोक्का राख्न आदेश दिईएको जनाएको छ। उल्लेखित कैफियतहरू सुधार गरि सो को प्रमाण सहित विभागमा ३ दिन उपस्थित हुने निर्देशन दिईएको छ।

काठमाडौं वैशाख ३ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौंसँगको संयुक्त अनुगमनमा काठमाडौं उपत्यका भित्र खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन तथा विक्री वितरण हुने स्थलमा खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ अनुसार देहाय बमोजिमका खाद्य व्यवसायको निरीक्षण अनुगमन तथा कारवाही गरिएको व्यहोरा सबैको जानकारीका लागि यो विवरण सार्वजनिक

गरेको छ।

वैष्णव भोजनालय एण्ड मिठाई पसल, का.म.न.पा.(०९, गौशला, न्यु अन्नपूर्ण मिठाई भण्डार, काठमाण्डौ(०९, गौशला, वृन्दावन स्वीट्स, का.म.न.पा.(०९, बत्तीसपुतली, श्री आकाश फुड्स, पाटन औद्योगिक क्षेत्र, मिठाईबाल नेपाल प्रा.लि., महालक्ष्मी न.पा.(०६, श्री शिव फुड्स प्रा.लि., ललितपुर म.न.पा.(०९, कुमारीपाटी, देवमन, ललितपुर म.न.पा.(०५,

त्यसरी अनुगमनमा होटलहरूमा चितवनको भेटघाट रेस्टुरेन्ट काठमाडौं महानगरपालिका(२९, अनामनगर, काका खाजा घर, काठमाडौं महानगरपालिका(२९ अनामनगर, मापो रेस्टुरेन्ट प्रा. लि काठमाडौं महानगरपालिका(२९, अनामनगरलाई अनुगमनमा परेको छ। त्यसरी उजुरी गुनासो सम्बोधनको लागि गरिएको निरीक्षण अनुगमन सम्बन्धी विवरण अनुसार विभागले विभिन्न मितिमा प्राप्त गुनासोको सम्बोधनको लागि आकस्मिक (न्यापिड रेस्पन्स मोडालिटीमा) बजार अनुगमन निरीक्षण गर्ने क्रममा, गुनासोमा उल्लेखित खाद्य व्यवसायको मिति २०८३ वैशाख ४ गते अनुगमन निरीक्षण गरी देहाय बमोजिम आवश्यक कारवाही गरिएको व्यहोरा जानकारीका लागि यो विवरण जारी गरिन्छ।

आकाश खाद्यान्न स्टोर, चन्द्रागिरी(११, म्याद गुज्जेका खाद्य पदार्थहरूको स्टक राखेको र

विक्री वितरण गरेको, आकाश खाद्यान्न स्टोरको स्थलगत अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा उजुरी बमोजिम आकाश खाद्यान्न स्टोरले खाद्य पदार्थहरूको स्टक राखेको र म्याद गुज्जेका विक्री वितरण गरेको नपाइएको, उपभोग्य मिति समाप्त भएका खाद्य पदार्थ विक्री वितरण नगर्ने र नियमित रूपमा खाद्य पदार्थको लेवल विवरण हेर्ने, गरेको पाएको जनाएको छ।

अन्नपूर्ण मिनरल वाटर, इन्डस्ट्रिज, चन्द्रागिरी(८,

जारको पानीमा फोहोर भेटिएको, वैशाख ४ गते स्थलगत अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा प्रशोधन कक्षमा पाईपहरू लिकेज भएको, प्रशोधन कक्षमा टायलहरू टुटेफुटेको पाईएको, पुनः प्रयोग गर्ने जार सरसफाईमा क्लोरिन पानीको प्रयोग गरेको, उजुरी बमोजिम स्थलगत निरीक्षण गर्दा पुनः प्रयोग हुने जारहरूमा फोहोर जमेको, लेउ लागेको नपाईएको, प्रशोधित पिउँने पानी उत्पादन मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका, २०७४ बमोजिम कार्य गर्न हुने प्रयोगशाला परिक्षणका लागि प्रशोधित पिउँने पानीको नमूना संकलन गरिएको जनाएको छ।

त्यसक्रममा दाजु भाइ स्वीट्स, कलंकी(१४, हाइड्रो नामक र अन्य अखाद्य रसायन प्रयोग गरेको, पेष्ट कन्ट्रोलको व्यवस्थापन नरहेको, कृत्रिम रंगको जथाभावी प्रयोग गरेको, उजुरी बमोजिम जथमचय नामक र अन्य रसायनव प्रयोग गरेको नपाईएको, कृत्रिम रंगको जथाभावी प्रयोग नगर्ने र नियमन गर्न स्टाण्डर्ड अपेरिङ प्रोसेस बनाई लागु गर्ने सुझाव दिएको जनाएको छ।

उजुरी गुनासो सम्बोधनको लागि गरिएको निरीक्षण तथा अनुगमनमा वैशाख ७ मा प्राप्त गुनासोको सम्बोधनको लागि आकस्मिक (न्यापिड रेस्पन्स मोडालिटीमा) बजार अनुगमन निरीक्षण गर्ने क्रममा, गुनासोमा उल्लेखित खाद्य व्यवसायको मिति वैशाख ८ गते अनुगमन निरीक्षण गरी देहाय बमोजिम आवश्यक कारवाही गरिएको सजन गोठ, ललितपुर म.न.पा.(५, मानभवन (आउटलेट) र सजन गोठ,

काठमाडौं-१३, सोल्टीमोड (उत्पादन स्थल) लयुमा सिसाको टुक्रा पाइएको, र

आउटलेटको अवस्था, उक्त बिक्री शाखामा सुरक्षित तरिकाले सोकेसमा मिठाईहरू भण्डारण गरेर राखेको,

कामदारले मिठाई ह्याण्डलिङ्ग गर्दा प्लास्टिकको पञ्जा प्रयोग गरेको, सम्पूर्ण मिठाईहरू काठमाडौं-१३, सोल्टीमोडमा रहेको कारखानामा तयार गर्ने बताइएको, उक्त आउटलेटमा बिक्री कक्ष मात्र रहेको र शिसाको सामाग्रीहरू टुटेफुटेको र चर्किएको अवस्थामा रहेको नपाइएको, निरीक्षणको क्रममा मिठाई उत्पादन स्थलमा सिसाको सामग्रीहरू नरहेको तथा प्रयोग गरेको नदेखिएको, उद्योगको उत्पादन स्थलको, नाला (ड्रेन)को तथा कामदारको सरसफाई, र पेस्ट कन्ट्रोलको अवस्थामा कमी कमजोरी रहेकोले सुधार गरेर मिठाईको उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्न निर्देशन दिइएको, उत्पादकले असल उत्पादन अभ्यास (जी एम पी) का प्रावधान अनुसार उद्योगको संरचना तयार गर्न, कामदारलाई व्यक्तिगत सरसफाई तथा सम्भाव्य कन्टामिनान्ट्सको जानकारी र नियन्त्रण सम्बन्धमा तालिमको व्यवस्था गर्न ग्लास पोलिसीको कार्यन्वयन गर्ने र आर्कस्मिक रूपमा हुनसक्ने भौतिक कन्टामिनान्ट्सको ट्रेसिबिलिटीको लागि सी सी क्यामेरा जडान गरी निगरानी गर्न निर्देशन दिएको, प्रयोगशाला परिक्षण गरी थप अनुसन्धान गर्न लयुको नमूना आउटलेटबाट र उत्पादन स्थलबाट संकलन गरीएको जनाएको छ ।

तरकारीमा जीवनाशक विषादीको अवशेष नियमनका लागि निरीक्षण तथा अनुगमनमा विभागबाट बैशाख ४ गते राति १०:०० बजेदेखि ५ गते बिहान ४:०० बजेसम्म थानकोट (नागदुङ्गा)नाका भई काठमाडौं भित्रिने फलफुल तथा तरकारी बजारमा बिक्री वितरण हुने मध्ये २७ वटा सवारी साधनबाट तरकारीको कुल ४२ नमूना संकलन गरी मोवाइल खाद्य प्रयोगशाला भ्यानमा आरबीपीआर विधिबाट जीवनाशक विषादीको अवशेष परीक्षण गर्दा थानकोट (नागदुङ्गा) काउली, बोडी, करेला, फर्सी, गाजर, सिमि, टमाटर, काक्रा, घिरौला, बन्दा, हरियो प्याज, भान्ता, लौका, चिप्ले भिन्डी मकवानपुर, घादिङ्ग, चितवन, रौतहट, नवलपरासी, कालीमाटी, जडिवुटी, ग्वाको, वानेश्वर, बागबजार र बल्लु फलफुल तथा तरकारी बजारमा अनुगमन तथा निरीक्षण गरिएको थियो ।

विभागबाट बैशाख ७ गते काठमाडौं उपत्यका भित्र खाद्य पदार्थहरूको उत्पादन

तथा बिक्री वितरण हुने स्थलमा अनुगमन गर्दा कालिका रेष्टो एण्ड चमेनागृह, का. म. न. पा. (२८, (काठमाण्डौ महानगरपालिकाको कार्यालयमा रहेको क्याण्टिन), कृतिम खाद्य रङ्गको प्रयोग गर्ने गरेको, पकाएका खाद्य पदार्थ नछोपी भण्डारण गरेको, सरसफाई सामान्य रहेको, डस्टविन खुला रूपमा भान्सामा राखि फोहोर फाल्ने गरेको, उपभोग्य मिति समाप्त भएको २ लिटर क्यारामेल पाईएको, उपभोग्य मिति समाप्त भएको दुई, २ लिटर क्यारामेल नष्ट गरेको, कृतिम खाद्य रङ्गको प्रयोग गर्दा स्तरी प्रशोधन गरि सोही बमोजिम कार्य गर्ने दिएको छ ।

त्रिभुवन विमानस्थलमा अनुगमन:

विभागबाट बैशाख १० गते प्रधानमन्त्री कार्यालय सहितको संयुक्त टोलिद्वारा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल भित्रका खाद्य पदार्थ बिक्री वितरण हुने देहायका पसलहरूको अनुगमन निरीक्षण गरी देहाय बमोजिम आवश्यक काम कारवाही गरिएको जानकारी दिइएको छ ।

त्यसरी अनुगमन तथा कारवाहीमा परेका व्यवसायहरू होटल सोनिग, का. म. न. पा-२९, य सरसफाई सामान्य रहेको। य खाद्य स्वच्छता कायम राख्न निर्देशन दिइएको प्रयोगशाला परिक्षणका लागि बटर मफिनको नमुना संकलन गरिएको, साई किरण इन्टरप्राइजेज, तिआईए, सरसफाई सामान्य रहेको, क्रोसन्टमा म्याद समाप्त हुने मिति स्पष्ट उल्लेख नगरेको, लेवलमा उल्लेख गरिएको मूल्य (न्यूनतम मूल्य बिक्री) भन्दा भन्दा बढी मूल्य लिएको भनि वाणिज्य विभागद्वारा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ अनुसार ३ लाख जरिवाना गरिएको जनाएको छ ।

टि (श्री थकाली ग्रुप प्रा. लि. भण्डार कक्षमा म्याद नाघेको खाद्य रंग र सुगन्ध पाइएको, म्याद नाघेको कलर र फ्लेवर वार ४ बट्टा नष्ट गरिएको, लेवलमा उल्लेख गरीएको मूल्य न्यूनतम मूल्य भन्दा बढी मूल्य लिएको भनि वाणिज्य विभागद्वारा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ अनुसार ३ लाख जरिवाना गरिएको जनाएको छ ।

ओरिएन्टल होटल्स प्रा. लि., सरसफाईको अवस्था सन्तोषजनक नरहेको, भान्सामा भएको डस्विन छोपेर नराखेको, भान्सामा म्याद नाघेको खाद्य रंग पाइएको, फ्राइंग तेल को टिपिएम परिक्षण गर्दा २६.५ भई

मापदण्ड प्रतिकुल पाईएको, टिपिएम बढी भएको ३ लिटर तेल नष्ट गरिएको, सोहि तेल फ्राई गर्दै गरेको २ किलोग्राम समोसा नष्ट गरिएको, लेवलमा उल्लेख गरीएको मूल्य न्यूनतम मूल्य भन्दा बढी मूल्य लिएको भनि वाणिज्य विभागद्वारा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ अनुसार ३ लाख जरिवाना गरिएको छ ।

होराइजन क्याफे, टिआईए बेकरी जन्य खाद्य वस्तुमा लेवल नलगाई राखेको, सरसफाईको अवस्था सामान्य रहेको, प्रयोगशाला परिक्षणका लागि बेकरीजन्य खाद्य वस्तुको नमूना संकलन गरिएको, खाद्य पदार्थमा अनिवार्य लेवल राख्न निर्देशन दिईएको छ ।

सान इन्टरप्राइजेज, टिआईए सरसफाई सामान्य रहेको, लेवलमा उल्लेख गरिएको मूल्य न्यूनतम मूल्य भन्दा बढी मूल्य लिएको भनि वाणिज्य विभागद्वारा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ अनुसार ३ लाख जरिवाना गरिएको जनाएको छ ।

उत्पादन र बिक्री वितरण रोक्का:

विभाग अन्तर्गतको खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, नेपालगञ्जबाट बैशाख १० गते नेपालगञ्ज उप. म. न. पा. कार्यालय, उपभोक्ता हित संरक्षण मञ्च, बाँके, मिडिया लगायतको संयुक्त अनुगमनमा बाँके जिल्लास्थित देहायको खाद्य व्यवसायमा खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन २०८१ बमोजिम उत्पादन र बिक्री वितरण रोक्का गरिएको विवरण सार्वजनिक गरिएको छ ।

कान्हा डेरी एंड जनरल स्टोर, नेपालगञ्ज उप. म. न. पा. वडा नं. (१२, वि. पी चोक, बाँके फ्रिजको सरसफाईमा कमी देखिएको, डेरीमा प्रयोग हुने भाडाँकुडा फोहोर अवस्थामा रहेको,

फ्रिजभित्र मरेको कमिला किरा भेटिएको, डेरीको भूईँ र भित्ता फोहोर अवस्थामा रहेको, दूध, दही उत्पादन र बिक्री वितरण गर्ने स्थलको सरसफाईको अवस्था सन्तोषजनक नपाइएको,

म्याद गुञ्जिएको जुसजेली ११ थान, अजविन पुफ १ थान, नेस्केफ आइस लट्टे १ थान तथा फोहोर अवस्थामा राखेको पनि करिब ३ किलोग्राम फेला परेको, म्याद गुञ्जिएको जुसजेली नष्ट गरिएको ३७४० मूल्य बराबरको नष्ट गरिएको जनाएको छ । देखिएका कैफियत सुधार गरि सोको प्रमाण सहित ७ दिनभित्र कार्यालयमा उपस्थित हुने निर्देशन दिइएको छ ।

अर्को आदेश नभएसम्मका लागि उत्पादन र बिक्री वितरण गर्न रोक्का गरिएको छ ।

विभागले ज्यापिड रेस्पेन्स मोडालिटीमा) बजार अनुगमन निरीक्षण गर्ने क्रममा, गुनासोमा उल्लेखित खाद्य व्यवसायको अनुगमन निरीक्षण गरी तपसिल उल्लेख भएअनुसार आवश्यक कारवाही गरिएको व्यहोरा जानकारीका लागि यो विवरण सार्वजनिक गरिएको छ ।

जसमा लिट्टल बुद्ध रेस्टुरेण्ट लंज बार प्रा.लि. का.म.न.पा.-२६, नर्सिङ्ग चोक, ठमेलमा वैशाख ७ मा रेस्टुरेण्टमा चिकेन टिक्का मसला खाएपछि पेट दुखेको, पखाला चलेको ६ गते विभागमा प्राप्त उजुरी सम्बन्धमा अनुगमन गर्दा डिप फ्रिजमा लेवल विवरण नलगाई अव्यवस्थित तरिकाले भण्डारण गरिरहेको करिब ३ किलोग्राम कुखुराको मासु पाइएको,

किचनको सरसफाईमा ध्यान नदिएको र अव्यवस्थित तरिकाले खाद्य पदार्थ नछोपी खुला रूपमा जोखिमयुक्त तापक्रममा भण्डारण गरेको, उपभोग्य मिति समाप्त करिब ५०० ग्राम माछा र ५ किलोग्राम, लामो समयदेखि डिप फ्रिजमा भण्डारण गरेको सडेको करिब ३ किलोग्राम कुखुराको मासु र उपभोग्य मिति समाप्त भएको करिब ५०० ग्राम माछा र ५ किलोग्राम आटा नष्ट गरेको, डिप फ्रिजमा खाद्य पदार्थ भण्डारण गर्दा लेवल लगाएर व्यवस्थित तरिकाले भण्डारण गर्ने, भान्साको नियमित सरसफाई गरी व्यवस्थित बनाई खाद्य स्वच्छता सुनिश्चित गरेको प्रमाण ७ दिन भित्र विभागमा पेश गर्ने, खाद्य पदार्थ छोपेर सहि तरिकाले भण्डारण गर्ने निर्देशन दिएको जनाएको छ ।

मेगा मार्ट प्रा.लि., का.म.न.पा.(०४, बालुवाटार बिग मार्ट, वैशाख ९ मा अनुगमन गर्दा फिस्टेल डेरी प्रा.लि. पोखराद्वारा उत्पादित नोभा ब्राण्डको आईसक्रिम खाँदा स्वास्थ्यमा समस्या आएको, वैशाख ९ मा प्राप्त उजुरी अनुसार बिक्रेता मेगा मार्ट प्रा.लि.को आईसक्रिम भण्डारण स्थल अनुगमन गर्दा आईसक्रिम डिप फ्रिजमा भण्डारण गरेको पाइयो ।

डिप फ्रिजको तापक्रम (१८ डिग्री सेन्टिग्रेड रहेको र भण्डारण गरेको अवस्था सन्तोषजनक रहेको, उजुरीमा उल्लेख व्याच नम्बर एस-२१ भई मिति २०८२ असार २७ मा प्याक गरिएको उत्पादन भएको आईसक्रिम स्टकमा नपाइएको, उजुरीमा

उल्लेख गरेको फिस्टेल डेरी प्रा.लि. पोखरा औद्योगिक क्षेत्रबाट उत्पादित आईसक्रिम स्टकमा नपाइएको हुँदा सोही उद्योगबाट उत्पादित प्रयोगशाला परिक्षणका लागि सोही ब्राण्डको आईसक्रिमको नमूना संकलन गरिएको जनाएको छ ।

बिस्कटमा रौं भेटिएको उजुरी गुनासो सम्बोधन

वैशाख ४ गते विभाग अन्तर्गतको खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय विराटगर र वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालय, मोरङको संयुक्त अनुगमनमा देहायको खाद्य उद्योगबाट उत्पादन भएको बिस्कटमा रौं भेटिएको उजुरी गुनासो सम्बन्धी निरीक्षण अनुगमन तथा कारवाही गरेको विवरण सार्वजनिक गरेको

छ ।

एसियन बिस्कट एण्ड कन्फेक्सनरी प्रा.लि., दुहवी, सुनसरी, बिस्कटको नमूना संकलन गरि खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय विराटनगरको प्रयोगशालामा परीक्षणका लागि पठाईएको जनाएको छ । विभागको टोलिसँग संयुक्त रूपमा खटिएको वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालय विराटनगरद्वारा उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ को दफा ३५ को खण्ड “ड” बमोजिमको कसुर वापत सोही ऐनको दफा ३९ को उपदफा (१) को खण्ड “ख” बमोजिम २ लाख जरिवाना गरिएको जनाएको छ । खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभाग खाद्य अनुसन्धान अधिकृत डा.बालकुमारी शर्माद्वारा प्रेषित विज्ञापितमा जनाएको छ ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको प्राथमिकतामा कृषि कर्जा

काठमाडौं, वैशाख १६, सरकारी स्वामित्वको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक ले कृषि क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहलाई प्राथमिकतामा राख्दै उल्लेखनीय लगानी विस्तार गरेको जनाएको छ। बैंकका अनुसार २०८२ साल चैत मसान्तसम्म कृषि क्षेत्रमा मात्रै ३९ अर्ब ५३ करोड २० लाख रुपैयाँ कर्जा प्रवाह गरिएको छ ।

बैंकले आधार दरमा न्यूनतम प्रिमियम राख्दै सहूलियतपूर्ण ब्याजदरमा कृषि कर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ। कृषक तथा कृषि उद्यमीलाई आकर्षित गर्न कर्जामा प्रशोधन शुल्कमा समेत छुट प्रदान गरिँदै आएको छ ।

कुखुरापालन, बाखापालन, गाईपालन, भैंसीपालन तथा माछापालनजस्ता परियोजनामा लगानी गर्दै आएको बैंकले पछिल्लो समय प्रदेशगत कृषि उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न ४.७५ प्रतिशत ब्याजदरमा पाँच करोड रुपैयाँसम्मको 'प्रदेश विशेष कृषि कर्जा' योजना सञ्चालन गरेको छ।

त्यसैगरी साना किसानलाई लक्षित गर्दै विना प्रशोधन शुल्क ४.७५ प्रतिशत ब्याजदरमा १० लाख रुपैयाँसम्म 'साना किसान सरल कर्जा' उपलब्ध गराउँदै आएको बैंकले जनाएको छ। किसानका लागि 'किसान क्रेडिट कार्ड' सुविधा समेत सञ्चालनमा रहेको छ ।

कृषि कर्जा व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउन बैंकले छुट्टै कृषि कर्जा नीति र कार्यविधि लागू गरेको छ। साथै केन्द्रीय कार्यालयमा कृषि तथा सामाजिक बैकिङ विभाग स्थापना गरी दक्ष कृषि विज्ञलाई परिचालन गरिएको छ ।

हाल बैंकका ७७ वटै जिल्लामा फैलिएका ३१४ शाखामार्फत कृषि कर्जा उपलब्ध गराउँदै ग्रामीण कृषकको पहुँच विस्तार गरिएको छ। बैंकले वित्तीय साक्षरता कार्यक्रममार्फत कृषकलाई कर्जा सम्बन्धी जानकारीसमेत प्रदान गर्दै आएको छ ।

बैंकका अनुसार कृषि कर्जा मार्फत पूँजी परिचालनले कृषिको यान्त्रिकीकरण, व्यवसायीकरण, उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र ग्रामीण अर्थतन्त्रको विकासमा सकारात्मक योगदान पुगेको छ ।

खाद्य पदार्थमा रङको प्रयोग र जानकारी

मनिषा बजगाई : खाद्य प्रविधि विज्ञान स्विकृत गरेका खाद्य रङहरू प्रयोग गरिएका खाद्य पदार्थहरू मात्र उपभोग गर्न सुरक्षित मानिन्छन् । यस्ता खाद्य रङहरू वर्षौं वर्षको अध्ययन अनुसन्धान पश्चात मात्र प्रयोग गर्नका लागि स्वीकृत प्रदान गरिएका हुन्छन् र साथै यसको प्रयोग विधि र मात्रा समेत तोकिएको हुन्छ । स्विकृत नगरिएका अखाद्य रङहरू प्रयोग गरिएको खाद्य पदार्थ भने मानव स्वास्थ्यका लागि हानिकारक हुन्छन् कसरी पाउने ?

सामान्य मानिस वा उपभोक्ताहरूका लागि खाद्य पदार्थहरूमा प्रयोग गरिएको र रङ हो वा होइन भनी छुट्याउन सजिलो भने छैन । खाद्य पदार्थको सेडुलमा प्रयोग गरिएको रङहरूको नाम उल्लेख गरिएको भए तापनि यस्ता नामहरू वैज्ञानिक हुने वा नामको अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा प्रयोग गर्ने गरिएको पहिचान न (आईएनएस नम्बर) एवं युरोपियन युनियनले प्रयोग गर्ने “ई” (ई) नम्बर उल्लेख गरिएको हुने हुनाले रङ स्विकृत प्राप्त खाद्य रङ हो वा होइन भनी सर्वसाधारण उपभोक्तालाई छुटाउन मुस्किल हुन्छ । यसको समाधानका लागि उपभोक्ताले आफ्नो देशको सम्बन्धित नियमनकारी निकायहरबाट अनुमति प्राप्त उत्पादनहरू मात्र उपभोग गर्न राम्रो हुन्छ । नेपालको सन्दर्भमा कुनै पनि खाद्य पदार्थ उत्पादन गरि विक्री वितरणका लागि बजारमा ल्याउनु पूर्व नियमनकारी निकायले उद्योगले प्रयोग गर्ने कच्चा पदार्थ खाद्य सामग्री, खाद्य योगशील, खाद्य रङहरूको सम्पूर्ण जानकारी लिई उद्योगको अनुगमन निरीक्षण गरि उत्पादित वस्तुको प्रयोगशालामा परिक्षण गरे पश्चात मात्र उत्पादन अनुमति अर्थात अनुज्ञा दिने हुदाँ यस्ता खाद्य पदार्थ उपभोक्ताले उपभोग गर्न सक्ने हुन्छन् । तर लेबुल नलगाईएका वा सम्बन्धित नियमनकारी निकायबाट अनुमति नलिई उत्पादन गरिएका पदार्थहरूमा भने जथाभावी रूपमा रङ प्रयोग गरिएको वा अखाद्य रङहरू प्रयोग गरिएको हुन सक्ने हुनाले यस्ता खाद्य पदार्थ सुरक्षित छ भनी उपभोग गर्न सक्ने हुन्छ ।

१ विद्यमान नेपाली बजारलाई नियालेर हेर्ने हो भने नेपालमा ठूला उद्योगदेखि लिएर सामान्य किसिमको होटल रेष्टुरेण्ट मिठाई पसल सदा खाद्य पदार्थ र घरघरमा रङको प्रयोग बढ्दो छ । जसको प्रमुख कारण

भनेको कृतिम रासायनिक रहरको सस्तो मूल्य बढ्दो र सहज उपलब्धताका साथै उपभोक्ताले बाह्य रूपमा रङ्गीन पदार्थहरू पाउनु नै हो ।

राम्रो विक्री हुने चटपटे, बरफका गोला, कटन क्यान्डी, पेय पदार्थ, मिठाई पसलमा पाईने चेरी बुनिया देखि चाड पर्वमा घर(

घरमा तयार गरिने सिन्के रोटी, फ्रिलि रोटी लगायतका खाद्य पदार्थहरूमा समेत रङको प्रयोग गरेको पाईन्छ । यस्ता खाद्य पदार्थमा कुन किसिमका रङ कति मात्रामा प्रयोग भएको हो भनी भन्न सकिन्न । साथै यस्ता खाद्य पदार्थमा तेलमा तार्नु पूर्व नै रङको प्रयोग गर्न गलत विधिको अवलम्बन भएको समेत पाईन्छ ।

रङहरूको प्रयोग सम्बन्धी व्यवस्था खाद्य ऐन २०२३ र खाद्य नियमावली २०२७ मा गरिएको छ । नियमावलीमा खाद्य पदार्थमा प्रयोग गर्न मिल्ने एघार वटा सिन्थेटिक रङहरूको विवरण अनुसूची १० मा दिईएको छ । जस्तै रातो रङका लागि अमरेन्थ, पान्स्पू ४ आर. इरिथ्रिसिन, कामोइसिन (एजो रविन फास्टरेड ई. लो का लागि सन्सेट एलो एफ. सी. एफ. नीलो रङका लागि इन्डिगोतिन, ब्रिलिएन्ट एफ. सी. एफ. हरियो रङका लागि उस ग्रिन बी. एस र फास्ट ग्रिन एफ.सी.एफ रङहरू प्रयोग गर्न स्विकृत गरिएको छ ।

यस्ता रङहरू खानको लागि तयार खाद्य पदार्थमा प्रतिकिलोग्राम २०० मि.लि. ग्राममा नबढाई प्रयोग गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यसका अलावा यसरी प्रयोग गरिने रङहरू विशुद्ध हुनुका साथै पकाएर खानु पर्ने खाद्य पदार्थमा यसको प्रयोग निषेध गरिएको छ । कुनै पनि खाद्य पदार्थमा इनअर्गानिक र सिमेन्टको प्रयोग भने गर्न नपाईने व्यवस्था नियमावलीमा रहेको छ ।

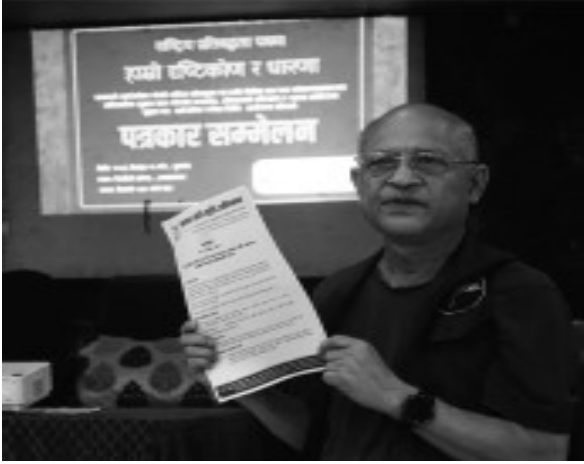
नेपालमा खाद्य पदार्थमा रङको प्रयोग सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था भएता पनि यसको नियमन कार्य भने कठिन र चुनौतीपूर्ण रहेको

पाईन्छ । खाद्य पदार्थको स्वच्छता गुणस्तर मापन तथा नियन्त्रण गर्ने निकाय नेपाल सरकार कृषि तथा पशु विकास मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग यसको नियमनकारी निकायको रूपमा कार्य गर्ने जिम्मेवार निकाय रहेको छ । तर सडक पेटी देखि घर(घरसम्म पुगेको रङको जथाभावी प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न हाललाई चुनौतीपूर्ण हुँदै गएको छ । खाद्य पदार्थमा प्रयोग गरिने रङले आँखालाई सन्तोष प्रदान गर्ने बाहेक न त पौष्टिकता प्रदान गर्छ, न त उर्जा नै, साथै उच्च तापक्रममा कृतिम खाद्य रङहरू प्रयोग गर्दा यिनीहरूको आफ्नो रासायनिक स्वरूप परिवर्तन गरि हानिकारक तत्वमा परिवर्तन हुन्छन् । जुन कार्सिनोजेनिक (क्यान्सरका कारक तत्व) हुन्छ त्यसैले रङ्गीचङ्गी खाद्य पदार्थहरू सकेसम्म उपभोग नगर्दा नै राम्रो हुन्छ ।

विशेषतः स्विकृत गरिएकै खाद्य रङ भएता पनि यस्ता रङहरू अति नै कम मात्रामा अधिकतम १० किलोग्राम खाद्य पदार्थमा (२ ग्राम) प्रयोग गर्नु पर्ने हुनाले यसको सही मात्रा मापन गरि प्रयोग गर्न सामान्य घरेलु अवस्थामा कठिन भएकाले र तोकिएको अधिकतम सीमा भन्दा बढी मात्रामा उपभोग गर्दा मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असर पर्ने हुँदा घरेलु तथा सामान्य होटल रेष्टुरेन्टमा मिठाई पसल, भोजनालयहरूमा कृतिम रङहरूको प्रयोग नगर्दा नै उचित हुन्छ । यदी रङको प्रयोग गर्ने परे पनि प्राकृतिक र जस्तै कक्यूमिन (बेसार) केसर एनाटो क्यारामेल कोर्चिनिए, क्लोरोफिलहरू प्रयोग गर्नु उत्तम हुन्छ । हालको समयमा उत्पादन प्रयोगकर्ता उपभोक्ता एवं सम्बन्धित नियमनकारी निकाय सबैले आ(आफ्नो तर्फबाट प्रभावकारी रूपमा कार्य गर्नु पर्ने कुराको आवश्यकता देखिन्छ । सबैको प्रयासबाट मात्र खाद्य पदार्थहरूमा कृतिम खाद्य रङहरूको सहि र उचित मात्रामा प्रयोग हुनसके आम उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्नबाट बचाउन सकिन्छ । सन्दर्भ सामग्रीहरू:

१. खाद्य ऐन २०२३
२. खाद्य नियमावली २०२७
३. Food Ingredients and colors by International Food Information Council - IFIC-Foundation, US Food and Drug Administration -FDA.

खाद्यका लागि कृषि अभियानले सरकारलाई बुझायो प्रतिवद्धता पत्र

सरस्वती मानन्धर

काठमाडौं, बैशाख ९ खाद्यका लागि कृषि अभियानले अनामनगरस्थित सिलौटो कटेजमा बदलिदो नेपालको राजनीतिक परिस्थितिमा कृषि क्षेत्रको सुधार गर्न सरकारलाई दिएको कृषिको खाका सहितको सुझावहरू पत्रकार सम्मेलन गरि प्रेस विज्ञापित प्रकाशित गरि सार्वजनिक गरेको छ।

कृषि विज्ञ तथा खाद्यका लागि कृषि अभियानका पूर्व संयोजक डा.कृष्णप्रसाद पौडेलले माटो मारेर मान्छेको जिन्दगी नचल्ने बताउनु भएको छ। विष खाने विचारहरू नल्याइदिनुहोला। विषको कारण माटोको पोषण छैन। स्वास्थ्य माटो विगारेर स्वास्थ्यक छाप हान्नेलाई पनि प्रश्न हो। राज्यसत्ताको चिन्तनको स्वरूप हिजो पनि त्यस्तै थियो आज पनि उस्तै छ। प्रश्न बनोस् भनेर पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरेको हो। परम्परागत गरेर रैथाने बनाउने हो। सरकारले किसानलाई रासायनिक मल किन भन्छ तर गाईपाल भन्दैन। सरकारलाई सही बाटोमा हिड भनेर खबरदारी गर्ने हो।

खाद्यका लागि कृषि अभियानका अभियन्ता महानन्द सापकोटाले २० वर्ष अघि हरिहर भवनको सानो अफिस कोठाबाट शुरु भएको अभियान ७७ वटै जिल्ला पुगेको बताउँदै, भूमिको वर्गीकरण गरि कृषियोग्य जमीनलाई सुरक्षित गर्नु पर्छ भनेर लागेका छौं। सर्वोच्च अदालतले ७ वर्ष अघि गरेको बन्धनजन्तु अतिक्रमणबाट भएको क्षितिलाई क्षतिपूर्ति देउ भन्दा पनि कार्यन्वयनमा नआएको

बताउनु भयो।

पत्रकार सम्मेलनमा खाद्यका लागि कृषि अभियानको संयोजक उद्धव अधिकारीले अभियान एउटा विशुद्ध सामाजिक कार्यमा दत्तचित्त भएकाले गोजीको पैसा हालेर देशको चिन्ता गर्ने पात्रहरू भएको बताउँदै सरकारले गरेको प्रतिवद्धता गरेर जसरी पूरा गर्न फलामको चिउरा जस्तो हुन सक्ने बताउनु

भयो।

खाद्य सुरक्षाको प्रश्न उत्पादनको वृद्धि हो कि व्यवस्थापन, मलाई म आउनु र नआउनुमा फरक पर्दैन।

संक्रमणकालीन योजना रासायनिक मल घटाउनु र प्राङ्गारिक मल बढाउँ भन्ने हो। यसपालीको चैत्र धानले ४ पटक विष थेंगु परेको छ। धेरै फल्नेसँग तुलना गर्न मिल्दैन। पर्यावरणीय क्षितिलाई हेर्नु पर्छ। हाम्रो अन्नहरूमा पुर्खाको स्वाद पाउन सक्छ कि सक्दैन। ९५ प्रतिशत तरकारीका बीउ आयत गरिएको छ। धेरै फल्छ, भन्ने नाउँमा न हाम्रो स्वास्थ्य सुरक्षित हुन्छ, न जलवायु परिवर्तन, पहिलो शिकार किसान नै हुन्छ। मध्यपूर्वको द्वन्द्वले ४० लाख नेपाली जनसंख्या नेपाल फर्कनपर्ने अवस्था आउन सक्छ। सरकारसँग आंकडा छैन। मैले आफैले उत्पादन गरेको खाद्यान्न खाएर बच्चो भने मात्र बिक्री गर्छ। राज्यले लिएको नीति असफल छ। सच्याउ भनिरहेका छौं। कानमा ठेडी लगाएर सुत्ने सरकारलाई के भन्ने? नेपालको कृषि सुधार गर्ने हो, अभियानमा लाग्ने हो हामी कसैको स्वार्थ छैन।

“राष्ट्रिय प्रतिवद्धता पत्रमा सुधार गरी कृषि प्रणालीलाई “पर्यावरण मैत्री” बनाउन खाद्यका लागि कृषि अभियानको आव्हान” सार्वजनिक गरेको छ।

विज्ञापितमा नेपाल सरकारले हालै सार्वजनिक गरेको “राष्ट्रिय प्रतिवद्धता पत्र” माथि खाद्यका लागि कृषि अभियानले आफ्नो सुझावहरू

प्रस्तुत गरेको छ। अभियानले हालको रासायनिक मल र विषादीमा आधारित खेती प्रणालीलाई विस्थापित गरि “जैविक अर्थात पर्यावरणीय कृषि” ९बन्चयभययथिनथ० तर्फ रुपान्तरण गर्न सरकारलाई स्पष्ट खादा बुझाएको छ।

हामी सरकारले प्रस्तुत गरेका रणनीति र योजनाहरूमा थप स्पष्टता, सुधार र परिमार्जनको आवश्यकता रहेको कुरामो जोडिदिन चाहान्छौं, भनिएको छ।

सरकारलाई बुझाएको प्रतिवद्धता पत्रमा निम्न मुख्य बुँदामा हाम्रा सुझावहरू समेतिएका छन्।

कृषि प्रणालीको रुपान्तरण:

(हालको रासायनिक खेती प्रणालीबाट क्रमशः रुपान्तरण हुनका लागि एक स्पष्ट संक्रमणकालीन कार्ययोजना लागू गर्नु पर्ने। (कोभिड (१९ र भूराजनीतिक द्वन्द्वबाट पाठ सिक्दै स्थानीय उत्पादन र चक्रीय आपूर्ति प्रणालीलाई सुदृढ बनाउनु पर्ने।

संरचनागत सुधार:

(क्रियाशील नरहेको पुराना संरचनाहरू खारेज वा गाभेर संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा पर्यावरणीय कृषि प्रवर्द्धन गर्ने शक्तिशाली र प्रभावकारी संयन्त्र स्थापना गर्नु पर्ने।

किसानको सामाजिक सुरक्षा:

(वास्तविक किसानको वर्गीकरण गरी ‘किसान पेन्सन’ किसान क्रेडिट कार्ड, बीमा र सहूलियत ऋणको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने। विशेषगरी साना, भूमिहीन र महिला किसानलाई उत्पादनमा आधारित अनुदान र बजारमा प्राथमिकता दिनुपर्ने।

बीउ सम्प्रभुता र जैविक नक्साङ्कन:

(देशको कृषि जैविक विविधता, रैथाने बीउ र माटोको अवस्थाको जैविक नक्साङ्कन गर्नुपर्ने।

(प्रत्येक स्थानीय तहमा ‘सामुदायिक बीउ बैंक’ स्थापना गरी किसानको बीउ माथिको अधिकार सुनिश्चित गर्नु पर्ने।

भूमि व्यवस्थापन:

(बाँझो जमीनको सदुपयोग गर्न स्थानीय तहको समन्वयमा ‘भूमि व्यवस्थापन बैंक’ सञ्चालन गर्नु पर्ने र खेतीयोग्य जमीनलाई गैर(कृषि कार्यमा प्रयोग गर्ने पूर्ण रोक लगाउनु पर्ने।

शिक्षा र अनुसन्धान:

(विद्यालय तहदेखि नै खाद्य उत्पादनलाई पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने र उच्च शिक्षालाई देशको आवश्यकता अनुसार जैविक र रैथाने कृषि अनुसन्धानमा केन्द्रीत गराउनुपर्ने ।

सञ्चारकर्मीहरूसँगको हाम्रो अपील:

ऋभियानले सरकारलाई आफ्नो सुभाव पत्रमा अल्पकालमा उत्पादन वृद्धि, मध्यकालमा दिगो पूर्वाधार र दीर्घकालमा कृषिमा आधारित चक्रीय उद्योग प्रवर्द्धन गर्ने चरणबद्ध योजना समेत बुझाएको छ । संविधानले सुनिश्चित गरेको खाद्य सम्प्रभुता कार्यन्वयनका लागि तत्काल दीर्घकालीन कृषि नीतिमा राष्ट्रिय सहमति गरि 'संघीय कृषि ऐन' निर्माण गर्न पनि यस अभियानले जोडदार माग गरेको छ ।

हामी कृषिलाई केवल निर्वाहको माध्यम मात्र होइन, एक सम्मानित सामाजिक उद्यम र पर्यावरणीय सन्तुलनको आधार बनाउन चाहान्छौं । यस अभियानमा पत्रकार साथिहरूको भूमिका महत्वपूर्ण छ । तपाईंहरूले सामाजिक सञ्जाल र सञ्चारमाध्यममाफत हाम्रा यी सुभावहरूलाई सरकारसम्म पुर्याउन र जनचेतना फैलाउन सहयोग गरिदिनुहुनेछ भन्ने हाम्रो विश्वास छ, वितरित प्रेस विज्ञापितमा उल्लेख छ ।

“कृषि क्षेत्रको राष्ट्रिय प्रतिबद्धतामा गर्नुपर्ने सुधार”

कृषि पेशाको सम्मान, खाद्य आत्मनिर्भरता र पर्यावरणीय कृषि नेपाल सरकारले हालै सार्वजनिक गरेको राष्ट्रिय प्रतिबद्धतापत्र र यसमा सुभावका लागि गरिएको आह्वानलाई आत्मसात गरी खाद्यकालागि कृषि अभियानले यो प्रतिबद्धतापत्रमा आफ्ना सुभाव समावेश गरेको छ । यस सुभावपत्रमा सरकारले प्रस्तुत गरेका रणनीति, योजना र कार्यक्रमलाई थप स्पष्टताका साथ सुधार गर्नु पर्ने र यसको परिपूरक थप सुभाव प्रस्ताव गर्दै पुनर्लेखन गरिएको छ । नेपालको कृषि प्रणालीलाई दिगो, स्वचालित, आत्मनिर्भर, र कृषि पेशालाई सम्मानजनक र किसानलाई सुरक्षित (सामाजिक सुरक्षा कायम राख्न) बनाउन प्रतिबद्ध छौं । यसको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कानून,

संरचना र कार्यविधिहरूको परिमार्जन गरिनेछ । यसलाई प्रभावकारी र परिणाममुखी बनाउन आवधिक समीक्षा गर्दै पर्यावरणीय कृषिलाई राष्ट्रिय ढाँचाको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।

कृषि क्षेत्रमा आयात प्रतिस्थापनको लक्ष्य सहित हालको रसायनिक मल र विषादीमा निर्भर खेती प्रणालीबाट क्रमशः रूपान्तरण हुन एक स्पष्ट 'संक्रमणकालीन कार्ययोजना' लागु गरिनेछ । कोभिड(१९ महामारी जस्ता संकटले सिकाएको पाठलाई आत्मसात गर्दै, विश्वव्यापी भूराजनैतिक द्रन्द्वाट सिर्जनाहुने अस्थिरताबाट बच्न, चक्रीय स्थानीय उत्पादन र आपूर्ति प्रणाली, रैथाने वाली तथा वस्तुभाउ, र विविधतायुक्त एकीकृत खेतीलाई आत्मनिर्भरताको मुख्य आधार बनाइने छ ।

कृषि उद्यम र उद्योगलाई दिइने कर छुट, भन्सार सहूलियत र लगानी प्रोत्साहनका मौजुदा उपायहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै पर्यावरणमैत्री उत्पादन प्रणाली अपनाउने उद्यमहरूमा प्राथमिकताका साथ लक्षित गरिनेछ ।

भू(उपयोग नीति, कानून र कार्यान्वयन योजनाको पुनरावलोकन गर्दै खेतीयोग्य जमीनको संरक्षण गर्न बाँझो जमीनको उपयोग, चक्लावन्दी र जग्गा एकीकरणलाई स्थानीय तहको समन्वयमा प्रभावकारी “भूमि व्यवस्थापन बैक” मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । उत्पादनशील कृषियोग्य जमीन अन्य प्रयोजनको उपयोगमा जानबाट बचाइनेछ ।

नवयुवालाई किसान पेसा सामाजिक उद्यम वा मुख्य पेशा वा कर्म बनाउन सकारात्मक सामाजिक मनोविज्ञानको विकासमा जोड दिइनेछ । खेतीपाती अर्थात किसानी कर्मलाई एक अलग तथा विशिष्ट जिवनशैलीको सामाजिक उद्यमको रूपमा विकास गर्ने सामाजिक चेतना बढाउने कार्य गरिनेछ । सामाजिक सुरक्षाका लागि किसान क्रेडिट कार्ड, विमा, सहूलियत ऋण र योगदानमा आधारित किसान पेन्सन जस्ता किसान सुरक्षाको सामाजिक व्यवस्था गरिनेछ । वास्तविक किसान पहिचान र वर्गीकरण प्रणाली व्यवस्थित गर्दै निश्चित मापदण्डका आधारमा सेवा सुविधा दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । विशेषगरी साना, भूमिहीन, महिला तथा सीमान्तकृत किसानहरूलाई

उत्पादनमा आधारित अनुदान र बजार पहुँचमा प्राथमिकता सुनिश्चित गरिनेछ । सेवा क्षेत्रको तहमा वार्षिक रूपमा किसानको सहभागितामा कृषि कार्यको समीक्षा गरी त्यस अनुसारका कार्यक्रम डिजाइन गरिनेछ ।

रैथाने तथा स्थानीय उन्नत बीउको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि प्रत्येक स्थानीय तहमा सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना गरी बीउमा कृषकको आत्मनिर्भरता बढाइनेछ । साथै, किसानको बीउ माथिको सम्प्रभुता कायम राख्दै सहभागितामलक नश्ल सुधार तथा संरक्षणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

रसायनिक मल र विषादिको प्रयोगले माटोको उर्वराशक्ति र मानव स्वास्थ्यमा पार्ने दीर्घकालीन नकारात्मक असरलाई न्यूनीकरण गर्न कृत्रिम रसायनिक मलको विकल्पका रूपमा स्वदेशमै जैविक मल, कम्पोष्ट र हरित मलका स्थानीय उद्योग, र यिनको प्रयोगमा अनुदान दिइनेछ । सिँचाई विस्तारकालागि स्थानीय जल व्यवस्थापन, वर्षाको पानी संकलन, साना सिँचाई संरचना र समुदायमा आधारित अभ्यासहरूलाई सुदृढ गर्दै एक वर्षे भन्दा बहुर्षे वालीमा जोड दिइनेछ जसले जलवायु परिवर्तनको जोखिम न्यून गर्न मद्दत पुऱ्याउनेछ । अहिले सिँचाईका प्रमुख स्रोतका रूपमा रहेका खोला खोल्साको संरक्षण गरिनेछ । भौगोलिक अवस्था हेरेर सामुदायिक वन क्षेत्रमा रिचार्ज पोखरीको निर्माण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । कृषि यान्त्रिकीकरण र प्रविधिको विकासलाई स्थानीय परिवेश सुहाउँदो, किफायती र महिला किसानमैत्री बनाइनेछ । यसका लागि राष्ट्रिय अनुसन्धान केन्द्र र स्थानीय प्रविधिका केन्द्रहरूलाई सुदृढ बनाउँदै स्थानीय स्तरमा हुने नवप्रवर्तनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । उपयुक्त प्रविधि विकास गर्न राष्ट्रिय आविष्कार केन्द्र जस्ता एकाइहरू विकेन्द्रित गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

भौगोलिक विविधता अनुसार मुख्य वाली तथा वस्तुभाउ उत्पादन क्षेत्र विकास गरिनेछ । यस्ता मुख्यवाली समावेश भएका पर्यावरणीय कृषि प्रणाली लागु गरी यी क्षेत्रमा समेत बहुवाली तथा वस्तुभाउ सहितको कृषिवन र जैविक विविधतामा जोड दिइनेछ । हरित सहर तथा सहरी क्षेत्र आसपास स्वच्छ र सुरक्षित खाद्य उत्पादन प्रणालीलाई प्रोत्साहन गर्दै सहरी(ग्रामीण कृषि सम्बन्ध सुदृढ गरिनेछ । पहाडी र

हिमाली क्षेत्रमा उच्च मूल्यका नगदे बाली, जडीबुटी र फलफूल उत्पादनलाई पर्यावरणीय कृषि अनुकूल प्रवर्द्धन गरिनेछ। तुलनात्मक लाभका उत्पादनलाई प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्न भौगोलिक तथा जैविक क्षेत्र विशेष उत्पादन सूचक (जिआई) को विकास गरिनेछ। यस्ता उपजको मूल्य श्रृंखला र बजार व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ। यस्ता उत्पादनसँग सम्बन्धित प्रशोधन उद्योगहरूलाई विशेष अनुदान र कर सुविधा प्रदान गरी स्थानीय खपतभन्दा बढि भएमा निर्यात गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। बजार, यातायात र वातावरणीय उपयुक्तता हेरी विकास गरिने कृषि(खाद्य प्रशोधन करिडोरहरूमा वातावरणीय मापदण्ड अनिवार्य लागू गरिनुका साथै वनपाखामा फलफूल र बहुउपयोगी वृक्षारोपणको अभियान सञ्चालन गरिनेछ।

नेपालको कृषि प्रणालीलाई दीर्घकालीन रूपमा प्रकृतिसम्मत कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गर्न राष्ट्रिय सहमति सहितको स्पष्ट योजना आवश्यक रहेको महसुस गर्दै अल्पकालमा उत्पादन वृद्धि, मध्यकालमा दिगो पूर्वाधार विकास र दीर्घकालमा कृषि आधारित चक्रीय उद्योग प्रवर्द्धनलाई चरणबद्ध रूपमा अधि बढाइनेछ। संविधानमा सुनिश्चित गरिएको खाद्य सम्पृभुता कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कानूनी संरचना, खासगरी सघीय कृषि ऐन र सम्बन्धित नियमावलीहरू, तत्काल निर्माण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।

यसका लागि आवश्यक थप प्राथमिक कार्यहरूको सूची निम्नानुसार रहेको छ: संरचनागत पुनरावलोकन तथा प्रभावकारी

शासन व्यवस्था:

हाल विभिन्न नाममा क्रियाशील रहेतापनि अपेक्षित प्रभावकारिता देखाउन नसकेका संरचनाहरूको समग्र पुनरावलोकन गरी तिनलाई आवश्यकता अनुसार खारेज, समायोजन वा पुर्नसंरचना गरिनेछ। यस प्रक्रियासँगै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा समन्वित रूपमा पर्यावरणमैत्री कृषि प्रवर्द्धन गर्ने संस्थागत संरचनाहरू स्थापना तथा सुदृढीकरण गरिनेछ। यी संरचनाहरूले जलवायु(अनुकूल कृषि अभ्यास, माटो तथा जैविक विविधता संरक्षण र दिगो कृषि प्रणाली प्रवर्द्धनलाई मुख्य प्राथमिकतामा राख्दै नीति कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउनेछन।

साथै, तहगत सरकारबीच स्पष्ट भूमिकासहितको समन्वय संयन्त्र विकास गरी स्रोतको दोहोरोपन घटाउने, सेवा प्रवाहलाई सरल बनाउने र जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य लिइनेछ।

विभिन्न संरचनामा रहेका अनुत्पादक जनशक्तिहरूलाई दिगो खेतीपातीको मर्मअनुसार पुनःप्रशिक्षण प्रदान गरी स्थानीय (वडा) तहमा परिचालन गरिनेछ, जसले किसानसम्म प्रत्यक्ष प्राविधिक सेवा विस्तार गर्दै कृषि प्रणालीको कार्यक्षमता अभिवृद्धि गर्नेछ।

कृषि क्षेत्रको जैविक नक्साङ्कन:

कृषि क्षेत्रको जैविक नक्सांकनमार्फत देशभर रहेका कृषि जैविक विविधता, रैथाने बीउ(बाली, पशुपालन स्रोत, माटोको अवस्था, जैविक खेतीपातीमा आवद्ध जनशक्ति तथा खेतीपातीसँग अन्तरसम्बन्धित जल, जंगल र कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको वैज्ञानिक पहिचान, अभिलेखीकरण र स्थानगत नक्साङ्कन गरिनेछ। यस प्रक्रियाबाट कृषि जैविक सम्पदाको वर्तमान अवस्था, वितरण र जोखिम क्षेत्रहरू स्पष्ट रूपमा पहिचान गरिनेछ। यस कार्यले रैथाने तथा लोपोन्मुख कृषि जैविक स्रोतहरूको संरक्षण, जलवायु(अनुकूल कृषि अभ्यासको विकास र माटो तथा जैविक विविधता संरक्षणलाई प्राथमिकतामा राख्दै दिगो कृषि प्रणाली प्रवर्द्धन गर्न सहयोग पुर्याउनेछ। साथै, (जिआईएस) अन्य डिजिटल प्रविधिको प्रयोगमार्फत कृषि जैविक नक्साङ्कनलाई संस्थागत गरिनेछ। यस नक्सांकनबाट प्राप्त तथ्यांकका आधारमा कृषि क्षेत्रको प्राथमिकता निर्धारण, स्रोत व्यवस्थापन, अनुदान लक्षितकरण र जलवायु जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

पर्यावरणीय कृषिको दीर्घकालिन दृष्टिकोणसहितको संक्रमणकालीन योजना निर्माण :

पर्यावरणीय कृषि विकासको दीर्घकालिन दृष्टिकोणका आधारमा स्थानीय सरकारको अगुवाईमा भुपरिवृध्यमा आधारित पर्यावरणीय कृषि उत्पादनको संक्रमणकालीन योजनाको निर्माण गरिनेछ जसमा पहिलो चरणमा हाल प्रयोग भइरहेको रसायनलाई घटाउने, दोस्रोमा वैकल्पिक जैविक उत्पादनका स्रोतहरूको विकास र जैविक प्रणालीमा

आधारित पर्यावरणीय उत्पादन प्रणालीको पुर्नसंरचना गरिनेछ। यस्तो पुर्नसंरचनाको लागि लक्षित क्षेत्रको क्षमता विकास तथा अभिवृद्धि, सफल अभ्यासहरूको दस्तावेजिकरण र अर्न्तराष्ट्रिय अभ्यासहरूको सिकाईलाई समेत ध्यानमा राखिनेछ।

राष्ट्रिय प्रतिबद्धता: कृषि पेशाको सम्मान, खाद्य आत्मनिर्भरता र पर्यावरणीय कृषि

विद्यालयदेखि विश्वविद्यालयसम्म कृषि शिक्षा रूपान्तरण प्रारम्भिक कक्षा देखि नै विद्यालयमा खाद्य उत्पादन एक विषयको रूपमा लागू गरिनेछ र सम्भव भए सम्म कमसेकम सम्बन्धित विद्यालयले आफ्नो खाद्य आवश्यकता आफैँ पूरा गर्ने दिशा तर्फ लगिनेछ। यो विद्यालय र विद्यालयको गुणस्तरको मानक बनाइनेछ। कृषिको उच्चशिक्षा देशको आवश्यकता अनुरूपको बनाइनेछ र जैविक र रैथाने कृषिको अनुसन्धानमा जोड दिइनेछ। हरेक पालिका र प्रदेशले आफ्नो खाद्य वासलात राखी खाद्य आयात गर्ने पालिकाहरूको अनुदान खाद्य उपलब्धतासँग जोडिनेछ।

कृषि शिक्षा प्रणालीको एकीकृत ढाँचा बनाइनेछ। विश्व विद्यालयहरूले नै अनुसन्धान र प्रसारको काम गर्ने गरी सरकारले चलाएका अनुसन्धान केन्द्रहरू उपयुक्त शिक्षण संस्थाहरूलाई हस्तान्तरण गरिनेछ।

भूमि व्यवस्थापन:

भूमि व्यवस्थापन सम्बन्धी अवधारणाको विस्तृत अध्ययन गरी वैज्ञानिक, दिगो तथा उत्पादनमुखी दृष्टिकोणमा आधारित नीतिगत तथा संरचनागत ढाँचा विकास गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। भूमिको समुचित उपयोग, संरक्षण तथा व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्दै कृषि उत्पादन, खाद्य सुरक्षा र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने दिशामा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन।

भूमि उपयोगको वर्गीकरण, एकीकरण तथा खण्डीकरण न्यूनीकरण गर्ने कामलाई प्राथमिकता दिइनेछ। बाँझो तथा कम उपयोग भएको जमीनको पहिचान गरी उत्पादनशील प्रयोगमा ल्याइनेछ। यसका लागि भूमि बैंकको अवधारणा विकास गरी स्थानीय, प्रदेश र संघीय तहमा समन्वित रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ, जसअन्तर्गत

प्रयोगविहीन वा कम उपयोगमा रहेका जमिनलाई आवश्यकता अनुसार उत्पादनशील कृषि कार्यका लागि किसान, किसान समूह, सहकारी तथा कृषि उद्यमीहरूलाई उपलब्ध गराइनेछ।

जमीनको उत्पादकत्व अनुसार खेतिबाट एक परिवारको जीवन निर्वाह गर्न पुग्ने जग्गाको आकार निर्धारण गरी खेती गर्न चाहने जो सुकैलाई पालिका मार्फत जग्गाको व्यवस्था गरिनेछ तर सो भन्दा कम जग्गामा खेती गर्नेलाई स्वैच्छिक कृषक मानी सहूलियत आदिमा प्राथमिकता दिइने छैन।

कृषि विकासमा एकद्वार प्रणाली:

सरकारी, गैरसरकारी तथा दातृ निकायहरूद्वारा सञ्चालित कृषि विकासका कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी, पारदर्शी समन्वित बनाउन एकद्वार प्रणाली मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। यस प्रणाली अन्तर्गत सबै कृषि सम्बन्धी कार्यक्रम, योजना तथा सहयोगहरू एकीकृत ढाँचामा समन्वय गरी दोहोरोपन हटाउने, स्रोतको प्रभावकारी उपयोग सुनिश्चित गर्ने र कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धि गर्ने व्यवस्था गरिनेछ। उद्भव अधिकारी, संयोजक, खाद्यकालागि कृषि अभियान खाद्यका लागि कृषि अभियान दिगो कृषि तथा खाद्य प्रणाली प्रवर्द्धनमा कार्यरत

संघ-संस्था, किसान समूहहरू (खासगरी भूमिहीन, साना, महिला र सीमान्त श्रमिक किसानका संगठनहरू), सञ्चारकर्मीहरू र खाना तथा खेतीपातीमा चासो राख्ने नागरिक अभियन्ताहरूको एक स्वतन्त्र सामूहिक नागरिक अभियान हो। यो विगत १५ वर्षदेखि खाना र खेतीपातीका बहुआयामिक सवालहरूमा केन्द्रित रहेर विभिन्न अभियान सञ्चालनमा सक्रिय छ। यसले प्रकृतिसम्मत खेतीपाती गरी स्थानीय खाद्य प्रवर्द्धन गर्न दबावमूलक अभियान, नीतिगत पैरवी, जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यहरू सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ।

यो संशोधित प्रस्ताव निरन्तर बदलिएको खाद्य प्रणालीको विश्वव्यापी, क्षेत्रीय तथा राष्ट्रिय सन्दर्भ, अभियान र यसका सदस्यहरूको दिगो खेतीपाती अभ्यासको अनुभव र सुझावका आधारमा तयार गरिएको हो। यसमा थप छलफल र संवादका लागि अभियान सधैं तत्पर रहेको समेत जानकारी गरिन्छ।

नार्कले कृषि क्षेत्रमा खेल्नु पर्ने भूमिका र रणनीतिमाथि बहस

नीति तथा कार्यक्रममा कृषि र श्रम रोजगारीको सवाल

काठमाडौं, वैशाख २४, कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क)को ३५औं स्थापना दिवसको अवसरमा आयोजित अन्तरक्रिया कार्यक्रममा कृषि अनुसन्धानको अवस्था, संस्थागत चुनौती र भावी रणनीतिक विषयमा विस्तृत छलफल गरिएको छ।

नार्कका योजना निर्देशक डा.भानुभक्त पोखरेलले समग्रमा नार्कमा विगतदेखि वर्तमानसम्मको प्रगति, संस्थाले भोगिरहेका समस्या तथा आगामी रणनीतिक योजनाबारे प्रस्तुति दिएका थिए। उन्नत जात विकास तथा खाद्य सुरक्षामा महत्वपूर्ण योगदान पुगेको बताए।

वैज्ञानिक तथा प्राविधिक जनशक्तिको ठूलो हिस्सा रिक्त रहेँदा अनुसन्धान प्रणाली प्रभावित भएको उल्लेख गर्दै कृषि अनुसन्धानलाई राज्यले अभूत उच्च प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने आवश्यकता रहेको बताएको छ। अनुसन्धानमा पर्याप्त लगानी, आधुनिक प्रयोगशाला, प्रविधिमैत्री पूर्वाधार र युवा वैज्ञानिकलाई प्रोत्साहन नगरे कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण कठिन हुने उनको भनाई थियो।

जलवायु परिवर्तन, खाद्य आयात बढ्दो चुनौती, उन्नत बीउ उत्पादन, प्रविधि हस्तान्तरण तथा कृषिमा नवप्रवर्तनका विषयमा समेत चर्चा गरिएको थियो। सहभागीहरूले अनुसन्धान केन्द्रित कृषि नीतिविना उत्पादन वृद्धि र आत्मनिर्भरता सम्भव नहुने धारणा राखेका थिए।

कामु कार्यकारी निर्देशक डा.श्रीमत श्रेष्ठको अध्यक्षतामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो। कार्यक्रममा पत्रकार र कृषि अनुसन्धानसँग सम्बन्धित विज्ञ, वैज्ञानिक तथा सरोकारवालाहरूको सहभागिता रहेको थियो।

काठमाडौं, वैशाख २८, सरकारले बाली लगाउनुअघि नै न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने जनाएको छ।

समर्थन मूल्यको कार्यान्वयन तथा भुक्तानी प्रणालीलाई डिजिटल बनाउँदै रकम सिधै किसानको बैंक खातामा जम्मा हुने व्यवस्था मिलाइने छ।

सरकारको आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को नीति तथा कार्यक्रममार्फत सो जानकारी दिएको हो। राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले संघीय संसद बैठकमा सरकारको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरिरहेका छन्।

‘बाँफो र उपयोगहीन जमीनको प्रयोग बढाउन भूमि बैंकलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ’ नीति तथा कार्यक्रममा भनिएको छ।

साथै सरकारले किसान सूचीकरणलाई किसान क्रेडिट कार्डसँग जोडेर कार्यान्वयनमा ल्याउने घोषणा गरेको छ।

किसान क्रेडिट कार्डको सहयोगमा राज्यबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने पनि सरकारले घोषणा गरेको छ।

सरकारको तर्फबाट आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को नीति तथा कार्यक्रम सम्बोधन गर्दै राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलले यस्तो घोषणा गरेका हुन्।

सरकार, श्रमिक र कल्याणकारी कोष खडा गर्ने, वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित बनाइने, श्रम शोषणविरुद्ध कदम चल्ने र रोजगार वर्ष बनाउने भएको छ।

२०१२ सालसम्म सरकारले वैदेशिक रोजगारीको विकल्पमा रोजगार वर्ष बनाउने समेत घोषणा गरेको हो। ‘रिभर्स आप्रवासनको लागि एकीकृत प्याकेज ल्याइनेछ,’ नीति तथा कार्यक्रममा भनिएको छ।

स्वास्थ्यलाई राम्रो बनाउने प्राचीन अन्नहरू

‘प्राचीन अन्न’ भनेका त्यस्ता वस्तु हुन् जो सयौं वर्षदेखि अपरिवर्तित छन्, न कि गहुँजस्ता अन्न जसलाई मानवजातिले हजारौं वर्षदेखि विविध शैलीमा उत्पादन गरेका छन् ।

प्राचीन अन्नले त तिनका जङ्गली पुर्खाकै आनुवंशिक गुण कायम राखिरहेका हुन्छन् । अचेल तिनको लोकप्रियता चाहिँ बढेको छ । तिनले स्वास्थ्यलाई कैयन् किसिमका फाइदा गर्ने दावी गरिएका छन् ।

उदाहरणका लागि, आधुनिक वा परिष्कृत अन्नभन्दा तिनमा ज्यादा पोषक तत्व रहने ठानिन्छ ।

तर के ती प्राचीन अन्न अहिलेका प्रचलित अन्नबालीभन्दा साँच्चिकै फाइदाजनक हुन् ?

प्राचीन र आधुनिक अन्नबाली:

पोषणसम्बन्धी अनुसन्धानहरूले अहिले मानिसको खानाको ठूलो हिस्सा बनेको आधुनिक अन्न तथा अलि कमै उपलब्ध प्राचीन अन्नबीच अन्तरहरू रहेको देखाएका छन् ।

ती अधिकांश अप्रशोधित वा प्रशोधित दुवै किसिमले उपभोग गर्न सकिन्छ । तर आधुनिक अन्नलाई चाहिँ समयक्रममा अपनाइएका कृषि अभ्यासमार्फत् धेरै उत्पादकत्व हुने वा मिठो स्वाद हुने प्रजातिका रूपमा विकास गरिएका हुन्छन् ।

हामीले अचेल खाने गहुँ वा मकैलाई हजारौं वर्षदेखि किसानहरूले ‘क्रसब्रीड’ गरेका अर्थात् फरक प्रजाति मिसाएर विकास गरेका छन् ।

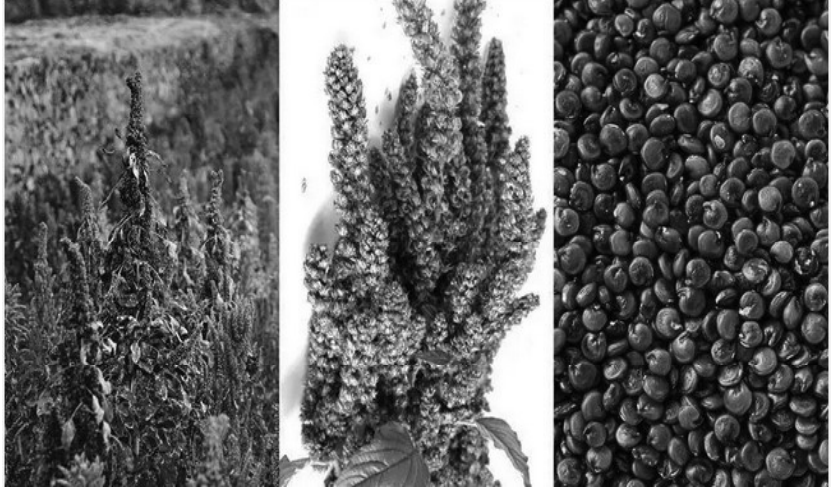
मकैको उदय मेक्सिकोमा पाइने ‘टिओसिन्टे’ भनिने जङ्गली घाँस प्रजातिबाट भएको मानिन्छ, जसको बियाँ सानो हुने गर्थ्यो न कि अहिलेका घोगाजत्रा । त्यस्तै आधुनिक गहुँको विकास ‘एमर’ र ‘स्पेल्ट’ जस्ता प्राचीन गहुँ प्रजातिको हजारौं वर्षदेखि गरिएका ‘ब्रीडिङ’मार्फत् भएको हो ।

मानिसले प्राचीन कालमा सबैभन्दा पहिले खेती गर्न थालेको अन्नबालीमा ‘एमर’ पनि एक भएको अनुसन्धानकर्ताहरूले बताएका छन् । त्यसको खेती लेभान्ट क्षेत्र (हाल भूमध्यसागरको पूर्वमा पर्ने पश्चिम एशियाका भूभाग)मा इसापूर्व ९,७०० वर्ष अगाडिदेखि भएको बताइन्छ । निओलिथिक कृषिको विकाससँगै त्यसको विस्तार बाँकी विश्वमा

भएको मानिन्छ ।

आधुनिक खानपानमा धान, मकै र गहुँ सबैभन्दा प्रचलित छन् ।

प्राचीन अन्न भन्नाले मानिसले हस्तक्षेप

केही अनुसन्धानले किनोआको उपयोगले टाइप टु डाइविटिजको शुरुवाती लक्षण देखिएकाहरूमा सुधार आएको देखाएको उनले बताए ।

नगरेका र प्राचीन गुणसहितका अन्न हुन् । अनुसन्धानबाट के देखिएको छ भने स्पेल्टको खेती निओलिथिक कालदेखि नै करिब १२ हजार वर्ष अगाडिदेखि हुँदै आएको छ र त्यसमा जानाजान कुनै परिवर्तन गराइएको छैन ।

मानिसले लेखेका प्राचीन ग्रन्थहरूमा जौबारे उल्लेख गरिएको भेटिन्छ । मेसोपोटामिया क्षेत्रमा चार हजार वर्षअगाडि लेखिएका दस्तावेजमा पनि । लगभग सोही समयमा मेक्सिकोबाटै शुरु भएको ‘चिआ सीड’लाई आज्टेकहरूले खेती गर्दै थिए ।

आधुनिक मानवले १९औं शताब्दीको अन्त्यतिर तथा २०औं शताब्दीको शुरुतिर ती प्राचीन अन्नबारे फेरि सोधखोज गर्न थालेको यूकेको अक्सफोर्ड स्कूल अफ आर्केओलजीको युरोपियन आर्केओलजीका प्राध्यापक एमी बोगार्डले बताइन् । पुरातात्विक उत्खननमा कतिपय प्राचीन अन्न फेला परे, जुन अहिले त्यही रूपमा खेती गरिँदैनन् ।

ती अन्न डढेका हालतमा फेला परेका थिए ।

अर्थात् हाम्रा पुर्खाले ती अन्न पकाउँथे, उनले भनिन् ।

उनी तथा सहकर्मीहरूले त्यसरी फेला परेका प्राचीन अन्नका हजारौं नमुनाको अध्ययन गरेर प्राचीन खेती कर्म तथा माटोको अवस्थाबारे जानकारी बढुले ।

पुनरुत्थानको सम्भावना कति ?

अहिले ती कैयन् अन्नलाई पुनः आधुनिक

थालीमा फर्काइँदै छ । कतिपय त्यस्ता प्रजातिलाई संरक्षित हैसियत दिइएको छ । तथापि कृषकहरूका निमित्त ती आकर्षक छैनन् । न्यूक्यासल यूनिभर्सिटीका खाद्य तथा मानव पोषणका इमेरिटस प्रोफेसर क्रिस सीलले बताएअनुसार उनीहरू आधुनिक प्रजाति नै खेती गर्न रुचाउँछन् किनकि तिनको उत्पादकत्व धेरै हुन्छ ।

“आधुनिक कृषि परिस्थितिमा प्राचीन अन्न राम्ररी सप्रैदैनन्,” उनले भने ।

गहुँका कतिपय प्राचीन प्रजाति अलि अग्ला हुन्छन् जब कि आधुनिक प्रजाति छोटो हुन्छन् । सीलका अनुसार अग्ला प्रजातिहरू हावा लाग्दा ढल्ने तथा भाँचिने हुँदा उत्पादनमा कमी आउँछ ।

साथै रोटी बनाउने काममा ती प्राचीन प्रजाति उति उपयोगी नहुने अमेरिकाको सेन्ट क्याथरिन यूनिभर्सिटीकी खाद्य तथा पोषणकी इमेरिटस प्रोफेसर जुली मिलर जोन्सले बताइन् ।

कुनै पनि किसानले पहिलो प्राथमिकता उत्पादकत्व अनि दोस्रो चाहिँ त्यसबाट कति राम्रो रोटी बन्छ भन्नेमा दिने उनले बताइन् । के प्राचीन अन्न आधुनिकभन्दा साँच्चिकै स्वास्थ्यकर हुन् ?

प्राचीन अन्नको एक प्रमुख फाइदा भनेको तिनमा थोरै वा शून्य ‘ग्लूटन’ हुनु हो ।

कोदो गहुँभन्दा भिन्नै घाँसे प्रजातिमा पर्छ जब कि किनोआ चाहिँ पालुङ्गेजस्ता साग समूहमा पर्ने एक किसिमको बीउ हो। अर्थात् ग्लूटनले नसहने मानिसहरूले किनोआ खान सक्ने सीलले बताए।

केही अनुसन्धानले किनोआको उपयोगले टाइप टु डाइविटिजको शुरुवाती लक्षण देखिएकाहरूमा सुधार आएको देखाएको उनले बताए।

उदाहरणका लागि, एउटा अध्ययनमा ३७ जना पुरुषलाई चार सातासम्म प्रत्येक दिन किनोआको पिठोबाट बनाइएको पाउरोटी खान दिइयो भने अर्को समूहका मानिसलाई सेतो पाउरोटी खान दिइयो। पछि जाँच्दा किनोआ खानेहरूको रगतमा सुगरको स्तर सेतो पाउरोटी खानेहरूको तुलनामा कम पाइयो।

सन् २०२० मा अनुसन्धानकर्ताहरूले अन्नका आधुनिक प्रजातिहरूको पोषण गुण खस्किएको प्रमाण भेटेनन्। केही अनुसन्धानमा चाहिँ सन् १९६० पछाडि अन्नमा आइरन, जिङ्क र म्याग्नेसियमजस्ता खनिज तत्व निकै कम भेटिएको थियो।

पेरुभियन एन्डिज क्षेत्रमा हजारौं वर्षदेखि किनोआको खेती हुँदै आएको छ।

“प्राचीन अन्नलाई लिएर बढाउँछदाई चर्चा भएका छन्,” मिलर जोन्सले भनिन्। उनका अनुसार ग्लूटनले नसहने वा ‘एलर्जी’ हुने मानिसहरूका निम्ति सायद ती फाइदाजनक होलान् तर त्योभन्दा बढ्ता चर्चा अनावश्यक हो।

तथापि प्राचीन अन्न र त्यसको स्वास्थ्यमा प्रभाव विषयमा पर्याप्त अनुसन्धान नै नभएको सीलले बताए।

उनका अनुसार प्राचीन अन्नको सेवन बढ्ता फाइदाजनक हुनसक्ने एउटा कारण चाहिँ त्यसलाई हामीले विनाप्रशोधन नै उपयोग गर्ने धेरै सम्भावनाले गर्दा हो।

“प्रशोधित गहुँभन्दा यसमा धेरै फाइवर हुन्छ र धेरै खनिज तथा भिटामिन हुन्छन्,” उनले भने।

जलावायु परिवर्तनसँग सम्बन्ध :

आजको दुनियाँमा अन्न उत्पादनलाई प्रभाव पार्ने एक मुख्य पक्ष भनेको जलवायु परिवर्तन नै रहेको र प्राचीन अन्नको पुनरोदयका पछाडि पनि यो एउटा कारण रहेको सीलले बताए। कतिपय प्राचीन अन्नप्रजाति विषम वातावरणमा पनि हुर्कन सक्ने क्षमता भएको हुने र तिनलाई कम कीटनाशक आवश्यक

पर्ने बताइन्छ। त्यसैले भविष्यमा हामीलाई भरपर्दो खाद्य आपूर्ति सुनिश्चित गरिरहन तिनको भूमिका महत्वपूर्ण हुन सक्छ।

“किसानहरूले कुन चाहिँ प्रजातिले सुख्खा अवस्था बढ्ता भेल्ल सक्छ भनेर हेरिरेका हुन्छन्,” सीलले भने। टर्कीको एउटा क्षेत्रमा जलवायुका कारण सुख्खाग्रस्त क्षेत्रमा कसरी प्राचीन गहुँका प्रजाति उपयोग गरेर माटो सुधार्न सकिन्छ भनेर साना किसानहरू लागिपरेका छन्। त्यस्तै पश्चिम अफ्रिकामा सुख्खा भेल्ल सक्ने प्राचीन फोनियो अन्नलाई पुनर्स्थापित गर्न अनुसन्धानकर्ताहरू प्रयासरत छन्।

किनोआ:

पोषणको मामिलामा प्राचीन अन्न भन्नेवित्तकै बढाउँछदाई गरिरहन आवश्यक नहुन सक्छ। बरु सबै किसिमका अन्नको

मिश्रण, सकेसम्म प्राचीन कालमा जस्तै अप्रशोधित, प्रयोग गर्नु महत्वपूर्ण हुने विज्ञहरूले बताएका छन्।

“हामीले बेवास्ता गरेका थुप्रै अन्नवालीका प्रजाति छन्,” बोगार्डले भनिन्। “प्राचीन खेतीपातीमा अन्नलाई अन्य खानासँग सन्तुलित पारिन्थ्यो।”

मिलर जोन्स पनि प्राचीनसहित थुप्रै प्रकारका अन्न खाँदा तिनमा उपलब्ध हुने सबै खालका सूक्ष्म पोषणतत्वबाट फाइदा पुग्नेमा सहमत छन्। “यदि तपाईं सबै किसिमका अन्न खानुहुन्छ भने तपाईं सबै खालका भिटामिन पाउनुहुन्छ,” उनले भनिन्। “विविधता नै उत्तम रणनीति हो।”

साभार: १ मई २०२६ मा प्रकाशित जेसिका ब्राडलीद्वारा लिखित विविसी नेपाली सेवाबाट लिइएको हो।

दुग्धजन्य पदार्थको गुणस्तरमा सम्झौता हुँदैन : मन्त्री चौधरी

काठमाडौं, बैशाख २६, कृषि तथा पशुपन्छी वि.क।स तथा वन तथा वातावरण

मन्त्री गीता चौधरी ले दुग्धजन्य पदार्थको गुणस्तर र सरसफाइमा कुनै पनि हालतमा सम्झौता नहुने बताएकी छन्।

शुक्रवार काठमाडौंको बालाजु र लैनचौरस्थित दुग्ध उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्रहरूको स्थलगत अनुगमन गर्दै मन्त्री चौधरीले उपभोक्ताको स्वास्थ्यसँग प्रत्यक्ष जोडिएको खाद्य वस्तु भएकाले दुग्धजन्य पदार्थ उत्पादनमा उच्च मापदण्ड कायम गर्नुपर्नेमा जोड दिइन्।

अनुगमनका क्रममा मन्त्री चौधरीले दूध संकलन, प्रशोधन, प्याकेजिङ, भण्डारण तथा वितरण प्रक्रियाबारे जानकारी लिएकी थिइन्। उनले उत्पादन केन्द्रहरूमा प्रयोग भइरहेका उपकरण, सरसफाइको अवस्था, चिस्यान व्यवस्थापन, गुणस्तर परीक्षण प्रणाली तथा कर्मचारीहरूको कार्यशैलीबारे समेत निरीक्षण गरेकी थिइन्। उनले बजारमा बिक्री हुने दूध तथा दुग्धजन्य पदार्थ गुणस्तरीय, सुरक्षित र स्वच्छ हुनुपर्ने उल्लेख गर्दै उपभोक्ताको विश्वास जोगाउन

उत्पादन प्रक्रियामा कुनै कमजोरी हुन नहुने बताइन्। “दुग्ध क्षेत्र किसानको आयआर्जनसँग मात्र नभई आम नागरिकको स्वास्थ्यसँग पनि प्रत्यक्ष सम्बन्धित छ,” मन्त्री चौधरीले भनिन्, “त्यसैले गुणस्तर र सरसफाइमा कुनै सम्झौता हुँदैन।”

मन्त्री चौधरीले उत्पादन केन्द्रहरूलाई आधुनिक प्रविधि प्रयोग गरी सेवा तथा उत्पादन प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउन निर्देशन दिइन्। उनले दूध उत्पादनदेखि प्रशोधन र बजार व्यवस्थापनसम्मको सम्पूर्ण श्रृंखलालाई व्यवस्थित बनाउन सरकार प्रतिबद्ध रहेको बताइन्।

अनुगमनका क्रममा मन्त्रालयका उच्च अधिकारी, दुग्ध विकाससँग सम्बन्धित प्राविधिक कर्मचारी तथा सम्बन्धित संस्थाका प्रतिनिधिहरूको समेत सहभागिता रहेको थियो।

सरकारले पछिल्लो समय दुग्ध क्षेत्रमा देखिएका समस्या समाधान, किसानको उत्पादनको उचित मूल्य सुनिश्चित तथा स्वदेशी दुग्धजन्य वस्तुको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउने उद्देश्यले विभिन्न सुधारका कार्यक्रम अघि बढाइरहेको जनाएको छ। मन्त्री चौधरीले दुग्ध उद्योगहरूलाई उपभोक्तामैत्री, पारदर्शी र विश्वसनीय बनाउन आवश्यक मापदण्ड कडाइका साथ लागू गरिने पनि स्पष्ट पारिन्।

कृषिमा उद्योग जोड्ने नीतिको माग, कार्यान्वयन कमजोर

एण्टिबायोटिक सुरक्षित कपडा लगाएर तथा जनावर बोक्ने गाडीमा समेत संक्रमण हुनसक्ने भएकाले प्रवेशमा रोक लगाउनु पर्दछ। यदि प्रवेश गराउन पर्ने भए सबै अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया पूरा गरि प्रवेश गर्नुपर्दछ। फार्मको एउटा कम्प्यूटरमा एउटा उमेर समूहका पशुपन्छीहरूमा दैनिक रूपमा फार्ममा काम गर्दा सबैभन्दा कम उमेर समूहका वाच्छावाच्छी पाठापाठीबाट शुरू गर्दै सबैभन्दा बढी उमेर समूहका पशुपन्छीमा जानु पर्छ।

एउटा बाटोमा प्रवेश गर्दा अनिवार्य रूपमा कपडा र सामग्री तथा उपकरण बदल्नु धुनुपर्दछ। प्रजननको लागि अरु कृषकको फार्ममा रहेको सँग केमीकललाई मिसाउनु (प्राकृतिक गर्भाधान भन्दा कृत्रिम गर्भाधान गराउंदा रोगको संक्रमण रोकन सकिन्छ। खरिद गरिने नयाँ पशुपन्छीलाई नेपाल सरकारले पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐनमा तोकेको समयसम्म पशुपन्छीबाट छुट्टै राखि नियमित रूपमा स्वास्थ्य परिक्षण गर्नु पर्दछ। पशुपन्छी खरीद गर्ने फार्मको संख्या न्यून् छ र सकेसम्म एउटै फार्मबाट खरीद गर्नु पर्छ। धेरै ठाउँबाट पशुपन्छी खरीद गर्नुहुँदैन। निर्जलीकरण गरी कुखुरापालनमा व्यवसायमा एकैपटक ल्याउने र एकैपटक हटाउने व्यवस्थापन पद्धति रोगको जोखिम न्यूनीकरणका लागि निकै महत्वपूर्ण र प्रभावकारी हुन्छ। एकैपटक व्याउने र एकैपटक व्यवस्थापन पद्धतिको मुख्य उद्देश्य भनेको सम्पूर्ण फार्म खोर एकैपटक खाली गरी फार्म वा खोरको सम्पूर्ण भित्री भाग तथा उपकरणहरूको केही दिनका लागि खाली रहन दिनु रोकन सकिन्छ।

। यसो गर्दा एउटा समूहको पन्छीबाट अर्को समूहमा रोग सर्नबाट प्रभावकारी रूपमा अमूल्य सहयोग गर्न सक्ने हुँदा सबै यस प्रति जिम्मेवार रहनु पर्दछ।

सन्दर्भ सामाग्री:

मानव तथा पशु स्वास्थ्यको लागि पन्छीपालन व्यवसायमा प्रभावकारी र जिम्मेवारीका साथ एण्टिबायोटिकको प्रयोग कसरी गर्ने ? २०२१. संयुक्त राष्ट्रसंघीय खाद्य तथा कृषि संगठनले

o Status of antimicrobial use in livestock sector in Nepal, Nabin Upadhyaya, Surendra Karki, Mandi Oli Ram Nandan Tiwari, Veterinary Standards and Drug Regulatory Laboratory, Kathmandu.

काठमाडौं, बैशाख १८, नेपालजस्तो कृषि प्रधान देशमा कृषिमा आधारित स्पष्ट र कार्यान्वयनयोग्य नीति आवश्यक रहेकोमा सरोकारवालाहरूले जोड दिएका छन्।

एसोसिएसन अफ एग्रीकल्चर टेक्नोलोजी इण्डस्ट्री नेपालले बिहीबार आयोजना गरेको 'कृषि उद्योग उत्पादन राष्ट्रिय नीति संवाद' कार्यक्रममा वक्ताहरूले कृषिलाई प्राथमिकतामा राख्दै उद्योगसँग जोडेर अघि बढाउनुपर्ने आवश्यकता औल्याएका हुन्। कार्यक्रममा प्रतिनिधिसभाअन्तर्गत सार्वजनिक लेखा समितिका सभापति भरतबहादुर खड्काले नीति निर्माण भए पनि त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसक्दा कृषि क्षेत्र अपेक्षित रूपमा अघि बढ्न नसकेको टिप्पणी गरे।

विगतमा खाद्यान्न निर्यात गर्ने अवस्थाबाट अहिले आयातमा निर्भर हुनुपरेको अवस्थाबारे गम्भीर समीक्षा आवश्यक रहेको उनको भनाइ थियो। वास्तविक किसानसम्म अनुदान नपुग्नु पनि कृषि विस्तारमा बाधक बनेको उनले उल्लेख गरे।

कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका सभापति अशोककुमार चौधरीले आयातमुखी कृषि प्रणालीकै कारण समस्या जटिल बन्दै गएको भन्दै यसबारे सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय र छलफल अगाडि बढाइने जानकारी दिए।

स्वदेशमै कृषि उद्यममार्फत जीविकोपार्जन गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै उहाँले कृषिमा प्रविधि भित्त्याएर उद्योगसँग जोड्ने नीति आवश्यक रहेको धारणा राखे।

सांसद गङ्गालक्ष्मी अवालले वातावरणमैत्री तथा प्राङ्गारिक कृषि प्रणाली विकासमा जोड दिँदै किसानप्रति हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन आवश्यक रहेको बताइन्। किसानलाई अन्नदाताको रूपमा उच्च सम्मान दिने सामाजिक सोच विकास गर्नुपर्ने उनको भनाइ थियो।

कानून, न्याय तथा मानवअधिकार समितिका सदस्य सांसद मदनकृष्ण श्रेष्ठले नेपालमा करिब ६२ प्रतिशत जनसङ्ख्या कृषिमा निर्भर रहेकाले कृषि नीति तथा कानून निर्माणमा विशेष प्राथमिकता दिनुपर्ने बताए। उनले कृषि क्षेत्र नै सबैभन्दा सम्भावनायुक्त क्षेत्र भएको उल्लेख गरे।

सांसद गीता लिड्नेनेले कृषि क्षेत्रमा देखिएका संरचनात्मक समस्या समाधानका लागि नीतिगत पहल आवश्यक रहेको भन्दै त्यसका लागि आफूले पहल गर्ने प्रतिबद्धता जनाइन्। कार्यक्रमका आयोजक तथा एसोसिएसन अफ एग्रीकल्चर टेक्नोलोजी इण्डस्ट्री नेपालका अध्यक्ष खोजराज कटुवालले कृषि नीति उत्पादनमुखी र उद्योगमैत्री हुनुपर्नेमा जोड दिए। कृषिमा आधुनिकीकरण र यान्त्रिकीकरणको नाममा वर्षौंदेखि उपकरण वितरण हुँदै आए पनि देशभित्रै कृषि औजार उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना हुन नसक्नु दुःखद् भएको उनको भनाइ थियो।

“नीति निर्माण गर्दा उत्पादन, प्रशोधन र बजारलाई एकीकृत रूपमा जोड्ने दृष्टिकोण आवश्यक छ,” उनले भने, “त्यसका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने र स्वदेशी उद्योगको संरक्षण गर्ने खालका नीतिहरू अपरिहार्य छन्।”

भापामा कृषिजन्य पानी व्यवस्थापन अन्तर्राष्ट्रिय तालिम सम्पन्न

काठमाडौं, वैशाख ९, कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय अन्तर्गत अनुसन्धान तथा प्रसार निर्देशनालय, रामपुर, चितवनको आयोजनामा ९ देखि १२ वैशाखसम्म सञ्चालन भएको उक्त तालिम मेचीनगर (१४, दुहागढीस्थित नेपाल बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि. (एन.एम.सी.) एग्रो फार्ममा सम्पन्न भएको हो।

एड्लेड यूनिभर्सिटी, अष्ट्रेलियाको सहकार्य तथा क्रफोर्ड फण्ड इन्सिस्टिभको सहयोगमा आयोजित कार्यक्रममा प्रा.डा. सन्तोष मरहट्टाले मुख्य सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्नुभएको थियो भने अनुसन्धान तथा प्रसार निर्देशक प्रा. डा. निराजन भट्टराईले कार्यक्रम संयोजन गर्नुभएको थियो।

तालिममा भापा, मोरङ र सुनसरी जिल्लाका कृषि ज्ञान केन्द्र तथा राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण परियोजनामा कार्यरत कृषि प्राविधिक/अधिकृतहरू, साथै नेपाल, भारत र बंगलादेशका विश्वविद्यालयहरूमा बाली, माटो विज्ञान तथा कृषि इन्जिनियरिङ विषय अध्यापन गर्ने प्राध्यापकहरू गरी २४ जनाको सहभागिता रहेको थियो। अन्तरदेशीय सहभागिताले ज्ञान, अनुभव र अभ्यासको आदान(प्रदानलाई थप सुदृढ बनाएको सहभागीहरूले बताएका छन्।

वैश्विक सन्दर्भमा पानी व्यवस्थापनको आवश्यकता विश्वव्यापी रूपमा कुल ताजा पानीको भण्डै ७० प्रतिशत हिस्सा कृषि क्षेत्रमा मात्र प्रयोग हुने गरेको छ। सन् २०५० सम्म विश्वको जनसंख्या करिब १० अर्ब पुग्ने अनुमान गरिँदा सीमित जलस्रोतका बीच खाद्य उत्पादन उल्लेखनीय रूपमा बढाउनुपर्ने चुनौती भन्ने जटिल बन्दै गएको छ। यस्तो अवस्थामा दिगो जल व्यवस्थापन, जल सुरक्षा र जलवायु अनुकूल कृषि प्रणाली विकास अपरिहार्य भएको तालिममा जोड दिएका थिए।

मुख्य विषयवस्तु र अभ्यासमुखी सिकाई

तालिममा कृषिजन्य पानी व्यवस्थापनका सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक पक्षहरू समेटिएका थिए। दिगो जल व्यवस्थापनका आधुनिक विधिहरू (प्रेसिजन कृषि, जी आइ एस), पानी उपयोग दक्षता बढाउने उपकरण तथा

प्रविधिहरू, वर्षा पानी संकलन, सिँचाई योजना तथा समय तालिका निर्माण, तथा पानी व्यवस्थापनका आधारभूत गणनात्मक विधिहरूमा विशेष जोड दिइएको थियो। त्यसैगरी जल सुरक्षा, जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलन, तथा दिगो जल व्यवस्थापनका आर्थिक प्रभाव (लागत(लाभ विश्लेषण) सम्बन्धी विषयहरूमा पनि सहभागीहरूलाई प्रशिक्षण प्रदान गरिएको थियो।

सहभागीहरूले अर्थमितीय तथा तथ्याडकीय उपकरणहरूको प्रयोगमा फर्त जल व्यवस्थापनसम्बन्धी निर्णय प्रक्रिया कसरी सुदृढ गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा समेत ज्ञान आर्जन गरेका थिए।

विश्वव्यापी नीति र रणनीतिसँग जोड तालिममा विश्वव्यापी नीति एजेण्डाहरू(जस्तै संयुक्त राष्ट्रसंघको जल तथा सरसफाई रणनीति, तथा विश्व बैंकको हालै सार्वजनिक नरिस एण्ड फ्लरिश प्रतिवेदनका सन्दर्भमा कृषि जल व्यवस्थापनका चुनौती र समाधानबारे विस्तृत छलफल गरिएको थियो।

यी नीतिहरूले जल सुरक्षा सुदृढीकरण, जलवायु सहनशीलता वृद्धि, सिँचाई प्रणाली आधुनिकीकरण, तथा जल उपयोग दक्षता अभिवृद्धिमा जोड दिएको उल्लेख गरिएको थियो। विशेषगरी, दक्षिण एशियाका लागि प्रणालीगत दृष्टिकोण अपनाउनुपर्ने आवश्यकता औल्याइएको थियो।

फिल्ड अभ्यास र प्रविधिमैत्री सिकाई तालिमको विशेष आकर्षणका रूपमा फिल्ड(आधारित अभ्यासहरू रहेका थिए, जसमा सहभागीहरूले सिँचाई प्रणालीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन, पानीको बहाव तथा स्तर मापन, थोपा सिँचाई प्रणालीको समानता परीक्षण, तथा सस्तो र स्थानीय रूपमा उपलब्ध उपकरण प्रयोग गरी पानी व्यवस्थापनका उपायहरू सिकेका थिए। य

डा. शरण पाण्डे डीडीसीको महाप्रबन्धक

काठमाडौं, वैशाख १७ कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सहसचिव डा. शरण पाण्डे दुग्ध विकास संस्थान (डीडीसी) को महाप्रबन्धक पदमा नियुक्त भएका छन्।

डा. पाण्डेले बागमती, मधेश र कोशी प्रदेशमा प्रदेश सचिवका रूपमा सफल नेतृत्व प्रदान गर्दै कृषि तथा पशुपन्छी विकासका कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरेका थिए। त्यसपछि संघीय कृषि मन्त्रालयमा सहसचिवको जिम्मेवारी सम्हाल्दै उनले नीतिगत सुधार, किसानमुखी कार्यक्रम तथा प्रविधिमा आधारित कृषि प्रणाली विकासमा महत्वपूर्ण योगदान दिएका छन्।

नवनियुक्त महाप्रबन्धक पाण्डेले दुग्ध क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गर्ने स्पष्ट प्रतिवद्धता व्यक्त गरेका छन्। उनले लामो समयदेखि बाँकी रहेको दुग्ध किसानको भुक्तानी छिट्टै गर्ने विषयलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्ने बताएका छन्। “किसानको श्रमको उचित मूल्य समयमै सुनिश्चित गर्नु हाम्रो पहिलो दायित्व हो,” उनले भने।

उनले डीडीसीलाई अभि प्रभावकारी, प्रतिस्पर्धी र किसानमैत्री संस्थाका रूपमा विकास गर्ने लक्ष्यसहित दुग्ध उत्पादन, संकलन, प्रशोधन र वितरण प्रणालीलाई आधुनिक प्रविधिसँग जोड्ने योजना अधि सारेका छन्।

डा. पाण्डेको नियुक्तिसँगै दुग्ध क्षेत्रका सरोकारवालाहरूले संस्थागत सुधार, बजार विस्तार र किसानको आय वृद्धि हुने अपेक्षा गरेका छन्। विशेषगरी भुक्तानी व्यवस्थापनमा सुधार आएमा किसानको मनोबल बढ्ने र उत्पादनमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने विश्वास व्यक्त गरिएको छ।

गाईभैंसीमा लाग्ने थुनेलो रोगको संक्रमण र त्यसका राकथाम (Mastitis)

अजिरमान डंगोल

थुनेलो रोग दूध दिने पशुहरुको दूध र थुनमा लाग्ने रोग हो। यो रोग लागेको अवस्था डेरी दूध दिने गाई-भैंसीहरुले साविक भन्दा कम दूध दिने देखि लिएर दूध नै बन्द हुने अवस्था आउँछ। खासगरि बढी दूध दिने दुधालु गाई(भैंसी विदेशी जातका पशुहरुमा यो रोगको संक्रमण बढी हुन्छ। यो रोग लागे कम दूध उत्पादन देखि बन्द हुने अवस्थासम्म हुने भएकोले पशुपालन व्यवसायमा यो रोगको ठूलो आर्थिक महत्व राख्छ।

कुन पशुले कति दूध दिन्छ भन्ने कुरा यस पशुको गुण र दूध दिँदै आएको क्षमतामा आधारित हुन्छ। विदेशी जातका गाईले बढी दूध दिन्छन् भने नेपालका स्थानीय जातका गाईले कम मात्रमा दूध दिएका हुन्छन्। तर यो दुई थरीको दूधमा भने पौष्टिकको मात्रा फरक हुन्छन्। स्थानीय गाईको दूधमा पटक फरक सन्तोष जनक स्वादिलो हुन्छ भने बढी दूध दिने विदेशी जातको दूधमा कम मात्रमा स्वादको कमी हुन्छ।

नेपाल र नेपाली पशुपालक कृषकहरुको परिवेशमा विदेशी र स्थानीय जातका गाईहरुको बीचमा सम्मिश्रण गराई गाई पाल्ने उपयुक्त हुन्छ र सोही अनुसार गाउँघरदेखि लिएर ठूलो डेरी फार्महरुमा व्यवसायिक प्रचलन भइसकेको छ। विदेशी जात र स्वयं जातले हाई क्रसबाट निस्केका

(Corom hr) भनिन्छ। यी गाईहरुमा विदेशी जातका वंशका गुण र स्थानीय जातका गाईको वंशका गुण हुने भएकोले

यी गाईबाट हुने दूधको उत्पादन क्षमता पनि स्थानीयको भन्दा बढी र विदेशी जातका भन्दा कम हुन्छन्। यी गाई यदि उन्नत जातका वंशका गुण भयो भने बढी दूध उत्पादन हुन्छ भने कम गुण भयो भने दूध पनि सोही अनुसार कम उत्पादन हुन्छ। असर पुगेको खण्डमा जितिसुकै बढी दूध दिने गाईले पनि दूध कम दिने गर्छन्। दूध कम दिने, बन्द हुनुको मूल कारण दूध बन्ने (डक्ट) र दूध जम्मा हुने भाग (क(वचथ वलम ऋवक्त) र पूर्ण गर्न नसकिने अवस्था हुनु, उत्पादन कम हुने दूध उत्पादन शुरुमा रोग पत्ता लगाई उपचार नगरेको खण्डमा भित्री भाग पूर्ण रूपले विग्रेको हुनसक्छ र दूध उत्पादन पूर्ण रूपले बन्द हुनसक्छ। दुहुनो गाई-भैंसीले दूध दुहने प्रक्रिया शुरु हुन्छ र नजानीकन गल्ती हुन गएको बेलामा आवश्यक

प्रकोप शुरु हुनसक्छ। घाँस दाना नखाएको खण्डमा थुनेलो रोगको देखिनसम्मको समयमा बढी बाउने भएकोले त्यस समयमा थुनेलोको प्रकोप बढी भएको पाइन्छ। दुहिने बेलामा कमलो भाग सक्रिय सक्रिय भएकोले थुनेलो रोगको प्रकोप बढेको हुन सक्छ। गाई अथवा भैंसीले पहिलो पटक प्रथम बेतमा बढी मात्रामा थुनेलो रोगको प्रकोप देखिएको छ। यो कुरा कृषकहरुको अनुभवाट पनि पुष्टी भएको छ। यसको कारण अन्य नभई मानविय त्रुटिको कारण हुनसक्छ। किनभने आफैमा जन्मजात रोग भएको हुँदैन। रोग बोकेर आएको भए पनि हराइसकेपछि मात्र होइन पहिले नै लक्षणहरु देखाउनु पर्छ। परिस्थिति र अवस्था छोडेर मूलत मानवीय कारण हुन सक्छ। कुनै

पनि पाडी जन्मेदेखिनै वयस्कसम्म आफ्नो शरीर र शरीरका भागहरु पूर्ण रूपले विकसित भैसकेका हुन्छन्। खासगरी पाठेघर र दूध ग्रन्थी पनि पूर्णरूपले विकास भैसकेको हुन्छ। समय अनुसार गर्भधारण गरि पाठेघरभित्र पनि पूर्ण रूपले हर्काइसकेका हुन्छन्। यस्तो अवस्थासम्ममा पाडापाडीको पेटभित्रको बच्चादानी फुलिसकेको र उनीहरुको मगजमा अवस्थित पिच्युटरी ग्रन्थीको अगाडी पट्टीको भागले उत्पादन गरिएको प्रेक्टिन भन्ने हर्मोनको असरले गर्दा दूध ग्रन्थीमा दूध उत्पादन गरि दूध ग्रन्थी सिस्टर्न भन्ने भागमा दूध जम्मा भई रहेको हुन्छ। यी अवस्थाका क्षणहरु पेट फुलेको र दूध ग्रन्थीको आकारको साइज सानो बन्न सक्छ। यो अवस्थामा दुःख कष्ट पेट बोकेकी पाडी बाच्छीले अनुभव गरिरहेकै हुन्छन्।

सामग्री पूरा भएपछि पाडी वा बाच्छीले साधारण तरिकाले व्याउँछन्। आफ्नो पेटमा अभिन्न अंगको रूपमा हर्काइसकेका आफ्ना शरीरबाट बाहिर निस्काशन पछि सम्भव स्याहार सुसार गर्छन् र यसैको शिलशिलामा आफ्नै दूध ग्रन्थीमा उत्पादन गरि सिस्टर्नको भागमा संचित गरि राखेको दूध थुनको माध्यमबाट आफ्ना बच्चालाई दूध पिलाय पेटमा हुँदै आएको बच्चा सुखी नयाँ संसारको प्रक्षेपण गरि आफ्नै आमाको मायाको छहारीमा बसी आफ्नै आमाको थुन चुस्दै गर्दा हुने नै भयो।

आफ्नै थुन चुसेर दूध पिलाउदै गर्दाको क्षणमा माउ आनन्द र सुखी हुने नै भयो, यो अंगमा मगजको पिच्युटरी ग्रन्थी भन्ने अंगबाट पर प्रोटीन हर्मोन उत्पादन हुने भएकोले दूध ग्रन्थीबाट कम दूध उत्पादन पनि निरन्तर नै हुने हुन्छ।

भखर जन्मिएको बच्चाले एकैचोटी दूध खान सक्दैन र बाँकी दूध मानिसले दुहिसकेपछि पहिलो चोटि दुहिने दूधलाई दूध (Colostrum) भनिन्छ। यो दूध खैरो रंगको हुन्छ। दूधमा पूरा मात्रामा पौष्टिक र कतै फोस्फोरस, भिटाभिन र खनिज पदार्थहरु मौजूद हुन्छन् भरखर जन्मेको जरूरी छ किनभने यो दूधमा माउको जिउमा भएका रोगसित लड्न सक्ने क्षमता हुन्छन् र बच्चा बाहिरी रोगको आक्रमण सुरक्षित हुन्छ।

पहिलो पटक गाई-भैंसीको थुनमा थुनेलो

हुने शुरु हुन्छ । सकेसम्म सावधानी अपनाउनु पर्छ नै । तैपनि ती गाई वा भैसीको दूधको भाग नरम र संवेदनशील भएको हुनाले कुनै प्रकारको बल मिचाईका हरकत पर्नु दिनु हुँदैन । थुनलाई बेसरी दूध भित्रको दूध ग्रन्थी सुख्खा नरम मांसपेशीका भाग हुन्छन् । दुहिने र पिट्ने गर्दा चोट उत्पन्न हुनसक्छ । चोटपटकले गर्दा दूध ग्रन्थी सुनिन सक्छ । फलस्वरूप त्यो फुलेको दुखेको र दूध घट्नेसम्म भई थुनेला लक्षण देखा पर्न सक्छ । रोगबाट बचाउनको लागि निम्नलिखित तरिकाबाट हुने प्रयास गर्नु पर्दछ ।

१. थुनलाई दाहिने हातले माथि अर्थात र घेरादेखि विस्तारै दूध दुहुनु पर्छ ।
२. थुनलाई राखी सुमसुम्याउँदै मायाको भावना देखाई फकाउदै दुहुनु पर्छ ।
३. सकेसम्म एउटै व्यक्तिले दुहुने गर्नु ।
४. शान्त लाग्ने वातावरणमा दुहुनु पर्छ ।
२. पिट्ने हप्काउने र बलजपती गरेर दुहुनु हुँदैन ।
६. दुहुने बेलामा त्रास देखाई दुहुने गर्नु हुँदैन ।

विभिन्न हानीकारक तत्वहरूलाई निम्नलिखित स्थिरकरण गर्न सकिन्छ ।

- क) सुक्ष्म जीव
- ख) किटाणु
- ग) एलर्जी
- घ) भाइरस
- च) सी

४. सुक्ष्म जीवको संकमण (कभअयलम) बचथ : अचय प्लाभअतप्यलक)

अर्गानिज्म

आफ्ने शरीरसँग मेल नखाने कुनै पनि वस्तु वा चीजहरू शरीरको सम्पर्कमा भयो भने एलर्जीको क्षण देखाउँछ । मेल नखाने वस्तुहरू संसारमा पाइने कुनै पनि चीज हुनसक्छ जस्तै:

साबुने कपडाहरूमा पाइने ग्याँसहरू पृथ्वीमा पाइने रसायन र यौगिक वस्तु (अफउयगलम) हुनसक्छ । हानीकारक पदार्थसँग पत्ता लगाउन नसकेपनि शरीरमा लक्षणहरू भने अवश्य देखापरि थुनेलोको अवस्थामा देखिने, चिलाउने पानीको फोका निस्कने, यस प्रकार घाउ हुने, सुनिने, दुखाइको महशुस हुने, हुन नदिने, दूध उत्पादन कम हुने खान नरुचाउने, जलेको महशुस हुने इत्यादि, उपचारको सिलसिलामा एलर्जी हुने औषधि (Ave Allergic or Armhatarin Drug) प्रयोग गर्न सकिन्छ । फेनिमिन मालियट सुइको रूपमा बजारमा पाइन्छ ।

एन्टीवायोटिक औषधि दिनु आवश्यक छैन ।

२. पहिलोपटक (त्वचकव पुन र कपडामा पटक-पटक लागेका हुन्छन् यस्ता पटक(पटक देखिने र नदेखिने अवस्थाहरू हुन्छन् । देखिने किसिमले पटक(पटक लाग्ने अवस्था जंगलमा गाई, भैसी चराउन लैजाँदा कालो दादमा आफ्नै दूध दिएर दूध पिउँदा खेरी पनि थुन पटक-पटक लागेको हुनसक्छ । नदेखिने पुन र देखिने चोटपटक लाग्न सक्ने अवस्था भनेको मालिक वा कामदारले गलत तरिकाबाट दुहुँदाखेरि हुन्छ । पटक(पटक लाग्ने गाई-भैसी पशुहरूका मूल कारण पनि यही हुन् । पशुलाई समातेर रबर जस्तै हुँदा थुनेलो भित्रका ग्रन्थी र नरम मासु पातलिने र भाषिने हुन्छ । त्यसबेला गर्छन् नै पछि गएर थुन सुनिने, रातो हुने र बढी दुख्ने आफ्नो थुनेलोको कारणले बानी नपरेकाले उठेर भाग्ने पटक-पटक लाग्ने डर प्रयास गर्न सक्छन् । त्यसमा पनि हुन्छ । रोगको अवस्था साधारण देखि लिएर जटिलसम्म पनि हुन सक्छ । जटिल अवस्थाको थुनेलोको उपचार पश्चात कति दूध दिन्छ भन्न सकिदैन ।

उपचारको क्रममा दुखाई कम गर्ने (एवप्लतबच) औषधी सुईको रूपमा लगाई उपचार गर्न सकिन्छ साथसाथै थुनेलोको अवस्थामा छ भने खालो पानीमा कपडा भिजाई छोपिदिने, यदि खालो अवस्थामा छ भने बरफ पानीमा कपडा भिजाई कुना कन्दरामा किनो दिनु पर्छ ।

बाहिरी भाग छालामा काटेको घाउ छैन भने एन्टिवायोटिक औषधि लगाउन आवश्यक छैन । पहिलो पटक एलर्जीका कारणले थुनेलो भएको छ भने एन्टिवायोटिक प्रयोग गर्न आवश्यक छैन । र स्तरअनुसार औषधी प्रयोग गरी उपचार गरे पुग्छ । गाउँघरको परिस्थिति र अन्य नभएको पशु प्राविधिकहरूबाट साधरण रोगको उपचारको सिलसिलामा एन्टिवायोटिक प्रमुख औषधी प्रयोग गरिने पाइएको छ । भि एन्टिवायोटिक प्रयोग गरिएको अवस्थामा दूध सेवन गर्न उचित हुँदैन ।

९. सूक्ष्म जीव बअचभ राखिने साना जीवहरूको आक्रमणबाट थुनेलो रोगको सबैभन्दा बढी हुन् यी रोग लागेको छ भने एन्टिवायोटिक प्रयोग गरी उपचार गर्न जरुरी हुन्छ । सुक्ष्म जीवाणुहरूको आक्रमणबाट पुन: रोग हुनेमा निम्न लिखित ४ परिकारको सुक्ष्म जीव वर्गीकरण गर्न सकिन्छ ।

(१) किटाणु (खवअतभचष्व) मानव शरीर र पशुपन्छीको शरीरमा रोग ल्याइदिने, दुधालु गाई-भैसीमा पुन रोग रोगल्याई दिन्छ । थुन र कल्चौडामा रहेको दूधमा बढी मात्रामा प्रोटीन हुने र स्वभित्री र तन्तुहरू नरम हुने भएकोले किटहरू स्वफुर्त हुर्कन र तिनीहरूको संख्या बढ्न उचित स्थान बनेको हुन्छ । तसर्थ एक पटक थुनमा प्रवेश गरि कोषमा पुग्न सक्छ भने आफ्नो स्थापित गर्छन् र फलस्वरूप थुनेलो रोगको प्रकोप थुनेलो रोग ल्याउने खालका धेरै प्रकारका हुन्छन् ।

ती मध्ये निम्न लिखित नामहरू स्टाइलोकोकस Staphylococ, स्टेरियम (Corynebact, माइकोप्रमा (:थअय(उबिकब), सन्टोस्पाइरा कोलाई (coll-Lajpat capita, s]l;of-d_ इन्टेरोण्याक्टेरियम -End), माइण्डस्टेरियम - Mycobacterium_ पूरे (Pasteurella) + -Pseudomonas_, günBreadla) आदि छन् ।

(२) भाइरसका अन्य भाइरस भनिन्छ र ती भाइरसले पनि थुन र कल्चौडाभित्र पस्न पायो भने थुने रोग निम्त्याई दिन्छ । उपचारको क्रममा भाइरसलाई मार्ने हेतुले एन्टिवायोटिक प्रयोग गर्नु आवश्यक छैन । तर कुनै प्रकारको माध्यमबाट किटाणु पस्न सक्ने भए एन्टिवायोटिक प्रयोग गर्नु उचित हुन्छ । लक्षण अनुसार अन्य औषधी प्रयोग गर्नु रोग र अन्य भाइरस रोगबाट थुने हुने गर्दछ ।

(३) सो रोगका कारणहरू मध्ये यी पनि एक प्रकारको कारक तत्व हुन् । साधारण रोगमा हुनसक्छ भन्ने शंका गर्न सकिदैन । धेरै दिनसम्म एन्टिवायोटिक र अन्य औषधि प्रयोग गरी उपचारमा निको नहुनुमा कारण थुनी हुनसक्छ एन्टिवायोटिक र आवश्यक जाँच गरी हुसीको कारण पत्ता लगाई उपचार गर्नुपर्छ ।

केही हुसी काजी नाम यस प्रकारका हुन्छ । अफउचकवउवलमषाक ऋवलमष्वमतभ आदि यीबाट थुनेलो रोग लागेको बखतमा जीप गरि आवश्यक औषधि प्रयोग गरि उपचार गर्नु पर्छ भने संकमण हुन नदिन गाई(भैसीहरूलाई हुसी परेका (उसेक) मकै, गुडी, फल दिनु हुँदैन । गोविसी परेको, ओसिलो ठाउँ हुनु हुँदैन ।

४) दोस्रो सुक्ष्म 'जीवले आक्रमण (कभअ(यलमबचथ पक्ष संधारण चोटपटकका कारण थुनेलो भएको अवस्थालाई देखाई गरेमा र

आवश्यक उपचार गर्न ढिलो भएको अवस्थामा धेरै दिन रहेमा यस थुनेलो भएको बाहिरबाट अन्य सूक्ष्म जीव प्रवेश गरि देखे सूक्ष्मजीवको आक्रमण भई जटिल प्रकारको थुनेलो हुनसक्छ।

यसबाट बच्नको लागि शुरुमा नै लक्षण अनुसारको उपचार गर्ने, दुषित र फोहोर आवश्यक परेमा एन्टिबायोटिक प्रयोग गर्नु पर्ने हुन्छ।

रोग:

थुनेलो रोग २ आमा भेटाउन सकिन्छ। रोग नदेखिने (Sub-clinical) र लक्षण देखिने (Clinical) मा भए प्रयोग गर्न दुवै अवस्थाको थुनेलो रोग लागेमा घटाउँछ। देखिने लक्षणहरु यस प्रकारका छन्।

१. दुहनो गाई-भैसीले दुखाई महसुस गर्नु
२. थुनेलोमा फोको हुन सक्छ।
३. फोको देखेको अवस्थामा घाँसपात पनि कम खाने गर्छ।

कारक तत्व पत्ता लगाई सोही अनुसार उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्छ र योग्य र अनुभवी पशु चिकित्सकको रेखदेखमा उपचार गराउनु पर्दछ। उचित र आवश्यक ढंगबाट उपचार विधि अपनाएन भने रोग जटिल भई दूध नै बन्द हुने अवस्था आउन सक्छ। दूध गाई(भैसी) पालन गर्नुको मूल उद्देश्य नै दूध उत्पादन गरि आमदानी गर्नु हो, दूध उत्पादन र हुने थुन नै मूल स्थान र द्वार भएकोले यी अंगलाई स्वस्थ बनाउन पर्छ।

चोटपटकको कारणले थुनेलो भएको र बाहिरी भागमा कुनै किसिमको घाउ खटिरा छैन भने उपचारको क्रममा एन्टिबायोटिक औषधि प्रयोग गर्नु पर्दैन। थुन र कल्चोडा सुनिएको भएको अवस्थामा चिसो (वरफ) सफा कपडा भिजाई सेकी दिनु पर्छ। यदि पुन र कपडा थुनेलोको अवस्थामा सेकी दिनुपर्छ। ती दुवै अवस्थामा हल्का मालिस गर्नु उचित हुन्छ।

किटाणुका कारणले थुनेलो भएको छ भने एन्टिबायोटिक प्रयोग गरी उपचार गर्नु पर्छ। पशुपन्थीहरुमा किटाणुका कारणले अन्य रोग लागेमा एन्टिबायोटिक औषधि सुई र मलम लगाएर उपचार गरिन्छ भने थुने रोगको अवस्थामा यी विधिबाट उपचार गर्न प्रभावकारी हुँदैन। एन्टिबायोटिक औषधी कना र कुनामा मलम पुग्दैन। तसर्थ थुनेलो रोगको उपचार गर्दा जुन थुने रोग लागेको छ त्यस ठाउँमै एन्टिबायोटिक नसाबाट पठाउनु पर्छ।

उपचारको क्रममा अर्को महत्वपूर्ण विभिन्न प्रकारका किटाणुहरुलाई एउटै प्रकारको एन्टिबायोटिकले ठिक गर्छ भन्ने हुँदैन। कुन एन्टिबायोटिक प्रयोग गर्दा रोग ठिक हुन्छ भन्ने पत्ता लगाउनको लागि दूध र विभिन्न प्रकारको एन्टिबायोटिकको जाँच गर्नु पर्छ। जुन प्रविधिलाई खोजीमा कल्चर एण्ड टिभीटेड गतिगचभ बलम क्लष्टख थुनेलो उपचार गर्नु पूर्व यो विधि अवश्य सफल हुन्छ र यसबाट क छिटोभन्दा छिटो रोग निको हुन्छ।

रोगका विधि:

१. गोठमा पिसाव गोबर अथवा पानीबाट ओसिलो र ढिलो जमेको हुनु हुँदैन।
२. ईसिन टुप्पोले भुईमा भएका फोहर गोबरसँग सम्पर्कमा हुनु हुँदैन।
३. गाईलाई एन्टिबायोटिक दिईसकेपछि आवश्यक अनुसार सरसफाई र निसंक्रमणबाट बचाउनु पर्दछ।
४. थुने अवधिभर गाईलाई उभ्याउने पर्छ।
५. एउटै व्यक्तिले दुहुने गरेमा गाईलाई मानसिक तनाव र असजिलो अनुभव हुँदैन। अवश्यक र अपरिचित हुनुहुँदैन।

६. माथी उल्लेख भए जस्तै माथीबाट तल दुबैसम्म निचोर्दै दुहुनु पर्छ।

रोगविरुद्ध नियमित रूपले हेरचाह गर्नु पर्दछ। ७. भाइरस रोगबाट बचाउनको लागि खोरेत रोग र अन्य रोगबाट बचाउनु पर्दछ। भैसीलाई दुहुनु विशेष पहिलो चोटी उगाई सावधानी र ध्यान दिनु पर्छ। गाई भैसीहरुलाई जुन तरिकाबाट धेरै पटक खाइसकेर गरि दुहिन्छ।

त्यसरी नै पहिले चोटी गाई(भैसीलाई) दुहुनु हुँदैन किनभने थुनको भित्री भाग नरम र कलिलो हुने भएकोले साथै पहिले पटक दूध उत्पादन भईरहेको अवस्था भएकोले यहाँ कुनै किसिमको चोटपटक लाग्न दिनु हुँदैन। ९. गाई र भैसीलाई दुहुने प्रक्रिया शुरु गर्नु अगाडि यिनका पाडा(पाडीबाट) दूध चुस्न लगाएमा माउबाट गरिने दुध उत्पादनमा केही वृद्धि हुन्छ। आफ्ना बच्चाले दुध चुसी रहने बेलामा माउबाट बढी माया हुनेहुँदा माउलाई गुदगुदी लाग्ने भएकोले मगजकोटरी ग्रन्थीको आदीको भागबाट निस्कने प्रोटीन हर्मोन (Proact Namane) को कारणले दूध उत्पादन वृद्धि हुन्छ।

व्यवसायिक तरकारी कृषक, महिलालाई पुरस्कार

जीवन सेजुवाल

मुगु, बैशाख ८, मुगुम कार्मारोड गाउँपालिका-९, मा व्यवसायिक तरकारी खेती गर्दै आएका महिलाहरुलाई पुरस्कृत गरिएको छ।

मुगुम कार्मारोड गाउँपालिका-९, अन्तर्गत तीन वस्तीमा २०७८ देखि छा-याँ नेपालद्वारा महिला सशक्तिकरणका लागि जीविकोपार्जन कार्यक्रम सञ्चालन भएपछि मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेती शुरु गरिएको थियो। उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत व्यवसायिक तरकारी खेतीमा संलग्न महिलामध्ये उत्कृष्ट प्रदर्शन गर्ने चारजनालाई पुरस्कृत गरिएको हो।

कार्मारोड महिला कृषि सहकारी संस्थामा आवद्ध ८६ जना महिलाहरु हाल व्यवसायिक तरकारी खेतीमा सक्रिय रहेका छन्। 'छा(याँ) नेपालले तालिम, कृषि औजार, विउविजन तथा प्लास्टिक टनेल उपलब्ध गराएपछि उनीहरुले मौसमी तथा वेमौसमी तरकारी खेतीमार्फत राम्रो आमदानी गर्न थालेका हुन्। उत्कृष्ट आमदानी गर्ने चार जना महिलालाई नगद तथा प्रमाणपत्रसहित सम्मान गरिएको सस्थाका जीविकोपार्जन

विज्ञ लोकेन्द्र रावलले जानकारी दिए।

रावलका अनुसार प्रतियोगितामा कमला बहुवाल प्रथम, नन्दा देवी रोकाया द्वितीय, जिरकला रोकाया तृतीय र बाँचुमता बुढा सान्त्वना पुरस्कार हासिल गरेका थिए। उनीहरुलाई क्रमशः २० हजार, १५ हजार, १२ हजार र ८ हजार रुपैयाँ नगदसहित प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको थियो।

प्रथम पुरस्कार प्राप्त कमला बहुवालले व्यवसायिक तरकारी खेतीबाट मौसमी उत्पादनबाट वार्षिक करिब १ लाख रुपैयाँ र वेमौसमी तरकारीबाट यस वर्ष ६० हजार रुपैयाँ आमदानी भएको बताइन्। घरखर्चदेखि बालबालिकाको पढाइसमेत यही व्यवसायबाट चलेको छ। उनले भनिन् पुरस्कारले थप हौसला मिलेको छ।

छायल, चिमात र पापु गाउँका सहकारीमा आवद्ध महिलाहरुले उत्पादन गरेका तरकारीहरुको बजार छायल बजार, सहकारीको कोशेली घर, आवासीय विद्यालय ताखा, मागी र मह गाउँमा रहेको छ। बजारको खास समस्या नभएकाले महिलाहरु व्यवसायिक तरकारी खेतीतर्फ आकर्षित भएको सहभागीहरुले बताएका छन्।

राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्यको शुभारम्भ

धनबहादुर मगर

काठमाडौं वैशाख २, नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तर्गत राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले “अर्थतन्त्र मापनको लागि आर्थिक गणना” भन्ने मूल नाराका साथ देशको समग्र आर्थिक अवस्थाको तथ्याङ्कीय माध्यमबाट यथार्थ चित्र प्राप्त गर्न मिति २०८२ चैत्र १ गतेदेखि २०८३ असार मसान्तसम्म जिल्लास्तरमा जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालय स्थापना गरी देशभर दोस्रो राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ सम्पन्न गर्ने गर्न वैशाख २ गते पत्रकार गरि स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्यको शुभारम्भ कार्य सार्वजनिक गरेको छ।

। केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले गणनाबाट प्राप्त विवरणको आधारमा आव २०८३/८४ को शुरू देखि नै तथ्याङ्क प्रशोधन, विश्लेषण गरी यसका नतिजाहरू क्रमशः सार्वजनिक गरिने जनाएको छ।

राष्ट्रिय आर्थिक गणनाबाट उद्योग, व्यापार, सेवा क्षेत्र, निजी व्यवसाय, सहकारी तथा सार्वजनिक संस्थानहरूको संख्या, भौगोलिक वितरण, रोजगारी, उत्पादन र सेवा प्रवाहसम्बन्धी विवरण संकलन गर्ने मुख्य उद्देश्य लिइएको छ। यसका अतिरिक्त गणनाको आधारमा देशको कुल गार्हस्थ उत्पादन जिडिपिको अनुमानहरू सुदृढीकरण गर्ने, राष्ट्रिय लेखाका आधार वर्ष परिवर्तन गर्न आवश्यक तथ्याङ्क उत्पादन गर्ने र सरकारले तय गर्ने नीति निर्माण र योजना तर्जुमा गर्न तथा नीति मार्फत लिएका लक्ष्यहरूको मापनमा सहयोग गर्ने उद्देश्य समेत राखिएका छन्।

आर्थिक तथ्याङ्कलाई संस्थागत रूपमा मजबुत आधार निर्माणमा यस गणनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ। त्यसैगरी, राज्यले तय गर्ने अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन आर्थिक योजना, लगानी प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा अति आवश्यक विवरण प्राप्त गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। यस गणनालाई देशको आर्थिक तथ्याङ्कको विश्वसनीय पद्धति विकासको आधारस्तम्भको रूपमा लिइएको छ भने अन्तर-निकाय तथ्याङ्कीय समन्वय

राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२

स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्यको शुभारम्भ

निर्माणको आधारहरू समेत तय गर्ने विश्वास लिइएको छ।

गणनामा समेटिने विषयक्षेत्रहरू:

देशको अर्थतन्त्रको आकार तय गर्ने प्रयोजनकालागि समग्र आर्थिक क्रियाकलापहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार २१ भागमा विभाजन गरी ती क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको योगदान मापन हुँदै आएको छ। यस राष्ट्रिय आर्थिक गणनामा ती २१ वटा वर्गीकरण मध्ये विभिन्न १८ वटा क्षेत्रको आधारभूत विवरण संकलन गरिने छ।

देशभर रहेका दर्ता भएका र नभएका ठूला वा साना व्यापार/प्रतिष्ठान, रोजगारीका हिसाबले धेरै रोजगारी दिएका हुन वा स्वरोजगारको लागि सञ्चालनमा रहेका, उद्योग, कलकारखाना, व्यापार(व्यवसाय, गैरसरकारी संघ(सस्था, सरकारी संस्थान, सरकारी वा निजी विद्यालय, अस्पताल आदि आर्थिक क्रियाकलाप सञ्चालन गरिरहेका एकाइमा यो गणना सञ्चालन गरिनेछ। तर, अन्तर्राष्ट्रिय कुटनीतिक नियोग, सार्वजनिक प्रशासन र नियमनकारी कार्य गर्ने सरकारी कार्यालय/निकाय, सुरक्षा निकायहरू, सामान्य घरायसी क्रियाकलाप गर्ने निकायलाई यस गणनामा समेटिने छैन।

समयतालिका:

यो गणना सम्पन्न गर्न २०८२ चैत्र १ देखि २०८३ असार मसान्तसम्म सञ्चालन हुने गरी ७७ जिल्लामा ८४ (चौरासी) ओटा जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालयहरू स्थापना गरिएका छन्।

मूल रूपमा ४४३३ जना तालिमप्राप्त गणक तथा सुपरिवेक्षकहरू स्थलगत तथ्याङ्क संकलनको लागि मिति २०८३ वैशाख २ गते देखि असार ७ गतेसम्म प्रतिष्ठान/व्यवसाय स्थल खटिदैछन्।

समन्वय, सहकार्य र प्रचारप्रसारका सम्बन्धमा गरिएका कार्यहरू:

(माननीय अर्थमन्त्रीबाट सार्वजनिक अपिलको भिडियो सन्देश प्रसारण भैरहेको

(केन्द्र, प्रदेश र जिल्लामा समन्वय समितिहरूको गठन

(स्थानीय तह समन्वय समिति र वडा सहजीकरण समिति गठन

(सबै स्थानीय तह र वडा कार्यालयहरूमा सहयोग, समन्वय र सहजीकरणका लागि पत्राचार (गणनालाई सफल पार्न आपसी सहयोग, आगामी दिनमा तथ्याङ्क विश्लेषण तथा तथ्याङ्कीय साक्षरतामा सहकार्य गर्ने गरी कार्यालय र नेपाल उद्योग परिसंघबीच सम्झौता गरिएको। यसका साथै उद्योग व्यवसाय सम्बद्ध अन्य निकायसँग सम्झौता गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको, (बीस भन्दा बढी वस्तु संघहरूसँग अन्तरक्रिया तथा छलफलका कार्य सम्पन्न गरिएको, (सरकारी कार्यालयको वेवसाइटमा काउन्टडाउन प्रसारण भैरहेको, (सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरणबीच प्रचारप्रसारको सहकार्य गरिएको, (

रेडियो नेपाल र नेपाल टेलिभिजनबाट अडियो, भिडियो सन्देश नियमित प्रवाह भैरहेको, (परिसंवाद कार्यक्रम प्रसारणको क्रममा रहेका, (निजी क्षेत्रबाट गणना सम्बन्धी भिडियो सन्देश तथा सहयोगको अपिलको लागि पत्राचार गरिएको ११ प्राविधिक तयारी, (गणनासँग सम्बन्धित प्रशासनिक तथा प्राविधिक विषयका सामग्री प्राप्त गर्न सकिने गणनाको लागि वेबपेज: ec,nsonepal.gov.np सार्वजनिक गरिएको छ।

(अनलाइन वा डिजिटल प्रविधिबाट गणनामा सहभागी हुन चाहाने उत्तरदाताको लागि इ(सेन्सस प्लेटफर्म निर्माण तथा सञ्चालनमा ल्याइएको छ।

(भौगोलिक सूचनाको माध्यमबाट गणना क्षेत्र पहिचानको लागि डिजिटल रूपमा नक्सा प्रयोग गर्न सकिने पोर्टल: gis.nsonnepal.gov.np निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।

(गणना भएका प्रतिष्ठानहरूको दैनिक रूपमा जानकारी प्राप्त गर्न प्रविधिमा आधारित “म्बर्षथ च्मउयचतप्लन कथकतभ” तयार गरिएको छ ।

(स्थलगत कार्यमा आइपने समस्या तत्काल समाधान गर्न केन्द्रमा ड्यासबोर्ड सहितको कन्ट्रोल रूमको व्यवस्था गरिएको छ ।
(अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यको लागि अनलाइन प्रणाली व्यवस्थापन गरिएको,
(जुनसुकै सल्लाह, सुझाव अभिलेख गर्न र गुनासो सुनुवाइको सहजीकरणको लागि टोल फ्रि नम्बर ११७८ को व्यवस्था र हेल्प डेस्क सञ्चालन गरिएको छ ।

गोपनीयता:

उत्तरदाताबाट संकलन गरिएका विवरणहरू तथ्याङ्क ऐन, २०७९ अनुसार गोप्य राखिनेछन र केवल सामूहिक रूपमा तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गरिनेछन् । व्यक्तिगत वा संस्थागत पहिचान खुल्ने गरी कुनै पनि विवरण सार्वजनिक गरिने छैन वा कुनै पनि निकायलाई उपलब्ध गराइने छैन भन्ने कुरामा राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय उत्तरदाताहरूलाई विश्वस्त रहन अनुरोध गर्दछ ।

कार्यालयको आह्वान:

राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को स्थलगत कार्य सञ्चालनको यस शुभारम्भको अवसरमा बृहद राष्ट्रिय अभियान सफल पार्नका लागि हार्दिक अपील गरेको छ । यस अभियानमा सबै सरोकारवालाको सहभागिता, योगदान, समन्वय, सहकार्य र सहजीकरणको आवश्यकता रहेको स्पष्ट नै छ । यसैले, गणनाको सफल कार्यान्वयन र विश्वसनीय तथ्याङ्क उपलब्ध गराइदिन सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूबाट आवश्यक सहयोग, सद्भाव तथा विश्वास प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छ । यस गणनालाई सफल बनाउन सम्पूर्ण सञ्चार माध्यमहरू मार्फत उद्यमी, व्यवसायी, उद्योगी, सेवा प्रदायक, संघ(संस्था तथा सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूलाई आ(आफ्नो तर्फबाट सत्य, तथ्य तथा पूर्ण विवरण उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिन आह्वान गरेको छ । साथै, गणनामा सक्रिय तथा प्रभावकारी सहभागिताका लागि सबैमा हार्दिक अनुरोध गरिएको छ ।

कृषि, भूमि र वन क्षेत्रमा सर कारको नीति तथा कार्यक्रम ?

काठमाडौं, वैशाख २८, नेपाल सरकारले कृषि, पशुपालन, भूमि व्यवस्थापन र वन क्षेत्रलाई आधुनिक तथा उद्यमशील बनाउने उद्देश्यसहित नयाँ नीतिगत कार्यक्रम सार्वजनिक गरेको छ । सरकारले ग्रामीण अर्थतन्त्रको पुनर्जीवन, कृषि उत्पादन वृद्धि, आयात प्रतिस्थापन तथा खाद्यान्नमा आत्मनिर्भरता हासिल गर्ने लक्ष्य लिएको जनाएको छ ।

सरकारले “प्याकेजमा आधारित उत्पादन प्रणाली”, यान्त्रीकरण, डिजिटल प्रविधि तथा एग्रिटेकमार्फत कृषि आधुनिकीकरणलाई तीव्रता दिने योजना अधि सारेको छ । विदेशबाट फर्किएका युवालाई कृषि उद्यममा आकर्षित गर्न विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने उल्लेख गरिएको छ ।

मुख्य कृषि बालीको न्यूनतम समर्थन मूल्य रोपाइँअधि नै तोकिने र किसानको बैंक खातामा डिजिटल माध्यमबाट भुक्तानी गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । न्यूनतम समर्थन मूल्यमा कृषि उपज खरिद गर्ने निजी कम्पनी तथा सहकारीलाई सहूलियत प्रदान गरिने सरकारको योजना छ ।

सार्वजनिक(निजी साझेदारीमार्फत कृषि कम्पनी र संकलन केन्द्र स्थापना गरी उत्पादनपछिको क्षति न्यूनीकरण तथा आपूर्ति श्रृंखला सुदृढ बनाइनेछ । गुणस्तर मापदण्ड र प्रमाणीकरण प्रणालीलाई मजबुत बनाउँदै ब्रान्डिङ र बजारीकरणमार्फत निर्यात प्रवर्द्धन गरिने भएको छ ।

सरकारले बाँझो जमिन उपयोगमा ल्याउन भूमि बैंक प्रणाली विस्तार गर्ने तथा युवा, महिला, भूमिहीन र साना किसानलाई कृषि

उत्पादनमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने जनाएको छ। किसान सूचीकरण, परिचयपत्र र क्रेडिट कार्डमार्फत सहूलियतपूर्ण वित्तीय पहुँच विस्तार गरिनेछ ।

भूमि प्रशासनलाई डिजिटल बनाउने उद्देश्यले नापी र मालपोत सेवा एकीकृत गरी स्थानीय तहसम्म विस्तार गरिने योजना सार्वजनिक गरिएको छ। भूमिहीन दलित, सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीका समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि सुरक्षित बसोबास व्यवस्थापन गरिने उल्लेख गरिएको छ ।

जैविक तथा प्राङ्गारिक मलमा अनुदान, रैथाने बाली संरक्षण तथा सम्पूर्ण खाद्य प्रणालीलाई दिगो र उत्थानशील बनाउने नीति पनि सरकारले अधि सारेको छ । पशुपालन क्षेत्र सुदृढ गर्न पशु स्वास्थ्य सेवा, बीमा र व्यावसायीकरणलाई प्राथमिकता दिइनेछ । खोरेत तथा पशुपन्छीमा लाग्ने रोग नियन्त्रणका लागि खोप अभियान सञ्चालन गरिनेछ भने साना किसानका लागि बाली तथा पशुधन बीमाको दायरा विस्तार गरिने सरकारको घोषणा छ ।

वन क्षेत्रतर्फ दिगो वन व्यवस्थापनमार्फत काठ, जडीबुटी, आयुर्वेदिक औषधि, कार्वन व्यापार तथा वनमा आधारित उद्योगको विकास गरिने नीति ल्याइएको छ। वनजन्य उत्पादनको प्रशोधन, मूल्य अभिवृद्धि र निर्यातलाई प्राथमिकता दिइनेछ। साथै, वन क्षेत्रभित्र रहेका स्रोतहरूको वैज्ञानिक उपयोग गर्दै प्राङ्गारिक मल, ब्रिकेट र बायोचार उत्पादन प्रवर्द्धन गरिने योजना सार्वजनिक गरिएको छ ।

Everything you ever wanted to know about rangelands and pastoralists

Kathmandu April-9, Five insights into the landscapes and people that make a global difference. Spanning nearly half of the Earth's land surface, rangelands are diverse, living ecosystems that host unique biodiversity.

Rangelands are often portrayed as idyllic panoramas or backdrops in films: alpacas ambling through grassy highlands or bison roaming great plains. These are picturesque scenes, but perhaps abstract concepts.

What exactly are these lands and who calls them home? How are these landscapes, the animals that roam them and the people who shepherd them intertwined in one of the earth's most important ecosystems?

In this International Year of Rangelands and Pastoralists 2026, the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) is highlighting everything you need to know about rangelands and pastoralists to celebrate their importance. Here are five of the basics:

1. What are rangelands?

Rangelands are expanses of land covered by grasses, grass-like plants, forbs (a type of flowering plant), shrubs and sometimes trees where livestock can graze. They cover nearly half of the Earth's land surface and comprise drylands, grasslands, shrublands, savannahs,

deserts, steppes, mountain areas and wetlands, among other ecosystems. Rangelands help regulate water and protect soils. In healthy

pronghorns and guanacos can be found.

Their plant diversity can be remarkable, as a recent study found that permanent grasslands in France contain up to 100 different plant species. Rangelands continually evolve with the seasonal movements of both people and animals. Rangelands also connect communities through local and cross-border trade, and their impact on meat, dairy and fibre production is global.

Worldwide, an estimated two billion people -including pastoralists, small-scale herders, ranchers and farmers depend on healthy rangelands for their homes and livelihoods.

Pastoralists live in more than 75 percent of the world's countries. Guided by traditional knowledge maintained over millennia, pastoralists work with nature.

rangelands, plants grow deep roots to access water and nutrients. These roots hold down the soil while aerating it, improving soil structure, porosity, water infiltration and soil biodiversity. Plant cover also moderates surface temperatures and shields the soil from rain, helping stop erosion. By capturing up to 30 percent of the world's carbon, rangelands also help mitigate climate change.

2. Where are rangelands?

Unconstrained by borders, rangelands can be found on all continents. From the semi-arid plains of the Patagonian Steppe to the expansive grasslands of Mongolia, what rangelands all have in common are pastoralist communities who live there and coexist with the environment.

These landscapes support a rich variety of fauna and flora and supply natural forage for animals that graze and browse (i.e. feed on leaves and trees). Vegetation, wildlife and livestock vary based on their location. In some regions, rangelands are home to wild yaks and antelopes, while in others

Pastoralists are stewards of rangelands who have for millennia been guided by traditional knowledge and have worked with nature to produce food while protecting the land. Pastoralism is a living example of livelihoods and nature coexisting together.

3. Who calls rangelands home?

Enter the pastoralists, the true guardians of rangelands. Pastoralists are people whose livelihoods mainly rely on domesticated and semi-domesticated animals that graze on rangelands. Worldwide, they herd about 1 billion animals, including sheep, goats, cattle, camelids, yaks, horses, reindeer or buffaloes.

Pastoralists live in more than 75 percent of the world's countries. Guided by traditional knowledge maintained over millennia, pastoralists work with nature to produce food while protecting the land. By moving their herds strategically according to seasonal conditions and forage availability, pastoralists allow vegetation to recover, keep their animals healthy

and reduce pressure on fragile soils and water sources.

4. Why are rangelands and pastoralists important ?

Rangelands support biodiversity, provide food and help mitigate climate change. For thousands of years, rangelands have sustained communities, cultures and economies. From these lands, pastoralists produce high-quality meat, milk and other animal-sourced foods and goods.

And just as rangelands shape pastoralist societies, pastoralists shape rangelands. By working with the land, pastoralists' work provides benefits to both people and the planet. They maintain ecosystems and preserve indigenous livestock breeds that are adapted to the local environment. Pastoralism is not only a livelihood but also a cultural heritage. Their practices show how human livelihoods and nature can coexist and thrive together.

Protecting pastoralists' mobility, rights and access to services is essential for sustaining healthy rangelands and conserving biodiversity.

5. How can we support them?

Mobility for pastoralists is key. Their strategic and adaptive mobility help regenerate rangelands and wildlife habitats. Protecting this mobility is essential. Addressing land fragmentation and conversion to other land uses incompatible with pastoralism can help remove barriers to movement, maintaining healthy rangelands and supporting pastoral livelihoods.

Policies that uphold pastoralists' rights and integrate indigenous knowledge and customary governance into legal and policy frameworks can strengthen pastoralist communities. Ensuring that pastoralists have access to education, services and markets means they can better sustain rangeland ecosystems.

SAC hosts regional meet, calls for stronger partners

SAARC Agriculture Centre (SAC), in collaboration with the Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN) Bangladesh and the International Food Policy Research Institute (IFPRI), South Asia, organized a regional "Coordination Meeting with Development Partners and Investors" in Dhaka on Wednesday (29 April 2026), bringing together policymakers, researchers' investors and development partners to strengthen cooperation in agriculture.

H.E. Nazrul Islam Khan, Political Adviser to the Prime Minister and Adviser to the Ministry of Agriculture, Bangladesh attended as Chief Guest and underscored the central role of agriculture in the region's economy. He emphasized the need for modernization, including the use of advanced technologies such as artificial intelligence and highlighted climate change as a pressing challenge requiring increased investment. He reaffirmed the government's commitment to farmers and called for sustained regional cooperation for the greater welfare of the region.

Ambassador A.K.M. Shahidul Karim, Additional Foreign Secretary (SAARC & BIMSTEC), Ministry of Foreign Affairs, Bangladesh joined as Special Guest and stressed the importance of deeper collaboration, practical and technology-driven approaches and the sharing of technical expertise. He noted that agriculture remains the backbone of South Asia and called

for a transition from food deficit concerns to a more sustainable agricultural future, moving from challenges to solutions and from solutions to con-

crete actions.

Mr. Tanvir Ahmad Torophder, Director (ARD & SDF), SAARC Secretariat, Nepal highlighted the progress made by SAARC nations in agriculture and stressed the need for stronger public and private partnerships to achieve actionable outcomes, with a clear focus on delivering practical and measurable results across the region.

Dr. Shahidur Rashid, Director, IFPRI, South Asia, India, described agriculture as a sector facing multiple challenges collaboration with SAC is cost effective and work with several nations for common issues in the region and reaffirmed IFPRI's continued support for SAC and the people of South Asia.

Dr. Rudaba Khondker, Country Director, GAIN Bangladesh, emphasized the need for collective action to take South Asia's food systems to the next level. She highlighted the importance of collaboration among partners to drive meaningful change. She also stressed ensuring affordable and sustainable food systems for all. She also emphasized the mainstreaming of nutrition in food systems and innovative financing for food systems.

In his welcome speech Dr. Md. Younus Ali, Senior Program Specialist (Livestock), emphasized the importance of regional collaboration to strengthen agriculture, livestock and food systems across SAARC Member States.

The heat is on Four examples of practical solutions to extreme heat in agriculture

Kathmandu April 22, Extreme heat is defined as periods when temperatures exceed normal ranges for long enough to cause physiologi-

and farm workers pushed into unsafe conditions.

Adapting will require investment in heat-tolerant plant varieties and animal breeds, new practices and

h a r d
c h o i c e s
about what
can still be
g r o w n
where. But
f a r m e r s
also need
answers for
t h e
u p c o m i n g
s e a s o n s .

With more

severe heat likely in

the coming years, the immediate solutions are practical. Here are just four of these answers to extreme heat:

1. Early warning, early action

Farmers can't prepare for what they don't know is coming, which is why early warning is one of the smartest defences we have against extreme heat. But temperature predictions are not enough. Forecasts need to be translated into practical, local guidance so farmers can make good decisions.

In Cambodia, the Green Climate Fund (GCF)-funded PEARL project is helping around 450 000 farmers across four provinces get ahead of dangerous heat by installing and upgrading weather stations and sending crop-specific advisories through a phone app, with alerts delivered in both text and audio for farmers who don't read easily.

At the start of the April hot season, for example, Cambodian farmers were advised to maintain soil moisture with mulch. When forecasts exceed 38°C, alerts recommend shading vegetables, storing extra water, shifting irrigation to cooler hours and keeping produce

out of the sun.

That lead time turns heat from a surprise into something farmers can plan for. What works depends on the crop, the animals and the location, but the principle is the same: pair locally relevant advice with basic supplies to reduce heat stress. In some cases, that means shading crops, installing misters or increasing water storage. In others it's management changes, like adjusting planting dates, feeding cattle in cooler hours so digestion doesn't add additional heat, or prioritizing shade for poultry, which cannot sweat.

Left/top: Early warning is one of the smartest defences against extreme heat. But temperature forecasts need to be translated into practical guidance for farmers.

©FAO/Aris Mihich. Right/bottom:

Extreme heat is now one of the most serious threats to farmers' health, driving dehydration, kidney injury and chronic disease. ©FAO/IFAD/WFP/Eduardo Sotera

2. Heat tolerant varieties and breeds

Where extreme heat is becoming the norm, it may mean switching to crops better suited for heat or water stress or even switching from cattle to more heat-tolerant goats and sheep.

In both Laos and The Gambia, FAO and the Global Environment Facility (GEF) paired early warnings and agroclimatic advisories with the rollout of heat- and drought-tolerant crop varieties, so farmers could both anticipate heat stress and plant for it. Pakistan shows the payoff: a FAO-GCF project field-tested, heat- and drought-tolerant cotton and wheat alongside heat-protecting practices like mulching, delivering returns as high as USD 8 for every USD 1 invested.

3. Cool supply chains

cal stress and direct damage to crops, livestock,

Heat just used to be part of the job for Sary Kea, a rice farmer in Cambodia's Northern Tonle Sap Basin. Until it started hurting her harvest. In the last few years, extreme heat caused major losses in rice harvests.

"We had to sow seeds repeatedly, but the rain never came," she says. Each failed attempt meant lost income, added costs and growing anxiety about the next season. That pattern is playing out far beyond Cambodia.

A new analysis by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and the World Meteorological Organization (WMO) shows how extreme heat interacts with rain, humidity, wind and drought to produce compound effects that disrupt farms and ecosystems alike.

Extreme heat refers to periods when daytime and night-time temperatures exceed normal ranges for long enough to cause physiological stress and direct damage to crops, livestock, aquatic species, forests and people. The consequences show up in lower yields, stressed fisheries, higher fire risk

SAARC Webinar Highlights Nature-based Solutions

Extreme heat also speeds post-harvest spoilage, turning heat stress into income loss and poor nutrition. An estimated 526 million tonnes of food, about 12 percent of the global total, is lost or wasted because of insufficient refrigeration, and heatwaves make it worse. In Jamaica, the Green Climate Fund is backing ADAPT Jamaica, a FAO-supported project, to set up solar-powered cold storage solutions so smallholders can keep produce market-ready when heat hits.

4. Protection for farmers

Extreme heat is now one of the most serious threats to farmers' health, driving dehydration, kidney injury and chronic disease and putting extra strain on public health systems. More than a third of the global workforce, around 1.2 billion people, face workplace heat risk each year, with agriculture among the hardest-hit sectors. Protecting workers means treating heat like a workplace hazard by planning work around forecasts, building in shade, water and rest breaks and offering basic training to recognize early signs of heat stress.

With access to the Cambodia Agrometeorological Service, Sary Kea she can better plan her rice farming activities and adapt to climate variability.

For Sary Kea, extreme heat is no longer a threat that can ruin a harvest. It's something she can plan for. With timely alerts, she can adjust her days, protect her crop, and keep her family out of danger.

That is what heat readiness looks like for farmers already bearing the brunt of rising temperatures: early warnings that lead to action, practical advice, storage that prevents spoilage and basic safeguards for the people doing the work. Extreme heat is already changing agriculture. This is how farmers stay ahead of it.

From : FAO Feature story

Kathmandu, April 25, Dhaka, SAARC Agriculture Centre (SAC) organized a regional webinar on Nature-based Solutions (NbS). The event brought together researcher, academicians, experts, policymakers and students from SAARC member states and other region to discuss sustainable approaches for addressing climate change, environmental degradation and disaster risks mitigation in South Asia. The program was moderated by Dr. Raza Ullah Khan, Senior Program Specialist (NRM), SAC.

In his opening remarks Dr. Md. Harunur Rashid, Director, SAC stressed the urgent need for stronger regional cooperation to promote sustainable natural resource management. He said Nature-based Solutions could play a crucial role in enhancing climate resilience, ensuring food and nutrition security and protecting ecosystems throughout the SAARC region.

Delivering the presentation, Dr. Rishiraj Dutta, Program Manager (Nature-based Solutions) Asian Disaster Preparedness Center, Thailand, highlighted the importance of integrating NbS into national development strategies added that these approaches can reduce disaster vulnerability while

creating significant environmental and social benefits. Sharing success stories from across the Asia, he called for stronger policy support and greater community engagement to ensure effective implementation. "Nature-based Solutions are no longer optional but essential for building climate resilience and protecting livelihoods across South Asia," he said.

In another presentation Dr. Fabio Masi, Technical Director IRIDRA and Vice President Global Wetland Tech. Association, Italy, showcased sustainable and low-cost methods for wastewater treatment and water recycling through Nature-based Solutions. He explained how circular economy strategies and treatment wetlands could help recycle water, recover nutrients and support climate-resilient communities.

The webinar concluded with an interactive discussion session where participants exchanged views on the practical application of NbS in agriculture and environmental management. In his closing remarks, Tanvir Ahmad Torophder appreciated the initiative of SAC and reaffirmed the commitment of the SAARC Secretariat to promoting regional collaboration for sustainable and climate-resilient development.

How refugees and host communities are building food security in Chad

Kathmandu April 23,
In eastern Chad, WFP helps refugees and host communities move from emergency aid to self-reliance through farming, livelihoods and resilience initiatives.
It's a hot morning at the Metche

refugee camp in eastern Chad, even inside the rough shelter where Faical waits with other Sudanese refugees to collect World Food Programme (WFP) food assistance. Bright bars of sunlight filter through woven bamboo walls onto the dry dirt floor.

"This support has profoundly improved our living conditions," says Faical, his face serious behind wire-frame glasses. "But what's important to me now is to work for this country. To serve Chad." Just a few dozen kilometres north, a farmers' collective of 375 refugees and Chadian families is doing just that, at the WFP-supported Loumba-Massalit market garden. The site, a couple of hours from the Sudanese border, feels a world away from the sand-coloured landscape of Metche. Women carry a long irrigation hose through their lush green beds of crops, shaded by rows of broad leafy trees.

"Before, I looked in vain for work. Now, I work all day to earn at the end of the month." - Sudanese refugee Mahassine of a WFP-supported farming project

Faical and Mahassine count among 1.5 million asylum seekers sheltered by Chad, one of Africa's largest refugee host countries. The vast majority are Sudanese, including 900,000 who, like Faical, arrived since the start of their country's civil war in 2023. Mahassine came in 2004, as another brutal conflict swept through Sudan's western Darfur region.

While Faical counts among more than a million people in eastern Chad receiving WFP's emergency food and cash assistance, our support for Mahassine and her farming group is different. It empowers them to build the foundations for self-sufficiency, through initiatives like constructing water infrastructure and growing food crops.

"WFP is helping to drive a fundamental shift in Chad: from food relief to sustainable development," says Sarah Gordon-Gibson, WFP Country Director in Chad. "This transition is crucial for long-term food security. It's a strategic, cost-effective way to reduce the resources needed for humanitarian aid, invest in local economies and ensure self-sufficiency".

That shift reflects Chad's broader national development plan which aims, among a raft of goals, to unlock the agropastoral potential of the Central African country, with its rich subsoil and 39 million hectares of arable land. It can also be a powerful, long-term deterrent to widespread food insecurity in Chad, where one in six people faces crisis or emergency-level

hunger, fuelled by displacement, underdevelopment and recurrent weather shocks like droughts and floods.

From assistance to resilience WFP supports Chad's Haguina approach, which brings together multiple projects with the common goal of self-sufficiency.

The Government's Haguina approach, using the Chadian Arabic term meaning "it is ours," brings together multiple projects with the shared goal of self-sufficiency, through stronger market linkages, durable infrastructure and increased agricultural productivity - including on parcels of land allocated to families. Its five-year goal is to empower a million people, both refugees and Chadians.

WFP, along with partners including other United Nations agencies, works across Chad to implement many of these Government-led projects. A major focus is making land productive and rehabilitating or building infrastructure, through a mix of programmes providing food assistance to communities taking part in this work, combined with directly deploying our own engineering expertise.

"WFP is committed to supporting the Government of Chad through Haguina, and we commend its leadership in this initiative," says WFP's Gordon-Gibson. "We are convinced that this is the right approach for Chad: moving beyond humanitarian assistance towards durable solutions that will build resilience and foster development."

The shift to self-sufficiency is all the more important today, as a humanitarian funding crunch puts traditional food assistance under increasing pressure. For many vulnerable people, that food assistance is no longer enough.

"We received food every month: millet, salt and oil, among other

things. Today, all this assistance has been replaced by cash," Faical says. "We want an increase in the amount of cash to better cope with the high cost of living."

That's part of the reason he wants to work in a project like Mahassine's: to make his own life in Chad. He has no intention of returning to Sudan, he adds, until the situation there improves.

Sudanese refugee Mahassine is able to support her family thanks to profits from the WFP-supported farming project she belongs to. Photo: WFP/Petroc Wilton

At the Loumba-Massalit site alone, WFP support under Haguina has enabled participants like Mahassine to develop 19 hectares of market garden plots - the size of about 27 football fields - plant 13,000 seedlings and build 30 hectares of half-moon water catchments capturing precious rainwater.

The harvests by Mahassine's farming group, ranging from tomatoes to okra, garlic to rocket, beetroot to potatoes, amount to a real business yielding enough money to meet her family's needs - including school supplies for her children.

She's keen to see the WFP project expanded, and for her group to continue even after it ends. She'd like to invest in livestock, which would bring in more profits, so she can provide even more for her children.

"Especially for their education," Mahassine adds, "so that they can take care of me when I am old."

WFP's work in Chad is made possible by the support of donors including Austria, Belgium, Canada, the Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints, Denmark, the European Union, Finland, France, Germany, Italy, Japan, Korea, Lichtenstein, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Sweden, Switzerland, the United Kingdom, the United States of America and the World Bank.

ICIMOD expert warns of worsening glacier crisis

17 Apr 2026 | Press releases

Photo: ICIMOD archive

KATHMANDU, Nepal - Earth's glaciers outside of the Greenland and Antarctic ice sheets lost 408 ± 132 gigatonnes (Gt) of mass during the hydrological year 2025, the second-highest annual loss on record, according to a major new study published in *Nature Reviews Earth & Environment* by the World Glacier Monitoring Service (WGMS) network. The findings, which also appear in the European State of the Climate Report 2025, reveal a decade-long acceleration in global glacier mass loss that now totals $9,583 \pm 1,211$ Gt since 1975 - equivalent to 26.4 ± 3.3 mm of cumulative sea-level rise.

Mohd. Farooq Azam, Senior Intervention Manager-Cryosphere at the International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD), is also one of the authors of the study. The study was compiled by the WGMS and draws on glacier mass-change observations from national monitoring networks and research institutions worldwide, using geostatistical modelling to combine in situ data with long-term remote sensing records.

Scale and pace of global ice loss Annual glacier mass loss has more than quadrupled over the past five decades, rising from under 100 Gt per year in the period 1976-1995 to approximately 230 Gt per year between 1996 and 2015, and

reaching around 390 Gt per year between 2016 and 2025. Six of the ten highest annual mass-loss years on record have occurred in the past seven years. To put the scale of the 2025 figure into perspective, WGMS Director Michael Zemp noted

that the annual loss would have filled five Olympic swimming pools in every second of the year.

Regional contributions to global mass loss in 2025 were greatest from High Mountain Asia, Alaska, and the Russian Arctic. The largest anomalies compared to the 1991-2020 climate baseline were recorded in Western Canada and the USA, South Asia West, and Svalbard.

Hindu Kush Himalayan glaciers: monitoring gaps and water security at stake

For ICIMOD, the findings carry special urgency for the HKH region. The HKH region - sometimes called the Third Pole - is a critical freshwater source that partly caters to the freshwater requirement of nearly two billion people across the region's eight countries: Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, China, India, Myanmar, Nepal, and Pakistan.

"Despite being home to the largest concentration of glaciers outside the polar regions, the HKH remains underrepresented in global glacier datasets. Recent efforts have improved glacier monitoring in the HKH, but coverage remains limited. Expanding long-term, standardised observations is essential to ensure improved regional representation in global assessments and future climate risk projections." - Mohd. Farooq Azam, Senior Intervention Manager-Cryosphere, ICIMOD, and co-author of the study.

Youth can lead transformation of agriculture with right investment

Press release | 29 April 2026
Kathmandu April 29, Colombo, Prime Minister Harini Amarasuriya noted the central role rural youth can play in transforming agriculture in Sri Lanka at the National Youth Agripreneur Showcase and Business-to-Business Connect event in Colombo yesterday. The event was organized by the Smallholder Agribusiness Partnerships Programme (SAPP), financed by the International Fund for Agricultural Development (IFAD) and the Government of Sri Lanka. "Youth are central to transforming our agriculture sector into one that is more productive, resilient and market-driven and ensure food security," she said. "The success of SAPP demonstrates that with the right support, young people can lead this transformation."

The forum brought together 400 young agripreneurs, government leaders and development partners to a flagship event highlighting the growing role of youth in driving innovation, productivity and resilience in Sri Lanka's agriculture sector. It also provided a platform to connect rural youth with markets, financial institutions and private sector partners.

KD Lankantha, Minister of Agriculture, Livestock, Land and Irrigation of Sri Lanka, who was also present at the forum, said: "Invest-

ing in young agripreneurs is critical to the future of Sri Lanka's agriculture sector. Through programmes like SAPP, we are creating opportunities for youth to engage in modern, market-oriented agriculture while strengthening rural livelihoods."

Since its launch in 2017, SAPP has supported nearly 5,000 young agripreneurs through a structured model combining skills development, access to finance and market linkages. The programme has shown how targeted investments in youth-led agribusiness can improve productivity, unlock new markets, generate sustainable incomes and contribute to rural transformation.

Sherina Tabassum, IFAD Country Director for Sri Lanka and Maldives, highlighted IFAD's commitment to placing youth at the centre of rural transformation.

"Investing in youth agripreneurs is not simply a development priority- it is one of the most powerful investments we can make in building sustainable, inclusive and resilient food systems," she said.

The event featured presentations from young entrepreneurs, policy discussions on climate-resilient agriculture, digital innovation and financial inclusion, and a business-to-business platform to strengthen market linkages and partnerships.

It also highlighted the importance of South-South and Triangular Cooperation (SSTC), with participation from Rural Enterprise Acceleration Project (REAP), an IFAD-cofinanced project in India. The exchange enabled cross-country learning on youth entrepreneurship models and scalable approaches to agribusiness development.

"It has been inspiring to see how young agripreneurs in Sri Lanka are building successful businesses. Exchanges like this allow us to learn from each other and adapt solutions that work across our countries," said Arjun Mehra, participant in the REAP project.

Bhagya Liyanaarachchi, a young agripreneur from Ruwanwella and founder of Saubhagya Agro, said: "With the support of SAPP, I was able to turn my passion for agriculture into a growing business and reach international markets. Today, I am proud to create opportunities for women in my community while promoting Sri Lankan products globally."

By strengthening partnerships between government, the private sector and rural communities, IFAD continues to support pathways for young people to engage in agriculture as a viable and profitable livelihood.

Press Release No.: IFAD/30/2026

The International Fund for Agricultural Development (IFAD) is the only international financial institution exclusively focused on transforming rural economies. IFAD invests in rural people and their communities, building food security, shared prosperity and stability. Today, IFAD and its partners have nearly US\$23 billion invested in ongoing projects that are transforming rural economies.

FAO Congrats to Minister Gita Chaudhari

Mr. Ken Shimizu, FAO Representative for Bhutan and Nepal, met today with Hon'ble Minister Gita Chaudhari, Minister for Agriculture and Livestock Development and Minister of Forests and Environment, and warmly congratulated her on her recent appointment. The meeting highlighted a shared commitment to strengthening integrated action across agriculture, livestock, forests, and the environment, building on renewed national momentum to advance climate resilience, inclusive livelihoods, and expanded opportunities for youth and women.

(ADBL) Nepal Emphasis to invest in Agriculture

Agricultural Development Bank Limited (ADBL) Nepal, and proud to have contributed as one of the four authors of a guideline manual entitled "Agriculture Production Norms" developed to calculate the required project cost (in NPR) for agricultural enterprises. This publication marks an important step for the banking sector, as it provides a practical and systematic framework for estimating project costs across 42 types of agricultural projects, including cereals, vegetables, fruits, commercial and plantation crops, farm animals, bees, fish, and birds.

I believe this manual will greatly support banking professionals and stakeholders in making more informed, realistic, and consistent agri-business lending decisions.

I sincerely request all concerned

stakeholders and bankers to use this guideline before financing agricultural projects and to regard this publication as a valuable institutional asset.

Call for Youth Case Studies on Climate-Induced

Call for Youth Case Studies on Climate-Induced Loss & Damage in Agrifood Systems

The World Food Forum (WFF) Youth Initiative, in collaboration with the Office of Climate Change, Biodiversity and Environment at the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), is inviting submissions from youth, youth-led groups, and organizations.

This call seeks to gather locally grounded evidence and youth-led perspectives on climate-induced loss and damage in agrifood systems. The insights collected will contribute to influencing policy and financing discussions under the United Nations Framework Convention

AFU and FAO Collaboration

FAO Nepal was pleased to collaborate as a partner at Nepal's first-ever International Beekeeping Conference, jointly organized by the Faculty of Agriculture, Agriculture and Forestry University (AFU), the Ministry of Agriculture and Livestock Development (MOALD), and the Federation of Nepal Beekeepers (FNBK).

During the conference, FAO Nepal highlighted the Hand-in-Hand Initiative, showcasing how data-driven, partnership-based investment planning can support sustainable beekeeping, pollination services, livelihoods, and biodiversity

conservation in Nepal.

FAO Nepal also presented a technical paper on "Best practices and lessons learned from High Mountain Wild Honey production and its link to indigenous livelihoods in Nepal," emphasizing its importance for mountain livelihoods, ecosystem conservation, and inclusive value-chain development.

FAO remains committed to working hand-in-hand with academia, government, producers, and part Honored to represent FAO Nepal as a collaborating partner at Nepal's first-ever International Beekeeping Conference 2026, jointly organized by the Faculty of Agriculture, Agriculture and Forestry University (AFU), the Ministry of Agriculture and Livestock Development (MOALD), and the Federation of Nepal Beekeepers (FNBK).

Through this collaborative platform, we highlighted FAO's Hand-in-Hand Initiative, demonstrating how data-driven, partnership-based investment planning developed and implemented with government, academia, producers, and development partners can strengthen sustainable beekeeping, pollination services, livelihoods, and biodiversity conservation in Nepal. Contributing to the shared knowledge exchange, we also presented a technical paper on "Best practices and lessons learned from High Mountain Wild Honey production and its link to indigenous livelihoods in Nepal," underlining the value of indigenous knowledge, ecosystem stewardship, and inclusive value-chain development in mountain contexts.

I am sincerely grateful to the Mr Ken Shimizu, FAO Representative for Bhutan and Nepal for the leadership, guidance, and continued encouragement that enable meaningful engagement and collaboration.

सामाजिक सञ्जालको प्रयोगमा सतर्कता अपनाऔं ।

सामाजिक सञ्जालमा :

- ◆जातीय, धार्मिक, सामाजिक र साम्प्रदायिक सद्भावमा खलल पुऱ्याउने,
- ◆राष्ट्रिय सूरक्षा र राष्ट्रिय एकतामा आँच आउने,
- ◆कुनै व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिष्ठा, मर्यादा र आत्मसम्मानमा ठेस पुऱ्याउने,
- ◆जातीय भेदभाव, छुवाछुत, श्रम र आत्मसम्मान प्रति अवहेलना हुने,
- ◆शान्ति सूरक्षामा खलल पुग्ने,
- ◆प्रचलित कानूनले रोक लगाएका सामाग्रीहरुको प्रकाशन, प्रसारण र प्रदर्शन गर्ने,
- ◆जनमानसमा भ्रम सिर्जना गर्ने,

जस्ता विषयवस्तु पोष्ट, शेयर,

त्याग ह्यासटयाट गर्नु हुँदैन ।

यस्ता कार्य कानूनतः दण्डनीय हुन्छन् ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड

